

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน กลไกและเงื่อนไขในการเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรชุมชน วิธีการที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรชุมชน รายละเอียดของแต่ละตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านน้ำแพร่

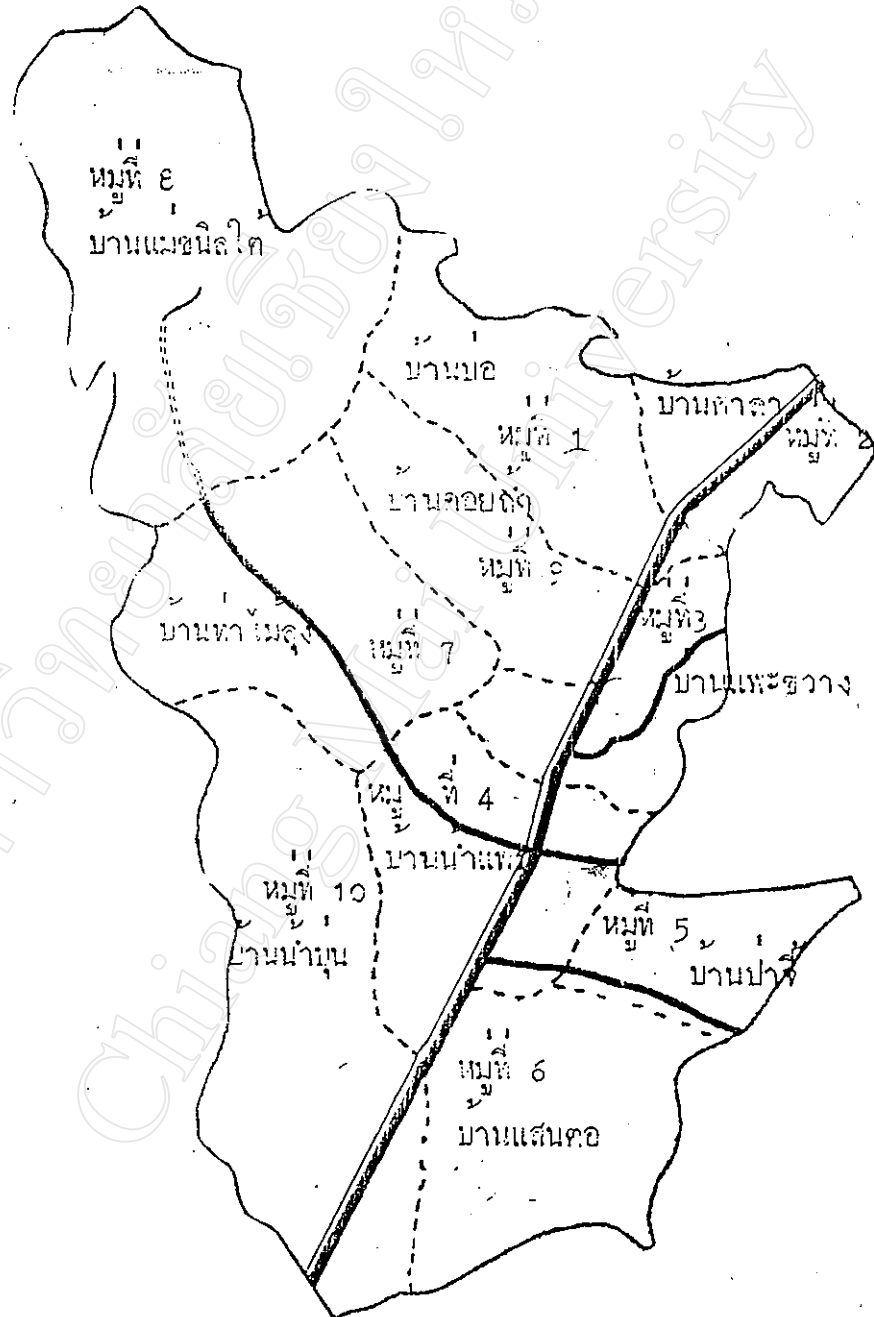
หมู่บ้านน้ำแพร่ หมู่ที่ 4 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านแพะขวาง
ทิศใต้	ติดกับบ้านแสนตอ
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านป่าจี้
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านน้ำบูน

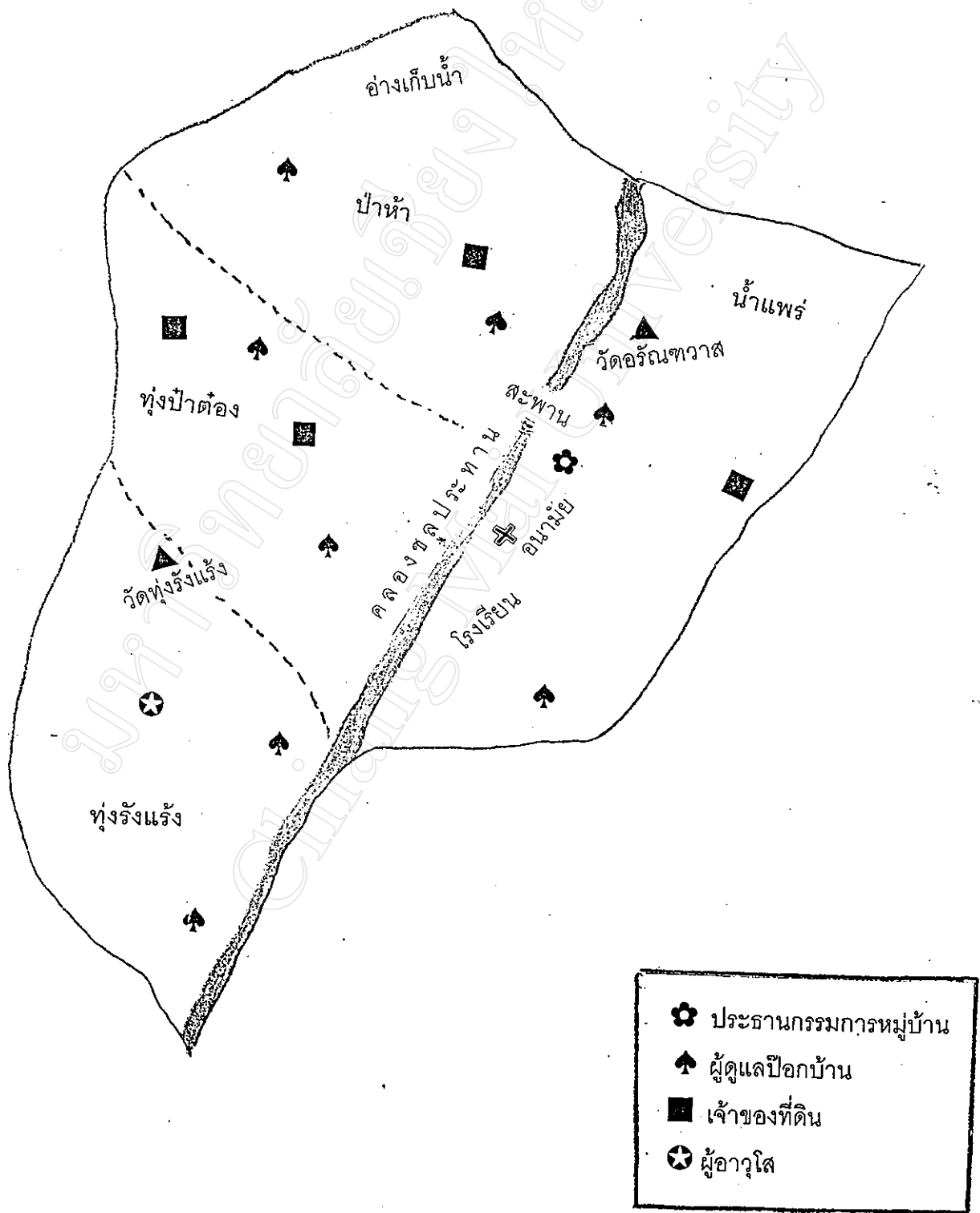
หมู่บ้านน้ำแพร่เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณตอนกลางตำบล แวดล้อมด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ หลาย ๆ หมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่มากนัก สามารถเดินทางเข้า - ออกติดต่อกับตัวเมืองและหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีอาชีพเหมือนกันได้อย่างสะดวก

บ้านน้ำแพร่ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,340 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 892 ไร่ นอกนั้นเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่สาธารณะประมาณ 200 ไร่ ที่เหลือเป็นที่ว่างเปล่าไม่สามารถใช้เป็นที่ทำการเกษตรได้ เพราะพื้นที่ดินแห้งแล้ง ใช้สำหรับเป็นที่เลี้ยงสัตว์ประมาณ 58 ไร่ หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของที่ว่าการอำเภอหางดง ไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1132 (เชียงใหม่ - สะเมิง) เป็นระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร หมู่บ้านนี้จะตั้งอยู่บริเวณซ้ายมือของเส้นทางหลวงสายนี้

แผนที่ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่หมู่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ของหมู่บ้านน้ำแพร่เป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีความลาดชันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทางทิศเหนือไปทางทิศใต้ของหมู่บ้าน มีคลองชลประทานและมีคลองธรรมชาติ (ห้วยแม่ตาช่วย) ส่งน้ำไปตามไร่นา มีบ่อน้ำที่เป็นแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งจะใช้สำหรับการบริโภคภายในครัวเรือน และมีบ่อน้ำบาดาลจะขุดเจาะใช้ในการทำการเกษตรเมื่อลำนํ้าจากชลประทานและลำนํ้าจากคลองธรรมชาติแห้งลง และได้ทำการปิดการส่งน้ำให้เกษตรกร

สภาพดินโดยทั่วไปของหมู่บ้านนี้ เป็นดินร่วนปนทราย การเพาะปลูกที่ทำกันในหมู่บ้านนี้ คือ การปลูกข้าว ข้าวโพด กระเทียม ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ผักสวนครัวบางชนิด เช่น มะเขือเทศ แตงกวา บวบเหลี่ยม ถั่วฝักยาว ผักกาดกวางตุ้ง ผักกาดขาว ผักคะน้า และผักบุ้งจีน พืชเหล่านี้จะเป็นพืชหลักที่ปลูกในชุมชนสำหรับกินเองและถ้าเหลือก็นำไปขาย ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็มีการเลี้ยงควาย วัวนม และวัวเนื้อ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ลักษณะของการเลี้ยงเป็นแบบผสมผสานไปในไร่นา การทำการเกษตรของหมู่บ้านน้ำแพร่จะทำทุกฤดูกาล ด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวสลับกันไปกับการทำนา

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

หมู่บ้านน้ำแพร่มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 876 คน แยกเป็นประชากรชาย 466 คน เป็นประชากรหญิง 410 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 248 ครัวเรือน ประชาชนในหมู่บ้านนี้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวชนบทภาคเหนือโดยทั่ว ๆ ไป แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 กลุ่มบ้านเล็ก ๆ (ปึก) ได้แก่ บ้านน้ำแพร่ บ้านป่าห่า . บ้านทุ่งป่าตอง และบ้านทุ่งรังแร้ง จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสของหมู่บ้านนี้หลายคน ที่มีอายุระหว่าง 60 – 80 ปี ได้ความว่าหมู่บ้านน้ำแพร่นี้ตั้งขึ้นมาได้ประมาณ 80 – 90 ปีแล้ว ผู้คนส่วนใหญ่อพยพจากบ้านสันกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านแม่เหียะ บ้านปง บ้านหางดง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องที่ชักชวนกันมา หรือเป็นคนที่มีความสนิทสนมกันชวนกันมาหาที่ทำกินใหม่ แต่เป้าหมายหลักของกลุ่มคนที่มาอยู่ในสมัยแรก ๆ คือ หนีความแห้งแล้ง เพื่อหาที่อยู่ใหม่ที่กินใหม่ที่มีความสมบูรณ์มากกว่า โดยเดินทางนำห้วยตาช่วยมาจนพบบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านในปัจจุบัน เดิมพื้นที่นี้เป็นป่าเต็งรัง ผู้บุกเบิกในการก่อตั้งหมู่บ้านได้แก่ ผู้อาวุโสได้เล่าว่า พ่อหนานอ้อยใจ โปธา ที่เข้ามาตัดไม้ในบริเวณนี้ไปสร้างบ้านเอาไปสร้างบ้านเรือน อาศัยอยู่ แล้วต่อมา พ่อหนานอ้อยใจ โปธา ก็ได้ชักชวนญาติ ๆ และเพื่อนที่มีความสนิทสนมกันมาตั้งรกรากที่นี่ ชาวบ้านที่อยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นผู้ที่ย้ายมาตามมาที่หลัง และต่อมา พ่อหนานอ้อยใจ โปธา ก็เป็นต้นตระกูลหลักของหมู่บ้านน้ำแพร่

สภาพทางเศรษฐกิจ

ชาวบ้านน้ำแพร่ในอดีตประกอบอาชีพเหมือนกับหมู่บ้านอื่น ๆ โดยทั่วไปในภาคเหนือ ก็คือประกอบอาชีพการเกษตรเพื่อการยังชีพเป็นหลัก และถ้าเหลือก็นำไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอุปโภคที่ขาดแคลนและจำเป็นต้องใช้ ชาวบ้านแทบทุกครัวเรือนจะทำงานด้วยการปลูกข้าวเจ้าเป็นหลัก นอกจากนั้นก็จะปลูกพืชผักอื่น ๆ หมุนเวียนกัน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว เช่น ข้าวโพด กระเทียม ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และพืชผักสวนครัว แต่ปัจจุบันชาวบ้านเน้นการทำงานเกษตรเพื่อขาย โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจแต่ก็ยังปลูกข้าวอยู่เพื่อการบริโภค และปลูกข้าวโพด กระเทียม ถั่วเหลือง ถั่วเขียว เพื่อขายแต่ก็ลดน้อยลงแล้ว เพราะราคาต่ำและไม่ มีแหล่งจำหน่าย ชาวบ้านจึงได้หันมาทำสวนผลไม้เป็นหลัก และมีการปลูกพืชผักสวนครัว ผสมลงไปด้วยในส่วนของพื้นที่ว่าง เช่น ทำสวนลำไย สวนมะม่วง สวนลิ้นจี่ สำหรับการเลี้ยงสัตว์ก็มีการเลี้ยงวัวพันธุ์นม และมีวัวพันธุ์เนื้อด้วย มีการเลี้ยงควาย เป็ด และไก่ เป็นการเลี้ยงที่ผสมผสานกันไป แต่การเลี้ยงสัตว์ที่เป็นหลักของหมู่บ้านก็คือ การเลี้ยงวัวนม และวัวเนื้อ มีประมาณ 9 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ภายในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีแหล่งการจ้างงานที่สำคัญอยู่ 2 แห่ง ด้วยกันคือ โรงงานอบเมล็ดพันธุ์พืชผักสวนครัว และอบเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ 1 แห่ง โรงงานปั่นเชรามิค 2 แห่ง และโรงงานทำดอกไม้ไฟ 1 แห่ง มีเพียงส่วนน้อยที่จะออกนอกหมู่บ้านไปทำงานต่างจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ เช่น ลำพูน ลำปาง เป็นต้น จะชาวบ้านน้ำแพร่มีรายได้หลายทาง โดยรายได้หลักจากการทำการเกษตรและมีรายได้จากทางอื่นเป็นรายได้เสริม จึงทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เกือบทุกครัวเรือนมีการสร้างบ้านเรือนที่มั่นคงถาวร ซึ่งผู้วิจัยขอแสดงข้อมูลรายละเอียดของที่มาจากรายได้ต่างๆ พอสังเขปดังนี้

ตารางที่ 1 การประกอบอาชีพของชาวบ้านน้ำแพร่

อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	รายได้เฉลี่ย/ปี
รับจ้าง	18	5.52	80,000
ทำการเกษตร	215	76.79	42,000
ทำการเกษตรและรับจ้าง	32	11.43	28,000
รับราชการ	15	6.26	96,000
รวม	280	100	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง , 2541

จะเห็นว่าอาชีพเกษตรมีจำนวนถึงร้อยละ 76.79 เฉลี่ยรายได้ 42,000 บาท/ปี รองลงมาคือ อาชีพเกษตรและรับจ้าง ร้อยละ 11.43 เฉลี่ยรายได้ 28,000 บาท/ปี แต่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายในการลงทุน ส่วนอาชีพอื่น ๆ รายได้สูง แต่ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะเท่านั้น

พืชที่มีการปลูกในหมู่บ้าน มีดังนี้

ข้าว	มีพื้นที่ปลูก	270 ไร่
ข้าวโพด	มีพื้นที่ปลูก	190 ไร่
ถั่วเหลือง	มีพื้นที่ปลูก	130 ไร่
ถั่วเขียว	มีพื้นที่ปลูก	150 ไร่
กระเทียม	มีพื้นที่ปลูก	30 ไร่
ลำไย	มีพื้นที่ปลูก	105 ไร่
มะม่วง	มีพื้นที่ปลูก	98 ไร่
ลิ้นจี่	มีพื้นที่ปลูก	102 ไร่

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง, 2541

ส่วนพืชผักสวนครัว ปลูกไว้เพื่อบริโภค นอกจากเหลือจากการบริโภคเท่านั้น จึงจะนำไปขาย และได้มีการเลี้ยงวัวพันธุ์นมและวัวพันธุ์เนื้อ 9 ราย 56 ไร่ ระบบการผลิตในหมู่บ้านน้ำแพร่ ในลักษณะของการเกษตรกรรม ได้อาศัยน้ำจากระบบเหมืองฝายแบบเดิมร่วมกัน โดยมีฝายไม้ 2 แห่ง ได้แก่ ฝายลำห้วยแม่ตาช่วย และฝายชลประทานแม่แดง ซึ่งจัดสรรน้ำให้แก่ชาวบ้านน้ำแพร่ทำการเกษตร โดย ได้มีการจัดระบบการผลิต ดังนี้

1. ระบบการปลูกข้าวในฤดูฝนแล้วทิ้งที่ดินให้ว่างเปล่าในฤดูแล้ง
2. ระบบการปลูกข้าวในฤดูฝน แล้วปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว
3. ระบบการปลูกข้าวในฤดูฝน แล้วปลูกกระเทียม หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว
4. ระบบการปลูกข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ในฤดูฝน ตามหัวไร่ ปลายนาในฤดูฝน
5. ระบบการปลูกข้าวในฤดูฝน แล้วปลูกผักสวนครัว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว
6. ระบบการปลูกข้าวในฤดูฝน แล้วทำสวนไม้ดอก ไม้ประดับ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว
7. ระบบการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง ลำไย และลิ้นจี่

การถือครองที่ดิน

ที่ดินบริเวณหมู่บ้านน้ำแพร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ติดอยู่กับเขตป่าสงวนแห่งชาติลักษณะที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่เป็นเอกสารสิทธิ์ประเภท นส.3 และโฉนด พื้นที่บ้านพักอาศัยและพื้นที่นาเป็นพื้นที่ที่มีโฉนด ที่ไร่ที่สวนส่วนใหญ่มี นส.3 และนส.3ก ซึ่งได้รับเมื่อปี พ.ศ. 2520 และ ปี พ.ศ. 2528 ที่ไร่บางส่วนอยู่ในเขตป่าจำแนก และที่ไร่อีกส่วนหนึ่งก็อยู่ในเขตป่าสงวน ที่ไร่จำนวนนี้มีเอกสารสิทธิ์ สทก.2 ซึ่งได้รับเมื่อ ปี พ.ศ. 2529 และ พ.ศ. 2530 สำหรับการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ จากพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์นั้น จากการประเมินเพื่อเสียบำรุงท้องที่ในช่วงปี พ.ศ. 2534 – 2537 หมู่บ้านน้ำแพร่มีจำนวนผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ 96 ราย คิดเป็นภาษีที่เก็บได้ปีละ 250,000 บาท เงินที่เสียภาษีบำรุงท้องที่มียกตั้งแต่ 80 บาท ไปจนถึง 35,000 บาท (ที่มา : จากสำนักงานที่ดิน อำเภอหางดง และสำนักงานสรรพากร อำเภอหางดง, 2541)

ในช่วงปี พ.ศ. 2532 ได้มีการซื้อขายที่ดินเพื่อเก็งกำไรและพัฒนาที่ดินกันอย่างแพร่หลายในจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่อำเภอหางดง ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีนายทุนจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ และจากกรุงเทพฯ เข้ามาซื้อที่นา ที่สวนผืนใหญ่ ๆ หรือถ้าเป็นพื้นที่เล็ก ก็ซื้อหลาย ๆ ที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกันเพื่อจะได้พื้นที่ดินเป็นผืนเดียวกัน นำมาพัฒนาเป็นโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการบ้านจัดสรร และโครงการรีสอร์ท และจัดสร้าง

เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง ๆ ไม่ใหญ่นัก แม้ว่าพื้นที่ดินที่ใกล้เคียงในหมู่บ้านน้ำแพร่ จะได้รับผลกระทบจากการซื้อ - ขาย ที่ดินเป็นอย่างมาก แต่ผลกระทบที่ได้รับก็ค่อนข้างจะ น้อยกว่าที่อื่น การซื้อขายที่ดินไม่มากไปกว่าที่อื่น ๆ และยังไม่ปรากฏว่ามีการนำที่ดินไป พัฒนาที่นอกเหนือไปจากภาคอุตสาหกรรมขนาดกลาง

โครงสร้างทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชน

วัด บ้านน้ำแพร่มีวัดประจำหมู่บ้าน 2 วัดด้วยกัน คือ วัดทุ่งรังแร้ง ซึ่งตั้งอยู่ทาง ทิศเหนือของหมู่บ้านและวัดอรัญทวาร ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน วัดทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นวัดที่ ชาวบ้านในหมู่บ้านได้ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและให้การสนับสนุนช่วยเหลือทำนุบำรุง กันอยู่เสมอ

การศึกษาของชุมชน ในหมู่บ้านน้ำแพร่มีโรงเรียนประถมศึกษาภาคบังคับ 1 โรง ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เปิดสอนจนถึงระดับมัธยมต้น สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา มีนักเรียนอยู่ 142 คน แบ่งเป็นนักเรียนระดับอนุบาลศึกษา 40 คน ระดับประถมศึกษา 89 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 13 คน จำนวนครู 11 คน ระดับ การศึกษาของชาวบ้านในหมู่บ้านน้ำแพร่ ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับภาคบังคับ ชาวบ้านที่มี อายุต่ำกว่า 35 ปี จะอ่านหนังสือออก เขียนได้ การรับรู้ข่าวสารนอกจากที่อ่านหนังสือประจำ หมู่บ้านแล้ว ก็ได้รับจากสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จึงทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน ได้รับรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้อย่าง รวดเร็ว สำหรับการศึกษานอกระบบในหมู่บ้านนี้นั้น จะเป็นการสอนเสริมอาชีพให้กับกลุ่ม แม่บ้านและผู้สนใจจากหน่วยงานราชการเข้ามาสอน แนะนำอาชีพให้ เช่น เย็บผ้า ที่ ชาวบ้านทำกันมาก่อนแล้ว การถนอมอาหาร การนำเอาวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ มาใช้ให้ เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพกันเองภายใน ครอบครัว เช่น การปั้นภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ที่ทำกันเป็นอุตสาหกรรมภายในครอบครัว และการอ่านหนังสือ การติดตามข่าวสารข้อมูล ก็จัดเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตของ ประชาชนในหมู่บ้านน้ำแพร่

สาธารณูปโภคทางสังคมในหมู่บ้าน หมู่บ้านน้ำแพร่ ได้รับการสนับสนุนด้าน งบประมาณเพื่อการพัฒนา โดยส่วนหนึ่งได้มาจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรร จากข้อมูล กชช. 2ค พ.ศ. 2540 บ้านน้ำแพร่เป็นหมู่บ้านที่มีระดับเร่งรัดการพัฒนาอันดับที่ 2 งบประมาณ ในการพัฒนาหมู่บ้านที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้จากชาวบ้านเองที่มีส่วนช่วยเหลือ ช่วยหาเงินเข้า

มาหมู่บ้านเพื่อการพัฒนา โดยได้จากกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านที่ชาวบ้านร่วมมือกัน ในหมู่บ้านมีสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่เป็นสาธารณสมบัติของชุมชน ดังนี้

- ศาลาเอนกประสงค์ มีเนื้อที่ประมาณ 1 งาน เป็นศาลาขนาดใหญ่ ก่อสร้างขึ้นโดยประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันโดยไม่ได้อาศัยเงินงบประมาณจากทางราชการ ชาวบ้านได้ร่วมกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดทอดผ้าป่า จากเงินปันผลของกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เงินปันผลของทั้งกลุ่มนี้ได้จัดตั้งเป็นกองทุนสำหรับพัฒนาหมู่บ้านทุกปี ศาลาเอนกประสงค์นี้ ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ด้วยการจัดเป็นสถานที่ใช้ประชุมปรึกษาหารือในเรื่องใด ๆ และใช้เป็นที่พักผ่อนในหัวไร่อรรถารต่าง ๆ นอกจากนั้นศาลาเอนกประสงค์นี้ยังใช้เป็นที่พักการของกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนด้วย และยังเป็นสถานที่พบปะสนทนา รวมทั้งต้อนรับผู้คนที่ต่างหมู่บ้านที่มาเยี่ยม

สำนักงานกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน ภายในกลุ่มมี 4 หน่วย มีเครือข่าย 8 กลุ่ม ในอำเภอหาดง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 จากงบกำไร 130,233 บาทของเงินกลุ่ม ภายในสำนักงานจะมีร้านค้าของกลุ่มเพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร เช่น จำหน่ายปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ดอกไม้ ฯลฯ แก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป สำนักงานกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนใช้เป็นที่พักผ่อนของเหล่าบรรดาสมาชิกและบุคคลภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุน มาศึกษาดูงาน และเป็นที่รวบรวมจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรของเหล่าบรรดาสมาชิก สำนักงานกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนจะเปิดทำการทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์จะหยุด 1 วัน โดยทุกวันที่ทำการเปิดบริการก็จะมีเจ้าหน้าที่คอยบริการสมาชิก สำนักงานนี้อยู่ที่เดียวกับศาลาเอนกประสงค์

- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ตั้งอยู่ติดกับศาลาเอนกประสงค์ เป็นศูนย์รวมของข่าวสารข้อมูลที่น่าสนใจ ที่ส่วนราชการและชาวบ้านได้ช่วยกันหามาให้เพื่อให้คนในหมู่บ้านได้ศึกษาหาความรู้ และเป็นการผ่อนคลายความเครียด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจะมีผู้รับผิดชอบดูแลอย่างสม่ำเสมอทุกวัน

- อ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 2 งาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนของชาวบ้าน และใช้เป็นที่พักผ่อนเลี้ยงปลาธรรมชาติด้วย อ่างเก็บน้ำยังเป็นสถานที่ตั้งของศาลเสื่อบ้าน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านในหมู่บ้านน้ำแพร่เป็นอย่างมากด้วย

กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านน้ำแพร่และระบบความสัมพันธ์ของกลุ่ม

บ้านน้ำแพร่มีองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

กลุ่มที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่ทางราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อการเมือง การปกครอง และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และมีกลุ่มที่เป็นทางการ ดังนี้

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นกลุ่มที่ทางราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารงานราชการในระดับหมู่บ้าน ด้านการรักษาความเป็นระเบียบ ความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การขจัดความขัดแย้งภายในหมู่บ้าน มีคณะกรรมการทั้งหมด 35 คน โดยได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายปกครอง มี นายอนุชา ธิ์รับเร่ง เป็นประธาน
2. ฝ่ายการคลัง มี นายจันทร์ คนเที่ยง เป็นประธาน
3. ฝ่ายสาธารณสุข มี นายตา คำเปียงใจ เป็นประธาน
4. ฝ่ายสวัสดิการและสังคม มี นายธงชัย ธิ์รับเร่ง เป็นประธาน
5. ฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ มี นายคณาพงษ์ ศรีสุวรรณ เป็นประธาน
6. ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม มี นายพนรัตน์ บุญเรือง เป็นประธาน

หมู่บ้านน้ำแพร่ได้มีการปกครองเหมือนกับหมู่บ้านอื่นโดยทั่วไป และมีผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้ รวม 3 คน คือ

1. พ่อติบ อินสัน ดำรงตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. 2505 – 2535
2. นายบุญลพ พงษ์มิตร ดำรงตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. 2535 – 2538
3. นายอนุชา ธิ์รับเร่ง ดำรงตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. 2538 – ปัจจุบัน

2. กลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2530 มีเครือข่าย 6 หมู่บ้านด้วยกัน คือ บ้านน้ำแพร่ บ้านป่าจี้ บ้านน้ำปุ่น บ้านแพะขวาง บ้านแสนตอ และบ้านท่าไม้ลุง มีสมาชิกทั้งหมด 985 คน โดยมีอดีตนายอำเภอ ซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญเป็นประธานกลุ่ม มีคณะกรรมการทำงานร่วมอีก 6 คน คณะกรรมการที่ทำงานร่วมนี้คัดเลือกจากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน มี ดังนี้

บ้านน้ำแพร่	ทำหน้าที่ในตำแหน่ง	ประธานกลุ่ม
บ้านป่าจี้	ทำหน้าที่ในตำแหน่ง	รองประธานกลุ่ม
บ้านน้ำปุ่น	ทำหน้าที่ในตำแหน่ง	การเงิน
บ้านแพะขวาง	ทำหน้าที่ในตำแหน่ง	จัดหา/จำหน่ายปุ๋ย

บ้านแสนตอ	ทำหน้าที่ในตำแหน่ง	พัฒนาและส่งเสริมอาชีพ
บ้านท่าไม้ลุง	ทำหน้าที่ในตำแหน่ง	นายทะเบียน

กลุ่มมีการลงหุ้นทำธุรกิจมากน้อยตามจำนวนธุรกิจที่ทำ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม ก็เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำการเกษตรและปลูกไม้ผลทางด้านปัจจัยการผลิต ประเภทปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด รวมถึงการรับซื้อผลผลิตของกลุ่ม และเป็นจุดรวมในการขายผลผลิตในหมู่บ้าน โดยเฉพาะลำไย สถานที่ของกลุ่มใช้เป็นจุดรวมของการประสานงาน การขอความร่วมมือ และสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรและทางภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง กลุ่มจะมีการประชุมใหญ่ ปีละ 1 ครั้ง ถ้าสมาชิกคนใดขาดการประชุมจะต้องเสียค่าปรับครั้งละ 100 บาท ซึ่งเป็นข้อตกลงของกลุ่มสมาชิก (สัมภาระณีสมาชิกกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน) และประชุมย่อยเฉพาะกรรมการและสมาชิกที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง ถ้าสมาชิกคนใดขาดการประชุมก็ต้องเสียค่าปรับครั้งละ 100 บาท เหมือนกัน ซึ่งเป็นข้อตกลงของกลุ่ม (สัมภาระณีสมาชิกกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน) ปัจจุบันกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนมีเงินทุนหมุนเวียนโดยประมาณ 300,000 บาท โดยได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาล เงินปันผลกำไรสุทธิ เงินส่วนนี้ทุกปีกรรมการจะแบ่งไว้สำหรับเป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

3. กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหาดง จัดตั้งเมื่อมีเหตุการณ์ที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะเข้ามาเอาพื้นที่ดินทำกินในหมู่บ้านน้ำแพร่สร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ โดยมีนายประพันธ์ ประภาสะวัตติ เป็นประธาน มีเครือข่ายในการรวมกลุ่ม 5 ตำบลด้วยกัน คือ

บ้านแหวน	มี นายเฉลิม อันนิเศษ	เป็นประธาน
บ้านน้ำแพร่	มี นายสมบุญณ์ จันทร์เวียง	เป็นประธาน
บ้านปง	มี นายสมเพชร ยาคะ	เป็นประธาน
บ้านหนองควาย	มี นายสง ไชยมงคล	เป็นประธาน
บ้านสันผักหวาน	มี นายเอนก บัวเขียว	เป็นประธาน

แต่ละตำบลจะมีประธานกลุ่มของตนเอง แล้วประธานของแต่ละตำบลนี้ก็จะร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหาดง ทำหน้าที่ประสานงาน อำนาจความสะดวกและแจ้งข่าวสารข้อมูล ต่าง ๆ ให้กับคนในหมู่บ้านของตนได้รับรู้ วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มกันก็เพื่อ สร้างจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นให้ดูแล บำรุง รักษา ป้องกันสิ่งแวดล้อม

ภายในชุมชนของตนเองมิให้ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงมากยิ่งขึ้น ผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนี้มีประมาณ 2000 คน มีถิ่นที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอหางดง โดยเฉพาะใน 5 ตำบล ดังกล่าวข้างต้น

4. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มนี้มีสมาชิกทั้งหมด 60 คน คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านระดับหมู่บ้านมี 5 คน กลุ่มแม่บ้านจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ช่วยเหลืองานสังคมและกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านทางด้านอาหารและโภชนาการ การถนอมอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้ และการเย็บเสื้อผ้าเสริมรายได้แก่ครอบครัว จะได้ครอบครัวละประมาณ 2,000 – 3,000 บาท ต่อเดือน นอกเหนือไปจากการประกอบอาชีพหลัก คือการทำนา ทำสวน ประธานกลุ่มแม่บ้านคือนางมาลี ธิบเร่ง งานประจำที่เป็นงานหลักของกลุ่มแม่บ้านนี้ก็คือการรวมตัวกันทำอาหารเพื่อการจัดเลี้ยงในงานบุญของหมู่บ้านแต่ละครั้ง โดยไม่มีค่าตอบแทน หรือการทำอาหารในงานเลี้ยงเพื่อนสมาชิกในหมู่บ้านเป็นการร่วมงานเอาแรงกัน เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวชนาค งานศพ การเข้าร่วมกันทำกิจกรรมนี้เป็นการสร้างความสามัคคีอีกประการหนึ่ง (สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน)

5. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อเดือน ตุลาคม 2540 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 120 คน เงินสะสมจะสะสมมีประมาณ 273,450 บาท กลุ่มออมทรัพย์จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการออมเงินเพื่อใช้ในยามจำเป็น โดยเฉพาะในส่วนของ การนำไปใช้เป็นทุนในการทำเกษตรของครอบครัว ผู้ที่จะเป็นสมาชิกไม่จำกัดอายุ แต่ต้องเป็นคนในหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นสมาชิกแล้วย้ายไปอยู่ที่อื่น แต่สถานภาพการเป็นสมาชิกก็ยังคงดำรงอยู่ การออมจะออมครั้งละเท่าไรก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหุ้น ถือหุ้นละ 20 บาท สำหรับสมาชิกที่เป็นเด็กจะอยู่ในระหว่างเรียนหนังสือ ก็จะมีทุนการศึกษาให้ด้วย คนที่จะเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ได้ คือผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบันคือ นายอนุชา ธิบเร่ง

6. กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน (ศสมข.) มีคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยอาสาสมัครจำนวน 7 คน โดยมี นายตา คำเปิงใจ เป็นประธาน ได้รับการอบรมจากสาธารณสุขอำเภอหางดง เรียกว่าอาสาสมัคร ผสส. และ อสม. มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสาธารณสุขมูลฐาน 1 คน ต่อจำนวนบ้านเรือน 10 หลังคาเรือน และจะมีบริการเพื่อสุขภาพให้แก่คนในชุมชนตั้งแต่เวลา 18.00 – 20.00 น

กลุ่มที่ไม่เป็นทางการที่ชาวบ้านได้จัดตั้งกันขึ้นมาด้วยความสนใจ ด้วยมีปัญหาและเป้าหมายเดียวกัน ได้แก่

1. เครือญาติ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงและเกาะกลุ่มกันตามสายสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง จากการศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่าบรรพบุรุษของคนในชุมชนเป็นสายตระกูลเดียวกัน อีกทั้งยังมีการเชื่อมโยงในลักษณะของการแต่งงาน ซึ่งในอดีตคนในครอบครัวหนึ่ง ๆ จะมีสมาชิกจำนวนมาก และเมื่อแต่งงานกันภายในหมู่บ้านจึงทำให้เกิดความเป็นเครือญาติกันยิ่งแน่นแฟ้นขึ้นไปอีก (จากการเล่าของผู้อาวุโสที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง) คนในหมู่บ้านนี้เป็นแก้วเดียวกัน ความสัมพันธ์เหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่เชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการปกครอง ซึ่งทำให้สมาชิกในหมู่บ้านสามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกภายในหมู่บ้าน มีการตกลงร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพ และร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

นอกจากความเป็นเครือญาติกันภายในหมู่บ้านแล้ว ระหว่างหมู่บ้านก็ยังมีการเชื่อมโยงเครือญาติโดยการแต่งงานกับคนในหมู่บ้านอื่นที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งจากที่หมู่บ้านอยู่ใกล้เคียงกันก็จะมีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นเครือญาติทางด้านวัฒนธรรมขึ้นมา มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกันอยู่ตลอดมา ก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ทางสายเลือดและการนับถือกันเสมือนญาติขึ้นมา

ปัจจุบันสายสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างหมู่บ้านเมื่อเปรียบเทียบกับจากอดีต มีความสัมพันธ์กันลดลงมาก เนื่องจากสาเหตุการขาดการไปมาหาสู่ระหว่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันคนในหมู่บ้านมีอาชีพที่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพที่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน จะต้องเข้าไปทำงานให้ตรงตามเวลาที่กำหนด ประกอบกับลักษณะของการคมนาคมที่ไปมาได้โดยสะดวกสบาย การใช้รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นพาหนะที่สะดวก ราคาไม่แพงนัก ก็ไม่ต้องแวะพักบ้านญาติพี่น้องเหมือนก่อน จึงทำให้การพบปะกันน้อยลงไป แต่จากการศึกษาพื้นที่บ้านน้ำแพร่พบว่า ยังมีความเป็นเครือญาติกันอยู่เป็นอย่างมากทั้งภายในหมู่บ้านเองและนอกหมู่บ้านด้วย ซึ่งสังเกตได้จากการเข้าร่วมงานบุญและประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานทางศาสนา ได้มีการติดต่อและเยี่ยมเยียนกัน ไปมาหาสู่กันอย่างเสมอ ๆ จากการสังเกตของผู้วิจัยเมื่อเข้าไปศึกษาในพื้นที่บ้านน้ำแพร่ ถึงแม้ว่าคนต่างหมู่บ้านกันถ้าถามถึงชื่อและบอกนามสกุลเข้าไปด้วย ส่วนใหญ่จะรู้จักกันหมด การไปมาหาสู่กันระหว่างกันของคนภายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงยังคงมีอยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะว่าหมู่บ้านดังกล่าวและหมู่บ้านใกล้เคียงยังคงประกอบอาชีพทางการเกษตรอันเป็นส่วนมาก ความเป็นเครือญาติจึงแน่นแฟ้นให้ผู้คนมีความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ และเมื่อ

ปัจจุบันปัญหาทางด้านการใช้พื้นที่ดินทำกินเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนของหมู่บ้านนี้ ครอบครัวนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ สายสัมพันธ์ที่มีอยู่ในอดีตจึงเชื่อมโยงเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาการใช้พื้นที่ดินทำกินอีก

ระบบความสัมพันธ์ในหมู่บ้านน้ำแพร่ มี 3 ลักษณะ ด้วยกัน คือ

1. ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากกลุ่มสถาบันครอบครัว ระบบเครือญาติที่มีการยึดถือเอาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้สืบเชื้อสายของ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยมีบรรพบุรุษเดียวกันไปจนถึงสมาชิกตระกูลของฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง หรือฝ่ายพ่อ ฝ่ายแม่ ที่มีคำเรียกโดยเฉพาะ และกลุ่มทางสังคมตามธรรมชาติ ในลักษณะดั้งเดิมที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน รู้จักกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีกิจกรรมการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันมาก่อน เช่น การเอามือเอารวันกันดำนา เกี่ยวข้าว สร้างบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบุญประเพณีต่างๆ และงานศพ ทุกคนจะช่วยเหลือกัน อยู่กันแบบพี่แบบน้องในระบบของเครือญาติ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกัน ก็จะมีการปรานีปรานอมกันให้อภัยซึ่งกันและกัน เพราะเป็นคนอยู่บ้านเดียวกันนั่นเอง

2. ความสัมพันธ์ในการประกอบอาชีพกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มข้าว กลุ่มข้าวโพด กลุ่มถั่วเหลือง กลุ่มถั่วเขียว กลุ่มเกษตรทำสวนผลไม้ ในกลุ่มนี้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเดียวกันมักมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่แนบแน่นกว่ากลุ่มอาชีพที่ต่างกัน เพราะภายในกลุ่มของสมาชิกได้มีการพบปะ บริกาษา ร่วมมือกันให้ความรู้ ช่วยเหลือกันในด้านแรงงาน และมีการปันผลอุปสรรคปัญหาพร้อมกันอยู่บ่อยครั้ง เป็นประจำ ความสัมพันธ์ของกลุ่มนี้จึงมีระดับที่สูงมากพอสมควร

3. ความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกในหมู่บ้านเดียวกัน ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ถูกฝังลึกอยู่ในจิตใจของทุกคน ให้มีความกตัญญู มีความสามัคคีต่อพรรคพวกในกลุ่มทางสังคมเดียวกัน เพื่อเอาไว้ช่วยเหลือพึ่งพาและป้องกันภัยให้แก่กัน และในหมู่บ้านน้ำแพร่ (จากการสังเกตของผู้วิจัย) ลักษณะของความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านที่มีต่อกัน รับรู้ความทุกข์ สุข ของกันและกันได้เป็นอย่างดี แบบนี้ ยังมีเหลืออยู่และยังอยู่ในจิตสำนึกของคนเกือบทุกคน

4. กลุ่มเหมืองฝาย บ้านน้ำแพร่มีการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการใช้น้ำในการเพาะปลูกจึงมีความจำเป็นสำหรับเกษตรกร นายธงชัย ธิบเร่ง ทำหน้าที่เป็นแก่งฝายที่คนในหมู่บ้านแต่งตั้งขึ้นมา ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล แจ่งข่าวการลอกเหมืองฝาย การซ่อมแซมฝาย นัดประชุม ตรวจและควบคุมงานฝาย การควบคุมข้อตกลงของ

สมาชิกเมืองฝายให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มที่จัดทำขึ้น ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าปัญหาการใช้น้ำจะลดลง เพราะวาระบบน้ำจากชลประทานแม่แตงและฝายจากลำห้วยตาช่วย จะส่งน้ำมาในทุกพื้นที่ในเขตชลประทาน กลุ่มเมืองฝายที่จัดตั้งโดยชาวบ้านเองก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ ทั้งนี้ผู้เป็นแกนฝายยังต้องคอยติดตามข่าวและเชื่อมโยงกับผู้ใช้น้ำของหมู่บ้านอื่นอยู่เสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของการปิด - เปิด ประตูน้ำ ซึ่งแกนฝายแต่ละหมู่บ้านจะต้องมาแจ้งแก่สมาชิกผู้ใช้น้ำในหมู่บ้านของตนเองให้ทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้รับบริการน้ำที่ส่งมาตามวัน เวลา ที่กำหนดให้

5. กลุ่มศรัทธาวัด ในหมู่บ้านน้ำแพร่มีวัด 2 วัด ด้วยกัน คือ วัดทุ่งรังแรงและวัดอรัญทวาร ฉะนั้นสมาชิกในหมู่บ้านจึงเข้าร่วมทำบุญเป็นศรัทธาของวัดทั้งสองแห่งนี้ บ้านไหนใกล้วัดใดก็เป็นศรัทธาวัดนั้น วัดทั้งสองแห่งต่างก็เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา และเป็นที่ทำนุบำรุงร่วมกันของประชาชนในหมู่บ้าน และที่อยู่ใกล้เคียงที่มาเป็นศรัทธาของวัด ระบบการเป็นศรัทธาวัดเป็นการส่งเสริมอุดมการณ์ทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และถ้าวัดมีผู้คนศรัทธามาก มีความเคารพนับถือมาก จากหลาย ๆ หมู่บ้านมาอยู่ใกล้เคียงแล้ว ก่อให้เกิดเครือข่ายวัฒนธรรมของหมู่บ้าน มีการติดต่อร่วมมือและแลกเปลี่ยนกันภายในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านเหมือนเป็นหมู่บ้านเดียวกัน

4. กลุ่มหมวดบ้าน หมู่บ้านน้ำแพร่แบ่งออกเป็น 4 หมวด ประกอบด้วย บ้านน้ำแพร่ บ้านป่าห้า บ้านทุ่งป่าตอง และบ้านทุ่งรังแรง แต่ละหมวดจะมีสมาชิกประมาณ 18 - 20 ครอบครัว โดยแบ่งตามลักษณะของพื้นที่และการตั้งบ้านเรือนที่อยู่บริเวณเดียวกัน ใกล้เคียงกัน โดยจะมีหัวหน้ารับผิดชอบ ดูแล วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มหมวดบ้านก็เพื่อความสะดวกในการประสานงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น งานบุญประเพณีต่าง ๆ หรือเพื่อแบ่งงานรับผิดชอบเพื่อพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง (จากคำบอกเล่าของสมาชิกหมวดบ้าน) ทุกวันที่ 7 ของทุกเดือนถ้าไม่มีเหตุการณ์เร่งด่วนที่จำเป็น ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะต้องช่วยกันทำความสะอาดและพัฒนาบ้านของตนเอง โดยหัวหน้าจะเป็นคนควบคุมดูแลและให้บริการแก่กลุ่ม ที่ผ่าน ๆ มาไม่มีการบังคับให้ทุกคนเข้าร่วม แต่ทุกคนจะสมัครใจทำกันเองอย่างพร้อมเพรียง ดังนั้นการแบ่งหมวดบ้านจึงเป็นการลดภาระหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านได้

6. กลุ่มผู้อาวุโส บ้านน้ำแพร่ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านที่ผู้คนอพยพมาจากบ้านสันกลางอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นคนจีน ฉะนั้นผู้อาวุโสของหมู่บ้านน้ำแพร่จึงเป็นคนจีนไปด้วย จึงได้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมของคนจีน และเป็นกลุ่มที่เชื่อมโยงให้กลุ่มของคนรุ่นลูกหลานซึ่งเป็นกลุ่มคนสมัยใหม่อยู่ร่วมกันแบบพี่แบบน้อง ไม่ให้ลืมถิ่นกำเนิดที่มา

จากท้องถิ่นเดียวกัน กิจกรรมที่สำคัญของกลุ่มนี้ที่จะกล่าวถึง คือ ฝีมือการปั้นหม้อ ภาชนะ เครื่องเคลือบต่าง ๆ โดยเฉพาะฝีมือของอ้ายตา ไปงา ผู้อาวุโสคนหนึ่งในหมู่บ้าน อ้ายตาได้ถ่ายทอดวิธีการปั้นหม้อ ปั้นกระถางต้นไม้ ปั้นคนโท ให้กับลูกหลานและบุคคลอื่นที่มีความสนใจ (จากการสัมภาษณ์และสังเกตของผู้วิจัย) ผู้อาวุโสไม่ว่าหญิงหรือชายในหมู่บ้านนี้มีฝีมือ มีความสามารถทางด้านเครื่องปั้นดินเผากันเกือบทุกคน

กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด ทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ละกลุ่มต่างก็มีบทบาทที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันในการต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะในหมู่บ้าน โดยเริ่มจาก คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านได้เลือกขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้านด้วย เมื่อชาวบ้านคนใดได้รับความเดือดร้อนก็จะขอความช่วยเหลือกรรมการหมู่บ้านเหล่านี้ได้ เมื่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคนำโครงการโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะเข้าไปตั้งในหมู่บ้าน ชาวบ้านที่จะต้องเวนคืนที่ดินให้แก่ทางราชการเพื่อที่จะให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะขึ้นก็ไม่พอใจ ไม่อยากเสียที่ดินของตนเองไป จึงได้รวมตัวกันไปขอให้กรรมการหมู่บ้านให้ช่วยเหลือไม่ให้เสียที่ดินของตน ซึ่งกรรมการหมู่บ้านก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลืออะไรได้ เพราะกลุ่มฯเองก็เป็นคนของทางราชการอยู่ด้วย แต่กลุ่มฯก็ต้องช่วยเหลือเพราะว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแลได้รับความเดือดร้อน ทางกลุ่มฯจึงได้ขอความช่วยเหลือจาก กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หางดง ให้ช่วยเหลืออีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หางดงนี้ จัดตั้งขึ้นก็เพื่อกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นได้ดูแล รักษา ทรัพยากรในท้องถิ่นของตน กลุ่มฯนี้ได้ทำหน้าที่หาข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวกับโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ รวมทั้งหาข้อดี ข้อเสีย ของโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะประเภทนี้ชี้แจงให้กับชาวบ้านได้รับรู้ด้วย ข้อมูลที่ได้มานั้นตรงกับความเป็นจริงบ้าง ไม่ตรงบ้าง และมีข้อเสียมากกว่าข้อดี ซึ่งการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่ได้เสนอไว้ กลุ่มฯได้ทำให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อเท็จจริง โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านมลภาวะอากาศสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เพื่อประกอบการพิจารณาได้ว่าจะรับหรือไม่รับโครงการนี้ ซึ่งชาวบ้านไม่ยอมรับโครงการนี้ จึงได้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนเกษตรกรทำสวน ทำการต่อต้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเริ่มจากการทำหนังสือคัดค้านการก่อสร้างก่อน เมื่อไม่ได้ผล ก็ใช้วิธีเดินขบวน ปิดถนน ทำการประท้วงที่หน้าท่าเรืออำเภอหางดงก่อน แล้วขยายต่อไปยังศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเห็นว่าเรื่องยังเงียบหายไป การประท้วงของชาวบ้านก็ทำหนังสือคัดค้านยื่นต่อนายกรัฐมนตรี พร้อมกับส่งตัวแทนไปทำการประท้วงที่ทำเนียบรัฐบาลด้วย จนได้รับความสำเร็จไม่มีการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน กลุ่มเพื่อนเกษตรกรทำสวนเข้าร่วมการต่อต้านด้วยก็เพราะว่า ถ้าโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะเข้ามาตั้งในหมู่บ้านแล้วสมาชิกจะได้รับผล

กระทบทางด้านผลผลิตทางการเกษตรที่ทำอยู่รวมทั้งชีวิตของสัตว์เลี้ยง สุขภาพอนามัยของชาวบ้านในหมู่บ้านเองและหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย

การรวมกลุ่มกันคัดค้านของชาวบ้านครั้งนี้ นอกจากจะมีผู้นำกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หางดง และกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนแล้ว กลุ่มที่จะขาดความสำคัญไปไม่ได้คือ กลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่มที่ดูแล ห่วงใยในเรื่องอาหารการกินของผู้ชุมนุมทุกคน พร้อมกับเสาะหาเงินทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหารและยารักษา เมื่อกลุ่มผู้ชุมนุมได้รับความเจ็บป่วยด้วย จนทำให้มีการรวมกลุ่มกันประท้วงครั้งนี้ที่ต้องใช้เวลาหลายวันได้รับความสำเร็จ และอีกกลุ่มที่มีความสำคัญไม่แพ้กันคือ กลุ่มผู้อาวุโส ถึงแม้ว่าอายุจะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ไปร่วมรวมกลุ่มกับผู้ประท้วงต่อต้านไม่ได้ กลุ่มผู้อาวุโสก็ได้ทำหน้าที่ของตนเองภายในหมู่บ้าน ด้วยการทำพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ตามที่รู้มา เพื่อให้หมู่บ้านได้หมดเคราะห์กรรมที่ถูกการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเลือกเป็นพื้นที่ที่จะก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้

วัฒนธรรมชุมชน

ความเชื่อ

ชาวบ้านตำบลน้ำแพร่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดทุ่งรังแร้งและวัดอรหันทวาร เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งชาวบ้านได้ให้ความสำคัญกับวัดทั้งสองแห่งนี้เป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีปญา มีอยู่ 2 สายตระกูล ซึ่งชาวบ้านจะประกอบพิธีเลี้ยงผีปญาประจำปีในเดือนเก้าเหินือ (ประมาณเดือนพฤษภาคม) ถ้าสมาชิกในสายตระกูลมีการเปลี่ยนแปลง เช่น แต่งงาน การมีสมาชิกใหม่มาเพิ่ม หรือไม่สบายป่วยไข้ ก็จะมีการบูชาผีปญา ด้วยการ ขอมมาผีปญา ในกรณีที่สมาชิกในสายตระกูลอาจมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เป็นที่ถูกใจผีปญา ทำผิดจารีตประเพณี ผีปญาจึงลงโทษให้มันเจ็บป่วยไป ก็ต้องมีการขอมมา หรือถ้าเกิดมีพิธีการแต่งงาน การมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น (คลอดบุตร หรือรับบุคคลนอกสายตระกูลเข้ามา) ก็จะมีการเลี้ยงผีปญาเพื่อบอกกล่าวถึงการมีสมาชิกใหม่มาเพิ่มในสายตระกูลนั้น

ประเพณี

การลงแขก ชาวบ้านน้ำแพร่จะมีประเพณีการลงแขก เมื่อมีการปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง เมื่อมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้วยการรวมตัวช่วยเหลือกันและกัน หรือเป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ในการลงแขกแต่ละครั้งชาวบ้านยังมีความเชื่อว่า เป็นการลดความเครียดในระหว่างการทำงาน เพราะการรวมตัวกันทำงาน

ช่วยเหลือกันและกันก็จะมีแต่ความสนุกสนาน มีการพูดคุยกัน แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ด้วย ทำให้การทำงานนั้นเสร็จสิ้นในระยะเวลาที่สั้น

ประเพณีสงกรานต์ จะมีการทำบุญและหยุดการทำงานประจำวัน ในระหว่างวันที่ 13 – 17 เมษายน ของทุกปี จะมีการไปเยี่ยมญาติมิตร และมีการดำหัวผู้อาวุโสทุกปี มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้วด้วย

ประเพณีลอยกระทง จะมีการทำบุญ และจัดบริเวณบ้าน บริเวณวัด ให้เหมาะสมกับเทศกาล ด้วยการประดับประดาบ้าน ประดับวัด เรียกว่า ประดู่ป่า มีการถวายทานต้นกล้วย(ไม้สน) โดยแห่จากศาลาเอนกประสงค์กลางหมู่บ้านไปวัดทุ่งรังแร้งและวัดอรัญทวาส เมื่อถวายทานเสร็จก็มีการจุดต้นกล้วยเป็นพุทธบูชา นอกจากนี้ยังมีการขุดเทียน จุดประทีปโคมไฟถวายด้วย

ประเพณีอื่น ๆ ได้แก่ งานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช งานทอดผ้าป่า – กฐิน ประเพณีเหล่านี้ ชาวบ้านในหมู่บ้านน้ำแพร่จะหยุดการประกอบอาชีพประจำวัน เพื่อช่วยกันจัดกิจกรรมในประเพณีนั้น ให้สำเร็จลุล่วงไป ซึ่งการหยุดการประกอบอาชีพประจำวัน จะไม่เป็นปัญหากับหมู่บ้าน เพราะทุกคนมีความเป็นเครือญาติกันอยู่แล้ว

พิธีกรรมต่าง ๆ

จากการดำเนินชีวิตของชาวบ้านน้ำแพร่ ได้มีการนับถือผี และสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติ รวมทั้งจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ทำให้พิธีกรรมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงชีวิต ความเชื่อ พฤติกรรม และวัฒนธรรมของชุมชน พิธีกรรมที่สำคัญของชาวล้านน้ำแพร่ มีทั้งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่

พิธีแหกนา ผู้ที่ทำพิธีนี้คือ เจ้าของนา จะทำเมื่อเริ่มลงมือไถนา ปลุกข้าวในราวเดือน 9 เหนือ (เดือนมิถุนายน) พิธีการทำก็จะมีการทำกระทงใส่เครื่องเซ่นเทวดา เจ้าที่เจ้าทางที่อยู่ในนั้น ไปทำพิธีในพื้นที่ที่เป็นแปลงสำหรับแหกนา (คล้าย ๆ เสามงคลบ้าน) โดยจะมีการบนบาน บวงสรวงเทวดา เทพารักษ์ เจ้าที่เจ้าทาง ให้การทำนา ไถนา ผ่านพ้นไปด้วยดี ให้ได้ผลผลิตดี ไม่มีอุปสรรค ปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นในระหว่างการทำนา และเก็บเกี่ยวข้าว อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีการแหกนา ก็มี กระทงเย็บด้วยใบตอง กระทงก็ต้องใส่เครื่องเซ่น อาหารคาว หวาน ขนม หมาก พลุ บุหรี่ เมี่ยง ดอกไม้ ธูป เทียน

ฮ้องขวัญข้าว ผู้ที่ทำพิธีนี้ คือ หนาน (ผู้ที่เลิกจากการเป็นพระแล้ว) จะทำเมื่อเสร็จสิ้นการขนข้าวในหลองข้าง (ยุ้งข้าว) วิธีการที่ หนาน ฮ้องขวัญข้าว ก็คือ จะต้อง

ทำเครื่องเช่น บวงสรวงในหลองข้าว เพื่อเป็นการบวงสรวงข้าวที่ใช้เป็นอาหารและให้มีข้าวพอกินไปตลอดทั้งปี พิธีนี้จะทำในตอนเช้า หลังจากเสร็จพิธี เจ้าของบ้านก็จะนำเครื่องเช่นมาประกอบเป็นอาหาร แล้วก็นำอาหารที่ประกอบเสร็จแล้วไปให้ หนาน ผู้ที่ทำพิธีได้รับประทานด้วย เครื่องเช่นนี้จะประกอบไปด้วย ไก่ต้ม 1 คู่ / เหล้า น้ำมันส้มป่อย ผ้าขาวผ้าแดง ตะเหลวแม่หม้าย เสื้อผ้า (ใหม่) ของเจ้าของบ้าน เงินค่า "ขันตั้ง" แล้วแต่ หนาน จะเป็นผู้กำหนด สายสร้อยคอที่เป็นทองคำแท้ จะนำหนักเท่าไรก็ได้

การบอกเจ้า ผู้ที่ทำพิธีนี้คือ เจ้าของที่จะปลูกข้าว พืชผักสวนครัว พืชที่เป็นไม้ผลและไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อกิจการค้า จะทำเมื่อก่อนที่จะลงมือเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด วิธีการที่ทำก็คือ นำกระทงใส่เครื่องเช่น ไปบนบานบอกกล่าวตรงที่ทำเลที่คิดว่าเหมาะสม เพื่อเป็นการบอกให้เจ้าที่รับรู้ และขอให้ช่วยดูแลพืชที่ปลูกให้เจริญงอกงาม ได้ผลผลิตดี และขายได้ราคาดี

ฮ้องขวัญมัดมือ ผู้ที่ทำพิธีนี้ คือ หนาน (ผู้ที่มีความรู้ทางไสยศาสตร์ คาถา / อาคม) จะทำเมื่อมีคนในชุมชนเกิดเหตุการณ์ที่ไม่เป็นมงคล หรือไม่สบาย ป่วยเป็นไข้ รักษาด้วยยาแผนปัจจุบันแล้วไม่หาย หรือเพิ่งหายใหม่ ๆ วิธีการทำ ญาติผู้ป่วยจะเตรียมอุปกรณ์เครื่องเช่นไว้ใส่กระทงกากกล้วย ปริมาณที่ใส่แล้วแต่ตำราของ หนาน แต่ละคนแล้ว หนาน ก็จะทำพิธีบวงสรวง มีดอกไม้ ธูปเทียน พร้อมเงินค่ายกครู (ขันตั้ง) ใส่พาน และเรียกขวัญให้แก่บุคคลที่ไม่สบาย หรือ บุคคลที่ไม่รับเหตุการณ์ที่ไม่เป็นมงคล เสร็จแล้วผูกข้อมือ วันแรกพอเสร็จพิธีแล้ว เจ้าของบ้านจะเอากะทงกากกล้วยนั้นไปแขวนไว้นอกบ้าน ตรงตามทิศที่ระบุไว้ในตำรา แต่พาน "ขันตั้ง" เก็บไว้ทำพิธีอีก 2 วัน สำหรับการฮ้องขวัญ (เรียกขวัญ) ส่วนมากพิธีนี้จะทำตอนเย็น อุปกรณ์ที่ใช้ก็มี กระทงกากกล้วยใส่เครื่องเช่นต่าง ๆ ด้ายสายสิญจน์ ดอกไม้ ธูปเทียน เงินค่าขันตั้ง และพานขันตั้ง

ส่งเคราะห์บ้าน พิธีนี้จะทำเมื่อเกิดความไม่สงบสุขภายในหมู่บ้าน ผู้ที่ทำพิธีนี้ คือ พระ / หนาน ทุกคนก็จะช่วยกันเตรียมเครื่องเช่นไหว้ที่บริเวณรั้วบ้านของตนเองในแต่ละหลัง แล้วนิมนต์พระมาทำพิธี หรือจะเชิญ หนาน มาทำพิธีก็ได้ แล้วแต่ว่าจะตกลงกัน อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีนี้ ก็มี กระทงกากกล้วย เครื่องเช่นไหว้ต่าง ๆ น้ำมันต์ ด้ายสายสิญจน์ผูกไปรอบ ๆ หมู่บ้าน

ส่งเคราะห์คน พิธีนี้จะทำเมื่อมีคนในหมู่บ้านไม่สบาย เกิดมีเรื่องเดือดร้อน ผู้ที่ทำพิธีนี้ คือ พระ / หนาน ญาติพี่น้องของคนที่ไม่สบาย หรือ มีเรื่องเดือดร้อน จะเตรียมของ (แตงดา) แล้วก็จะให้เพื่อนบ้านมาช่วยกันเตรียมของ 1 วัน วันรุ่งขึ้น พระก็มาทำพิธี

เมื่อเสร็จพิธีก็จะมีการเลี้ยงอาหารคนมาช่วยงาน อุปกรณ์ที่ใช้จะประกอบด้วย กระทงกาบกล้วยใส่เครื่องเช่นไห้วต่าง ๆ น้ำมนต์ ด้ายสายสิญจน์สำหรับผูกข้อมือ

คำหัวคนแก่ พิธีนี้ทำเมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ สมาชิกของทุกบ้านจะเป็นผู้ทำ ด้วยการเตรียมสวดย (กรวย) หมาก / พลุ เครื่องใช้ อาหาร ขนม ดอกไม้ รูป เทียน น้ำส้มป่อย ไปมอบให้คนแก่ คนแก่ก็ให้พร ผูกข้อมือ อุปกรณ์ก็มี อาหารคาว อาหารหวาน หมาก พลุ ด้ายผูกข้อมือ น้ำขมิ้นส้มป่อย เสื้อผ้า(ใหม่) เงิน

เลี้ยงผีปู่ย่า จะทำเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีการแต่งงาน เมื่อเกิดไม่สบายป่วยไข้และจะเลี้ยงเป็นประเพณีเดือน 9 ของทุกปี ผู้ทำพิธีนี้ คือ ผู้นำผีปู่ย่าในแต่ละสายวิธีการที่ทำก็คือ สมาชิกทุกคนของผีปู่ย่า จะนำอาหารมารวมกัน หรือบริจาคเงินเพื่อซื้ออาหารมาเลี้ยงผีปู่ย่า แล้วนำอาหาร เครื่องเช่นบูชาทั้งหมดไปถวายที่โต๊ะหิ้งผีปู่ย่า จตุรูป เทียน พร้อมทั้งกล่าวคำถวาย บอกจุดประสงค์ในการถวาย พร้อมทั้งเชิญผีปู่ย่ามารับเครื่องเช่น โดยทั้งเครื่องเช่นไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง (หรือประมาณจตุรดับ) ก็เก็บเครื่องเช่นลง แจกจ่ายแก่สมาชิกที่เป็นผีปู่ย่าเดียวกันไปรับประทาน อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีนี้จะประกอบไปด้วย อาหารคาว อาหารหวาน หัวหมูไก่ต้ม 2 ตัว ลาบ แกงอ่อม เครื่องปั้น/ย่าง เครื่องต้ม ส่วนมากเป็นเครื่องใน หมู ข้าว ขนม น้ำ เหล้าขาว ดอกไม้ รูปเทียน น้ำขมิ้นส้มป่อย

วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ที่มีอยู่ทั้งหมดนี้ มีอยู่ 2 แบบด้วยกันที่มีส่วนร่วมในวิธีการต่อต้านโรงไฟฟ้ากำจัดขยะครั้งนี้ นั่นก็คือ พิธีส่งเคราะห์บ้าน ซึ่งจะทำเมื่อหมู่บ้านเกิดความไม่สงบสุขขึ้น นั่นก็คือ การที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เลือกพื้นที่หมู่บ้านเป็นสถานที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านก็จะช่วยกันเตรียมเครื่องเช่นไห้วที่ใช้ในพิธีส่งเคราะห์บ้านโดยทำรวมกันทั้งหมดบ้าน โดยนำเครื่องเช่นไห้วนี้ทำตรงทางแยกหมู่บ้าน แล้วก็นิมนต์พระมาทำพิธี หรือจะใช้ผู้ที่เป็นนานก็ได้ แล้วแต่สะดวก พิธีอีกแบบหนึ่งก็คือ ส่งเคราะห์คน พิธีนี้ทำเมื่อคนในหมู่บ้านได้รับความเดือดร้อน ซึ่งก็เป็นคนที่จะต้องเสียที่ดินด้วยการเวนคืนที่ดินให้กับทางราชการเพื่อใช้ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ และคนในหมู่บ้านทุกคนที่จะต้องได้รับความเดือดร้อนเมื่อโรงไฟฟ้ากำจัดขยะก่อสร้างแล้วกับภาวะมลอากาศเป็นพิษ และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านก็เสื่อมโทรมลง ซึ่งก็จะมีการเตรียมของแต่งดาของที่ใช้ในพิธีการนี้ ซึ่งประกอบด้วย กระทงกาบกล้วยใส่เครื่องเช่นไห้ว น้ำมนต์ และด้ายสายสิญจน์สำหรับใช้ผูกข้อมือ เมื่อเสร็จพิธีแล้ว นิมนต์พระเป็นผู้ทำพิธี เมื่อเสร็จแล้วก็มีการเลี้ยงอาหารคนที่มาร่วมงาน ซึ่งก็เป็นคนในหมู่บ้านทั้งหมดและหมู่บ้านใกล้เคียงที่มาร่วมงานด้วย

ความเป็นมาของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ

ก่อนที่จะกล่าวถึงกลไกและเงื่อนไขในการเรียกร้องการจัดการทรัพยากรของชาวบ้านตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ผู้วิจัยขอกล่าวถึงความเป็นมาที่เป็นผลทำให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เริ่มต้นจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เป็นโครงการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่ต้องการจะผลิตกระแสไฟฟ้าขึ้นใช้ภายในประเทศ เนื่องจากการผลิตไฟฟ้าโดยทั่วไปที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตอยู่แล้ว การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงต้องหาทางผลิตไฟฟ้าด้วยวิธีการอย่างอื่น เพื่อที่จะได้ไม่ซ้ำซ้อนกับงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต โดยปกติแล้ว การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีหน้าที่จำหน่ายกระแสไฟฟ้าที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตผลิตได้ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2537 ได้เกิดปัญหาขยะล้นเมืองเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ประสบปัญหาไม่มีที่ทิ้งขยะเป็นผลให้ขยะล้นเมือง ส่งกลิ่นเหม็น และเกิดความสกปรกตามถนนสายต่าง ๆ มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ปัญหาขยะเมืองเชียงใหม่กลายเป็นข่าวใหญ่ระดับประเทศ เพื่อแก้ปัญหาขยะนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เสนอโครงการ 1,500 ล้านบาท เพื่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เชื้อเพลิงจากขยะ 64% และจากถ่านหินลิกไนต์อีก 36% นอกจากเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาขยะเมืองเชียงใหม่แล้ว โครงการนี้ยังเป็นการฉลองการครองราชย์ 50 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการในหลักการตั้งแต่ต้นปี 2538 และให้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ อันดับแรก จะต้องมีการเสนอโครงการไปสู่สภาพัฒน์ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) เมื่อสภาพัฒน์พิจารณาตรวจสอบแล้ว เห็นว่าไม่เหมาะสมก็จะเสนอคณะรัฐมนตรีว่าเห็นควรระงับโครงการ แต่ถ้าหากว่าเป็นโครงการเพื่อประเทศชาติเพื่อประชาชน ก็จะนำเสนอไปให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ในเรื่องนี้สภาพัฒน์พิจารณาตามหลักการที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเสนอแล้ว มีความเห็นว่า ให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรดำเนินโครงการนี้ในลักษณะเป็นโครงการทดลองก่อน เพื่อการแก้ปัญหาในการกำจัดขยะ เนื่องจากเห็นว่าปัญหาในการกำจัดขยะของจังหวัดเชียงใหม่เป็นปัญหาระดับประเทศ เทศบาลนครเชียงใหม่ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้เอง ทั้งนี้ การดำเนินงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- 1) มีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการที่แน่นอน
- 2) มีข้อผูกพันกับเทศบาลนครเชียงใหม่ สุขาภิบาลเชียงใหม่ เทศบาลเมืองลำพูนที่จะนำขยะมาป้อนเป็นเชื้อเพลิงตามโครงการนี้

3) มีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการที่จะต้องผ่านความเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมก่อนการก่อสร้างโครงการ

4) เมื่อมีการแก้ไขพระราชบัญญัติเพิ่ม ซึ่งได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นของภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมลงทุนได้ ให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคพิจารณาเจรจาลงทุนร่วมกับเทศบาลที่เกี่ยวข้องด้วย

ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบด้วยในหลักการของโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจังหวัดเชียงใหม่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยให้ดำเนินโครงการนี้เป็นโครงการทดลองในการแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะ และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 4 ประการตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้ โดยมอบให้สภาพัฒน์ดูแลในรายละเอียดของการดำเนินโครงการ และได้เพิ่มเงื่อนไขอีก 2 ข้อ คือ

- 1) เห็นว่าโครงการนี้ใช้วิธีกำจัดขยะแบบระบบเตาเผา งบประมาณในการลงทุนของโครงการสูง ถ้าพิจารณาถึงผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจแล้ว น้อยมาก แต่วัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือ การกำจัดขยะ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วนที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โครงการนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการแก้ปัญหาดังกล่าว การแก้ปัญหานี้ควรให้ผู้เป็นเจ้าของสถานที่ และประชาชนที่มีส่วนก่อให้เกิดขยะและได้รับผลประโยชน์จากโครงการนี้ได้รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในโครงการ ด้วยการนำหลักการผู้ก่อให้เกิดขยะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาพิจารณาดำเนินการด้วย และข้อ 2) ประชาชนยังมีความไม่มั่นใจในความปลอดภัยจากโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมและความปลอดภัย ซึ่งอาจเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกับเหตุการณ์โรงไฟฟ้าลิกไนต์ แม่เมาะ จังหวัดลำปาง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต้องประชาสัมพันธ์สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ได้ว่า โครงการนี้มีมาตรการกำจัดมลภาวะที่เกิดขึ้นได้ผลเหมาะสมตามมาตรฐานสากล และยังมีประชาชนอีกหลายหมู่บ้านที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ถ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ดำเนินการโครงการนี้ก็จะเป็ผลดีที่หมู่บ้านเหล่านี้จะได้มีไฟฟ้าใช้ได้อย่างทั่วถึง

นอกจาก 2 ข้อ ที่ต้องดำเนินการแล้ว สภาพัฒน์ยังเสนอว่า ต้องรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโรงงานไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่เน้นการกำจัดมลพิษเป็นหลัก ดังนั้นโครงการนี้จะต้องใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงหลัก และใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงเสริม ถ้าจำนวนขยะมีไม่มากพอ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ใช้ให้ชัดเจน ถ้าขยะมีมากก็ใช้ถ่านหินลิกไนต์ลดลงตามส่วน และโครงการนี้จะต้องบำบัดน้ำเสียทั้งหมด จากการดำเนินโครงการ รวมถึงน้ำเสียที่เกิดจากการล้างขยะและบ่อรับขยะด้วยระบบบำบัดน้ำเสียที่มีขนาดและประสิทธิภาพ ตามที่ได้เสนอไว้ในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม น้ำทิ้ง

ที่บำบัดตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทั้งอุตสาหกรรมแล้ว ให้นำกลับไปใช้ในพื้นที่โครงการแทน การระบายออกนอกพื้นที่โครงการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะต้องร่วมมือกับท้องถิ่นในการจัดแผนการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งการแยกประเภทของขยะ การจัดเก็บ การขนส่ง เส้นทาง การขนส่ง สถานีขนถ่ายขยะ และการบำบัดน้ำเสียจากขยะ ตลอดจนการกำจัดขยะอันตรายที่เผาไม่ได้ โดยให้เสนอแผนนี้ต่อสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต้องจัดการและดำเนินการให้ครอบคลุม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบและให้มีการรณรงค์แยกขยะจากครอบครัวด้วย คือสร้างนิสัยการแยกขยะให้ประชาชนขยะเป็นเชื้อเพลิงที่มีคุณค่า โครงการจะต้องมีระบบติดตาม ตรวจสอบคุณภาพอากาศที่ระบายออกมา ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพอากาศ แล้วจัดทำรายงานการตรวจสอบให้กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งเทคนิคและวิธีการควบคุมเหล่านี้เป็นการนำเอาเทคโนโลยีที่ประเทศสวีเดนมาใช้ เพราะสามารถควบคุมมลพิษได้ มีเครื่องมือฟอกควันที่สะอาดก่อนปล่อยออกสู่อากาศ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี สมควรให้มีขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ดำเนินการหาพื้นที่ที่จะก่อสร้างทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง คือ จังหวัดลำพูนเป็นสถานที่สร้างโรงไฟฟ้า และต่อมาได้เลือกบริเวณใกล้ห้วยตึงเตา ของอำเภอเมืองเชียงใหม่ แต่ทั้งสองแห่งถูกคัดค้าน ในที่สุดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ตัดสินใจเลือกพื้นที่ป่าขนาด 100 ไร่ ในเขตตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง เมื่อชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และนักการเมืองระดับท้องถิ่นทราบเรื่อง จึงร่วมกันคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ

จากสภาพบริบทชุมชนบ้านน้ำแพร่ ที่กล่าวมานี้ ชุมชนมีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันรั้วเชื้ออำนาจกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าเป็นอย่างมาก ชุมชนได้อาศัยทรัพยากรจากป่าแม่น้ำ และพื้นที่ดิน เป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การที่ชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติในลักษณะที่เป็นความผูกพันที่เป็นรูปธรรม ได้แก่พิธีการต่าง ๆ ที่เป็นประเพณี ซึ่งแสดงให้เห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชีวิต เมื่อทางรัฐได้ให้อำนาจกับการไฟฟ้าส่วนภูมิกานำโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้าไปในพื้นที่บ้านน้ำแพร่ ด้วยเหตุผลเพื่อใช้กำจัดขยะที่เกิดปัญหาในเมืองเชียงใหม่ และอำเภอใกล้เคียง โดยที่ชุมชนก็มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นปกติสุข ผูกพันกับธรรมชาติอยู่แล้ว ประกอบกับที่ชุมชนได้มีการรับรู้จากสื่อ ถึงพิษภัยของสิ่งแวดล้อม มลพิษทางภาวะอากาศ ที่เกิดขึ้นที่ อ. แม่เมาะ จ. ลำปาง ชุมชนได้รู้ถึงอันตรายที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศของชุมชนก็ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่สร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ลาดชันในหุบเขา เป็นป่าสงวนที่กำลังฟื้นตัว มีหมู่บ้านอื่น

ล้อมรอบอยู่ทุกด้าน มีคลองชลประทานแม่แตง - สันป่าตอง ลำเลียงน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และบริโภค ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากคลองชลประทานแม่แตง - สันป่าตองนี้มาก ถ้ามีการสร้างโรงไฟฟ้ากักจัดขยะขึ้นต้องมีสิ่งปฏิญญาให้ลุ่มน้ำใต้ดินและลงสู่คลองชลประทานนี้ด้วย สภาพของระบบนิเวศในพื้นที่ สร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นเรื่องมลอากาศเป็นพิษ ทำให้ชุมชนไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุขเหมือนเดิม กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้เคยปฏิบัติก็จะถูกรบกวนด้วยกิจกรรมจากโครงการนี้ เช่น การใช้ถนนของรถขนส่งขยะ ความไม่สบายใจต่ออันตรายที่เกิดขึ้นจากโรงไฟฟ้ากักจัดขยะซึ่งอาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกือบทุกแห่งที่มีโครงการขนาดใหญ่เข้าไปก่อตั้ง ก็ได้สร้างผลกระทบแก่ชาวบ้าน จึงไม่คุ้มค่าที่จะนำโครงการลักษณะนี้สร้างขึ้นในชุมชนเกษตรที่มีความเป็นอยู่อย่างสงบมาเป็นเวลานานและมีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อชุมชนมีความตระหนักและเรียนรู้ถึงมลภาวะอากาศเป็นพิษ เหล่านี้ จึงทำให้มีการรวมตัวกันต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้ากักจัดขยะขึ้น

ตอนที่ 2 กลไกและเงื่อนไขในการจัดการทรัพยากร

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านน้ำแพร่มีความผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าเป็นอย่างมาก ชาวบ้านน้ำแพร่ได้อาศัยทรัพยากรจากป่า แม่น้ำ พื้นดิน เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ด้วยการอาศัยความสมบูรณ์ของดิน น้ำ ลักษณะการใช้ทรัพยากรของชาวบ้านน้ำแพร่มีสิทธิการใช้ สิทธิการดูแลรักษาเพื่อการยังชีพพออยู่ พอกิน เมื่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านจึงต้องขยายที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นด้วยการบุกรุกป่า ปัญหาความขัดแย้งก็เกิดขึ้นเนื่องจากการแย่งชิงทรัพยากรดินในพวกเดียวกัน และกับหน่วยงานของทางราชการ บางครั้งรัฐก็เป็นผู้สร้างปัญหาขึ้นเอง ด้วยการใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการสร้างปัญหาด้วยการแยกกฎหมายออกจากศีลธรรมและความยุติธรรม โดยรัฐถือว่าเป็นผู้มีสิทธิเต็มพื้นที่ของประเทศอำนาจรัฐคือความถูกต้อง แต่สิทธินี้ไม่ได้อยู่ในเฉพาะส่วนกลางเท่านั้น ยังมีสิทธิแทรกอยู่ในระดับต่างๆ ของสังคม เช่น สิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อรัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาด้วยการนำเอาเศรษฐกิจเป็นการขยายสิทธิของรัฐสู่ชนบท ได้เกิดการคัดค้านเป็นอย่างมาก เพราะรัฐได้เข้าไปแทรกสิทธิในการจัดการการผลิต และการจัดการทรัพยากรของชาวบ้านเพิ่มขึ้น ทำให้ชาวบ้านต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพื่อจะได้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับที่อื่น ๆ และเป็นที่ยอมรับของชาวโลก และรัฐก็ได้ขยายสิทธิไป

พร้อม ๆ กับสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะนี้เป็นอย่างมาก ด้วยอาศัยเน้นหลักการที่สำคัญ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมธุรกิจเอกชน หลักการทั้งสองประการนี้ ได้เป็นแนวทางในการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ ประเพณีของท้องถิ่น ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ เรื่องการจัดการทรัพยากร เพราะกฎหมายของรัฐที่ออกมาจะเน้นเฉพาะหลักการจัดการควบคุมโดยรัฐและเอกชนเท่านั้น ไม่ได้นึกถึงการปฏิบัติตามจารีตประเพณีของท้องถิ่น ที่ตั้งอยู่บนหลักการของการควบคุมและการจัดการของชุมชนในท้องถิ่นเอง

ปัจจุบันกระแสการตื่นตัวในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วประเทศ ตามสิทธิที่พึงมี โดยเฉพาะประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ดินและผู้ที่อยู่ใกล้เคียง เช่น โครงการส่งท่อก๊าซไทย - พม่า ที่จะต้องผ่านจังหวัดกาญจนบุรี ที่ทำไม่สำเร็จเป็นข่าวใหญ่ไปทั่วประเทศ ก็ด้วยเหตุผลที่ความไม่ชัดเจนของโครงการในการป้องกัน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเกิดขึ้น มาตราการการป้องกัน แก้ไข ไม่ชัดเจน จึงทำให้โครงการนี้เกิดปัญหาไม่ประสบความสำเร็จ และกรณีโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด - บ่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็เหมือนกัน รัฐได้ใช้สิทธินำโครงการนี้เข้าไปโดยที่ไม่ได้ศึกษารายละเอียดของสภาพแวดล้อมให้ชัดเจนเสียก่อน โดยที่รัฐไม่ได้คำนึงถึงการรุกรานสิทธิของชาวบ้าน จึงทำให้เกิดปัญหา เป็นข่าวใหญ่ดังไปทั่วประเทศ

การประกาศเวนคืนสิทธิที่ดินทำกินของชาวบ้านน้ำแพร่ เพื่อการทำโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ซึ่งที่ผ่าน ๆ มา เมื่อรัฐเคยได้ใช้สิทธิในลักษณะเดียวกันนี้กับพื้นที่ต่าง ๆ มาแล้ว ซึ่งชาวบ้านก็ได้แต่สงสัยว่าทำไมต้องรุกรานสิทธิพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านนี้ด้วย โดยที่ชาวบ้านไม่สามารถใช้สิทธิของตนทำอะไรได้เลย ต้องตกอยู่ในสภาพจำยอม เป็นอย่างนี้มาโดยตลอด แต่ที่ในหมู่บ้านน้ำแพร่ได้มีวัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านเอง ดังเช่น พิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค ที่จะต้องนำสิ่งของที่ใช้ประกอบในพิธีการแห่ไปตามถนนในหมู่บ้าน เมื่อโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้ามาตั้งในหมู่บ้านแล้ว รถขนขยะเข้า - ออก หมู่บ้านวันละหลาย ๆ เที่ยว เพื่อที่จะนำขยะเข้าไปป้อนให้กับโรงไฟฟ้าเพื่อทำเป็นเชื้อเพลิง ขยะเป็นสิ่งที่สกปรก กลิ่นเหม็น ชาวบ้านที่ไหนอยากจะได้ตามรถขนขยะที่มีแต่ความสกปรกและกลิ่นเหม็น ครั้นนานวันเข้า วัฒนธรรมประเพณีนี้ก็หายไปจากหมู่บ้านนอกจากวัฒนธรรมประเพณีนี้แล้วในหมู่บ้านก็ยังมีกลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ละกลุ่มต่างก็มีบทบาทที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันในการสิทธิต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ซึ่งหมู่บ้านได้ใช้กลไกและเงื่อนไขในการดำเนินการจนประสบผลสำเร็จ ดังต่อไปนี้

2.1 กลไกภายในหมู่บ้าน กลไกสำคัญในการคัดค้านต่อต้านครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่ม / องค์กร ผู้นำในท้องถิ่นที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

- 2.1.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 2.1.2 กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหาดง
- 2.1.3 กลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน
- 2.1.4 กลุ่มแม่บ้าน
- 2.1.5 เครือญาติ
- 2.1.6 กลุ่มผู้อาวุโส

2.1.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่ทางการจัดตั้งเพื่อบริหารงานราชการในระดับหมู่บ้านด้านการปกครอง และการรักษาความเป็นระเบียบ และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น ไม่สามารถที่จะปรานีปรานอมกันได้ มีคณะกรรมการทั้งหมด 25 คน โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายให้ผู้นำซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของฝ่ายต่าง ๆ เป็นผู้นำในการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ดังนี้

1. ฝ่ายปกครอง มีนายอนุชา ธิบเร่ง เป็นประธานกรรมการทำหน้าที่ดูแลและควบคุมความสงบสุขของชาวบ้านในหมู่บ้านน้ำแพร่ที่ได้แบ่งออกเป็น 4 ปีก มีกรรมการร่วมด้วยอีก 9 คน ประกอบด้วย

นายบุญรัตน์ ไชยยา และนายอินทอง มูลลังกา ดูแลปีก บ้านทุ่งป่าตอง
 นายนพรัตน์ บุญเรืองและนายคณาพงษ์ ศรีสุวรรณ ดูแลปีกบ้านป่าห้า
 นายสุรินทร์ สายนำพลและนายบุญยง บุญเรือง ดูแลปีกบ้านน้ำแพร่
 นายประเสริฐ ผักณา และนายอินสอน ทนชัย ดูแลปีกบ้านทุ่งรังแร้ง

ให้เป็นระเบียบ อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ทำหน้าที่ประสานความสัมพันธ์หากเกิดเหตุขัดแย้งกันเองระหว่างผู้คนในหมู่บ้าน ก็จะทำหน้าที่ตัดสินหรือปรานีปรานอม พร้อมกับทำหน้าที่แจ้งข่าวสารข้อมูลทั้งที่เป็นทางการและข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างอำเภอ จังหวัด กับหมู่บ้านที่อาศัยเพื่อความเข้าใจอันดี

เมื่อชาวบ้านน้ำแพร่ได้รับทราบข่าวจากทางอำเภอหาดงว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจะมาสร้างในพื้นที่บ้านน้ำแพร่ ในพื้นที่ดินทำกิน ประมาณ 90 ไร่ อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร เจ้าของพื้นที่ดินนี้มี 4 คน เป็นของนายคำและนายอำนวย อยู่ปีกบ้านทุ่งป่าตอง นางเขียวอยู่ปีกบ้านน้ำแพร่ และนายเจริญ อยู่ปีกบ้านป่าห้า

นายคำและนายอำนวย ได้ไปปรึกษา นายอินทอง ซึ่งรับผิดชอบดูแลป๊อกบ้านป่าห่า “จะเยยะจะใด อ้ายทอง ไฟฟ้าเป็นจะเอาที่ดินเฮไป” “เฮาบใครฮื้อ เฮาปลุกผักใส่สวนมาเมินแล้ว” “ป้อหลวงว่าเป็นจะฮื้อเฮาไปเอาที่ดินใหม่ ถ้าตีใหม่ก็อยู่ไก่ ตีใกล้ ๆ นี่เป็นก็มีเจ้าของกันหมดแล้ว” (ถึงเรื่องที่จะทำอย่างไร เขาไม่ยากเสียสิทธิที่ดินทำกินมานานแล้วให้กับภาครัฐ และอีกประการหนึ่ง เขาก็ไม่รู้ว่าจะไปหาที่ดินทำกินได้ใหม่ที่ไหนที่ใกล้ ๆ บ้านแบบนี้ก็จะมีก็ห่างไกลหลายสิบกิโล) นางเขียวที่อยู่ป๊อกบ้านน้ำแพร่ ก็ใช้สิทธิไปปรึกษาขอให้ นายบุญยงค์ ซึ่งรับผิดชอบดูแลความสงบ ความทุกข์ร้อนของป๊อกบ้านน้ำแพร่ “อ้ายยงค์ เฮาเดือดร้อนแล้ว ป้อหลวงเป็นเฮาเอาที่ดินล่ายฮื้อกับไฟฟ้าเอาไปสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ” เฮาบใครฮื้อนา จะเยยะจะใดดี ขออ้ายยงค์ช่วยน่อยเตอะ จะเยยะจะใดก็ได้ ตีปต้องฮื้อเป็นมาเอาที่ดินเฮไป” (ช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา หาทางออกที่ดีที่สุดที่จะไม่ต้องเสียสิทธิที่ดินทำกินไป) และนายเจริญ อยู่ป๊อกบ้านป่าห่า ได้ขอให้นายนพรัตน์ ซึ่งรับผิดชอบดูแลความสงบ ความทุกข์ร้อนของป๊อกบ้านป่าห่า “อ้ายรัตน์ หลวงเป็นจะเอาที่ดินเฮไปสร้างโรงไฟฟ้าเผาขยะแล้ว เฮาบใครฮื้อนา มันเป็นจะใดกา เยยะหยั่งต้องมาเอาที่ดินเฮไป แล้วเยยะหยั่งต้องมาสร้างดีในบ้านเฮาโดย” (เป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือ และติดต่อหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ) ซึ่งผู้นำป๊อกบ้านทั้ง 3 นี้ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ได้พากันไปดูพื้นที่ดินทำกินของ นายคำ นางเขียว นายอำนวยและนายเจริญ ที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ หลังจากที่ได้พากันไปดูพื้นที่กันแล้ว นายอินทอง นายบุญยงค์ และนายนพรัตน์ ก็ได้ปรึกษากันอีก นายอินทองเสนอว่า “จะเอาอย่างใดดี อ้ายยงค์ อ้ายรัตน์ เรื่องที่ดินของจาวบ้านนี้” นายบุญยงค์บอกว่า “มันฮื้อยากนา จะบฮื้อกับได้ ตีของหลวงเป็น เป็นมีสิทธิที่จะเอาคืนได้” นายอินทอง เสนอว่า “มันจะต้องเยยะอะหยังพองนา จาวบ้านที่เดือดร้อน เป็นก็มีสิทธิของเป็นเหมือนกันตีมาขอเป็งเฮาแล้ว” นายนพรัตน์ได้เสนอ “เฮาไปฮื้ออ้ายชานอเผื่อว่าอ้ายชามีทางช่วยได้” (ได้ข้อสรุปว่า จะไปพูดกับประธานกรรมการหมู่บ้าน คือ นายอนุชา ถึงปัญหาที่คนภายในป๊อกบ้านที่พวกเขารับผิดชอบอยู่ได้รับความเดือดร้อน) นายอนุชาได้รับรู้ถึงปัญหานี้แล้ว ก็ได้สอบถามยืนยันอีกครั้งจากนายอินทอง นายบุญยงค์และนายนพรัตน์ ว่า “อ้ายทอง อ้ายยงค์ และอ้ายรัตน์ แนใจแล้วกา ว่าเป็นจะเอาที่ดินจาวบ้านเฮาสร้างโรงไฟฟ้า” นายอินทองบอกว่า “อ้ายกับใครแนใจนา” (ชาวที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะเอาพื้นที่ดินของกลุ่มคนเหล่านี้ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ก็ไม่แนใจเหมือนกัน) นายนพรัตน์บอกว่า “แต่ตีแน ๆ คือ สร้างแนนอนในบ้านเฮา” (แต่ที่แนใจก็คือว่าทางฝ่ายอำเภอทางดงบอกว่าสร้างแนนอน) “ฮื้อจาวบ้านเจ้าของที่ดินเตรียมคินตีฮื้อเป็นไปเตอะ” (ขอให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของพื้นที่เตรียมคินพื้นที่ดินให้แก่ทางราชการได้แล้ว) เพียงแต่รอหลักฐานการขอเวนคืนที่ดินจากแผนก

ที่ดินอำเภอก่อนหน้านี้ นายอนุชาบอกว่า “ถ้าเป็นอย่างนั้นก็ลองผ่องก่อนน้อ ว่าจะจួយได้
 อย่างไร ตามสิทธิของเฮานา” “แล้วก็ค่อยมาอุ้กันใหม่ ว่าจะเอาอย่างไรกัน” (นายอนุชา
 รับปากจะช่วยเหลือ เมื่อเข้าไปอำเภอทางดงก็จะไปถามนายอำเภอให้ได้เรื่องได้ราวก่อน แล้ว
 ค่อยปรึกษา พูดคุยกันอีกครั้งหนึ่ง ตอนนั้นก็ขอให้ทุกคนเงียบไว้ก่อน คอยดูท่าทีของทางอำเภอ
 และทางราชการกันว่าเอาอย่างไรกัน)

ผู้วิจัยได้ถามนายอนุชาว่า “โครงการนี้เป็นของรัฐ และผู้นำก็เป็นคนของรัฐ
 แล้วทำไมต้องไปคัดค้านไม่ให้โครงการนี้เข้ามาตั้งในหมู่บ้าน” นายอนุชาบอกว่า ถ้ายอมให้
 โรงไฟฟ้าเข้ามาตั้งในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะเดือดร้อนเสียสิทธิเรื่องที่ดินทำกิน และโครงการ
 โรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้เป็นอย่างไรดีหรือไม่ดีอย่างไรก็ไม่มีใครรู้ นายอนุชาได้บอกกับผู้วิจัยว่า
 ให้กรรมการหมู่บ้านทุกฝ่ายเตรียมการตามหน้าที่ว่าจะทำอย่างไร จะปฏิเสธไม่ยอมรับ
 โครงการนี้ ฝ่ายการเงินก็ต้องเตรียมงบประมาณสำหรับที่จะใช้จ่ายในการนี้ ฝ่ายการ
 สาธารณสุขและฝ่ายพัฒนางานอาชีพก็ต้องหาข้อมูลหลักฐานข้อดี/ข้อเสีย ของโครงการนี้จะ
 กระทบกับสุขภาพและอาชีพของชาวบ้านหรือไม่ นายสุรินทร์รับอาสาว่าจะนำเรื่องนี้ไป
 ปรึกษากำนันเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือ แต่เมื่อกำนันได้รับรู้เรื่องก็ได้บอกนายสุรินทร์
 มาว่า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เป็นเจ้าของโครงการนี้ จะเข้ามาชี้แจงให้กับชาวบ้านฟังที่วัด
 อรัณยวาส (วัดศาล) โดยที่นายอำเภอก็จะเข้ามาฟังในหมู่บ้านนี้ด้วย ขอให้กำนันได้ชักชวน
 ชาวบ้านน้ำแพร่เข้าร่วมฟัง ก็จะได้รู้ความเป็นมาของโครงการนี้ว่าเป็นอย่างไร ซึ่งกำนันก็ได้ถือ
 โอกาสประกาศชักชวนและประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้ ให้ความร่วมมือด้วยการไปฟัง
 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคชี้แจง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เข้ามาในหมู่บ้านน้ำแพร่ ใช้สถานที่วัดอรัณยวาส
 (วัดศาล) นำเอา วี ดี โอ เกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่เป็นต้นแบบซึ่งนำมาจากต่างประเทศ
 มาฉาย และเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะมาแจกให้ชาวบ้านด้วย เริ่ม
 แรกการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้พูดถึงหน้าที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เมื่อเมืองเชียงใหม่เกิด
 ปัญหาขยะล้นเมือง ไม่มีที่ทิ้งขยะ เป็นข่าวใหญ่ดังไปทั่วประเทศ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้รับ
 มอบหมายจากทางราชการให้ช่วยเหลือเมืองเชียงใหม่ในด้านการกำจัดขยะ โดยการนำเอา
 ขยะมาทำเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าแจกจ่ายไปยังหมู่บ้านที่ยังไม่มีกระแสไฟฟ้าใช้ ซึ่ง
 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตก็ได้ดำเนินการเป็นกระบวนการเป็นขั้นเป็นตอนลงมาจนมาถึงพื้นที่ที่
 จะใช้ก่อสร้าง เมื่อพูดถึงการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็แจกเอกสารข้อมูลข้อดีของการสร้าง
 โรงไฟฟ้ากำจัดขยะให้กับประชาชนที่มาร่วมฟังพร้อมกับฉาย วี ดี โอ ให้ดูประกอบด้วย ซึ่งก็
 เป็นเรื่องเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เสียงที่บรรยายเป็นภาษาอังกฤษ ไม่ได้เป็นภาษาไทย

ชาวบ้านก็ฟังไม่รู้เรื่อง ได้แต่ดูภาพ ก็ไม่เข้าใจ ทำให้ไม่มีใครดู ไม่มีใครฟัง ลูกหนึ่กลับบ้านกันเสียเป็นส่วนใหญ่ อ้ายสิงห์ ชาวบ้านน้ำแพร่ที่ไปฟังได้บอกกับผู้วิจัยว่า “ฟังบู้ก่า ได้แต่ผ่อฮูป บู้เรื่อง ปักบ้านดีกว่า” (ฟังไม่รู้เรื่อง ได้แต่ดูรูป กลับบ้านดีกว่า) อ้ายนวล ชาวบ้านน้ำแพร่ ได้ไปฟังการไฟฟ้าประชาสัมพันธ์โครงการนี้แล้วบอกว่า บู้เรื่อง เป็นบ่บอกเป็นกำไทย ปักบ้านไปอ่านหนังสือที่เป็นแจกดีกว่า ไปอ่านเอา” (ไม่รู้เรื่อง ไม่ได้บรรยายเป็นภาษาไทย กลับไปอ่านเอกสารที่ได้รับแจกที่บ้านดีกว่า)บางคนก็เอกสารข้อมูลที่ได้รับแจกไปอ่านที่บ้าน เอกสารนี้ไม่มีข้อมูลรายละเอียดที่บอกถึงผลกระทบ ข้อดี ข้อเสีย ของโครงการนี้เลย สมาชิกสภาตำบลบางคนได้คัดค้าน

เมื่อมีการประชุมสภาตำบลน้ำแพร่ทุก ๆ วันอังคารที่สองของเดือน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ขอเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการสภาตำบลด้วย มีการฉาย วี ดี โอ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากำลังจัดขะอีกครั้งหนึ่ง ดูแล้วรู้ว่าเป็นเรื่องอะไร แต่ฟังไม่รู้เรื่อง เสียงที่บรรยายก็เป็นภาษาอังกฤษ ไม่ใช่ภาษาไทย พร้อมกันนี้ทางโรงไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ขอมติจากสภาตำบลอนุมัติให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำลังจัดขะ (ตามรัฐธรรมนูญ หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 290 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ มีสาระสำคัญ ดังนี้ 1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ 2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน 3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใด นอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่) สมาชิกสภาตำบลลงมติไม่ยอมรับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำลังจัดขะ คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ ได้ประชุมปรึกษากันอีกครั้งหนึ่ง ถึงเรื่องโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำลังจัดขะนี้ว่าจะเอาอย่างไรกัน แต่หาข้อสรุปไม่ได้ ทำให้ผู้นำฝ่ายต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย นายอนุชา นายนพรัตน์ นายอินทอง นายบุญยงค์ นายจันทร์ นายตา นายคนพงษ์ และนายธงชัย มาประชุมปรึกษากันอีกถึงเรื่องนี้ กลุ่มคนเหล่านี้ต่างมีความเห็นเหมือนกันว่า จะต้องหาข้อสรุป ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการนี้ให้กับชาวบ้านให้ได้ว่ามีที่มาที่ไปเป็นอย่างไร

นายอนุชาได้บอกกับผู้วิจัย ว่าเขาได้ข้อมูลจากนายชัยพันธ์มาว่า โครงการนี้เป็นโครงการแก้ปัญหาค่าจัดขะของจังหวัดเชียงใหม่ การที่จะได้รับอนุมัติให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำลังจัดขะได้นั้น เริ่มแรกต้องมีการเสนอโครงการให้กับคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก่อน เมื่อคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำ

การตรวจสอบแล้วก็จะเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ แต่คณะรัฐมนตรีมีเงื่อนไขสำหรับโครงการนี้อยู่ 4 ประการ ดังนี้ 1) มีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการที่แน่นอน 2) มีข้อผูกพันกับเทศบาลและสุขาภิบาลของเมืองเชียงใหม่ – ลำพูน ในการหาขยะมาป้อนให้กับโรงไฟฟ้า 3) ต้องรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และ 4) ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นในภาครัฐได้ร่วมลงทุนด้วย นายอนุสรณ์ นายอินทอง ก็ได้ข้อมูลจาก หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ วันที่ 20 ธันวาคม 2538) ได้ลงข่าวเกี่ยวกับโครงการนี้ตอนแรกไม่ได้จะมาสร้างในบ้านน้ำแพร่ แต่จะสร้างที่ห้วยตึงเฒ่า ได้รับการคัดค้านสร้างไม่ได้ จะไปสร้างที่บ้านศรีบัวบาน ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะจังหวัดลำพูน ก็สร้างไม่ได้เหมือนกัน เพราะอะไรก็ 모르 โครงการนี้ได้ย้อนกลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่อีก โดยที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ประสานกับจังหวัดเชียงใหม่หาพื้นที่ที่จะสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ให้ได้ โครงการนี้จึงตกลงที่จะสร้างที่บ้านน้ำแพร่ นายอนุชาบอกว่า โครงการนี้ถ้าดีจริงคงไม่มีใครคัดค้าน ทุกวันนี้ขยะที่มีอยู่ในหมู่บ้านน้ำแพร่ชาวบ้านก็จัดการกันเองได้อยู่แล้ว ความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็อยู่กันอย่างสงบและก็ได้อาศัยพึ่งพากัน ช่วยเหลือกัน ประกอบกับชาวทางวิทยุโทรทัศน์ ได้เสนอข่าวความเดือดร้อนของชาวบ้านแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้รับความเดือดร้อนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เกิดภาวะมลพิษขึ้นจากโรงไฟฟ้าแห่งนี้ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน รวมทั้งสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านก็ล้มตายลง ทุกคนได้รับความเดือดร้อนกันไปหมด ชาวบ้านไม่ได้ผลประโยชน์อะไรเลยจากโครงการนี้

นายอนุชา นายอนุสรณ์ และนายอินทอง สังเกตว่า เงื่อนไขข้อแรกก็คือ มีที่ดินใช้เป็นที่ตั้งของโครงการที่แน่นอน ซึ่งนายคำ นายอำนาจ นางเขียว และนายเจริญ ผู้เป็นเจ้าของที่ดินยังไม่ยอมรับโครงการนี้ ซึ่งการที่จะมอบที่ดินในพื้นที่หมู่บ้านให้ดำเนินการโครงการใด ๆ ตามหลักการแล้ว จะต้องผ่านความเห็นชอบจาก “สภาตำบล” ซึ่งสภาตำบลมีมติไม่ยอมรับโครงการนี้แล้ว แต่การไฟฟ้ายังจะดำเนินการโครงการนี้ให้ได้ ด้วยการปักป้ายประกาศจะใช้ที่ดินดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งนายคำ ชาวบ้านน้ำแพร่ได้เห็นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาปักป้ายประกาศจะใช้ที่ดินเพื่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะภายในหมู่บ้านแล้ว นายคำได้แจ้งให้นายอนุชา “อ้ายชา เป็นมาปักป้ายแล้วเน้อ มันอย่างใดกันแน” จึงได้พากันไปดูป้ายประกาศนี้ที่ทางเข้าหมู่บ้าน นายอนุชาบอกว่า “หมู่เฮาไปฉอลอ อ้ายคำมาบอกว่าไฟฟ้ามาปักป้ายประกาศสร้างโรงไฟฟ้าแล้ว” นายอนุชาเห็นว่า จะปฏิเสธไม่รับโครงการนี้ไม่ได้เลยแน่นอน และในเงื่อนไขข้อที่ 2 ที่ว่า มีข้อผูกพันกับเทศบาลและสุขาภิบาลของเมืองเชียงใหม่ – ลำพูน ในการหาขยะมาป้อนให้กับโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ ถ้าจำนวนขยะมีไม่พอที่จะทำเป็น

เชื้อเพลิง จะทำอย่างไร จะไปหาขยะที่ไหนมาเพิ่มอีก ถ้าจะเอาถ่านหินลิกไนต์มาเป็นเชื้อเพลิง แทนจำนวนขยะที่มีไม่มากพอ ก็จะเหมือนกับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จ.ลำปางที่เอาถ่านหินลิกไนต์มาเป็นเชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้า 3) ต้องรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการและต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ใครจะเป็นผู้ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ถ้ามีการศึกษาจริง ใครเป็นคนเข้ามาหาข้อมูล ไม่เห็นมีใครเข้ามาถามข้อมูลของหมู่บ้านเลย และตามขั้นตอนของการศึกษา ผลของการศึกษาตรวจสอบได้หรือไม่ ถ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นผู้ทำรายงานนี้แล้ว ทำอย่างไร ไม่เห็นใครเข้ามาถามรายละเอียดของหมู่บ้าน แล้วเนื้อหารายละเอียดของหมู่บ้านไปเอามาจากไหน และ 4) ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นในภาครัฐได้ร่วมลงทุนด้วย ซึ่งเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ผมและชาวบ้านไม่รู้เรื่องเลย เหมือนกับเป็นการรุกรานสิทธิของชาวบ้าน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่ได้ชี้แจงให้ชาวบ้านได้รับรู้บ้าง ที่จริงแล้วชาวบ้านจะต้องมีสิทธิรับรู้ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตามที่จะเข้ามาตั้ง มาไว้ในหมู่บ้าน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตราที่ 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาต หรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใด ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนหรือในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งชาวบ้านและกลุ่มกรรมการหมู่บ้านจะต้องรับรู้ว่า เพราะเหตุผลใดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงต้องเลือกพื้นที่บ้านน้ำแพร่สร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ ทั้ง ๆ ที่โรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ชาวบ้านรู้ว่าจะต้องมีผลเสียมากกว่าผลดี เพราะว่าจะไปตั้งที่ไหน ๆ ก็ไม่มีใครต้องการ มีแต่คนคัดค้าน และความสงบสุขของหมู่บ้านจะได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย โดยเฉพาะด้านการคมนาคม วันหนึ่ง ๆ จะต้องมีการบรรทุกขนขยะวิ่งเข้า - ออก วันละหลาย ๆ เที่ยว เพราะทุกวันนี้ก็ได้มีรถของบริษัททำไม่วิ่งเข้า - ออก อยู่แล้ว ทำให้เกิดอุบัติเหตุอยู่เสมอ และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ยังคงสร้างภาระนี้ให้กับชาวบ้านอีกด้วยการนำรถขนขยะวิ่งเข้า - ออก เพิ่มขึ้นมาอีก และสภาพของถนนก็จะยิ่งแย่กว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน กว่าที่จะซ่อมแซมถ้าถนนเกิดความเสียหาย ก็ต้องรอนงบประมาณจากทางราชการ ซึ่งก็เป็นที่รู้กันอยู่ว่าระบบราชการมีความล่าช้าเพียงใด

ในขณะเดียวกันการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ได้ พาผู้นำหมู่บ้านไปศึกษาดูงาน โรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่เป็นต้นแบบ ประเทศสวีเดน ผู้นำบ้านน้ำแพร่ คือ นายดา และสมาชิกกรรมการหมู่บ้านก็เป็นนายอนุชา สมาชิกสภาตำบลน้ำแพร่ด้วย ไปดูงานโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ

ที่ ประเทศสวีเดน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้เห็นของจริง การทำงานของโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเป็นอย่างไร โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย แต่นายดา ไม่ได้ไป ผู้วิจัยได้ถามนายดาว่าเพราะอะไร ถึงไม่ไป นายดา ตอบว่า เพราะชาวบ้านขอร้องไว้ไม่ให้ไป ถ้าไปมาแล้วเขาให้ทำอะไรก็ต้องทำจะปฏิเสธไม่ได้ และชาวบ้านยังมีความเกรงใจนายดาอยู่ ก็คงจะต้องทำตามที่นายดาล้าง / ทำ นายดาเห็นว่า ชาวบ้านขอร้องไว้ด้วยเหตุผลที่ว่าการศึกษาดูงานครั้งนี้จะเป็นเงื่อนไขที่จะปฏิเสธการไฟฟ้าฝ่ายผลิตไม่ได้ นายดาก็เลยไม่ไป มีแต่นายอนุชาเท่านั้นที่ไป นายดา บอกว่า “ก็ดีเหมือนกัน ดี้ายซาไป จะได้ไปสู้อุปสรรคแล้วมาบอกเล่าอื้อหมุเฮาฟัง” หลังจากกลับมาจากประเทศสวีเดนแล้ว นายอนุชา ได้เล่าให้ชาวบ้านและกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน “โงงไฟฟ้าของเป็นบ่เหมาะกับบ้านเฮา “ “มันเป็นจะได้อ้ายซา” “ขยะของเป็นมันแห้งแต่ ๆ บ่ใจเหมือนขยะเฮา ปั่นกันหมด บ่ว่าแห้งบ่ว่าเปียะ แล้วจะเอาไปเป็นเชื้อเพลิงได้จะได ความร้อนที่ได้เป็นเอาไปต้มน้ำเป็นน้ำอุ่น แจกจ่ายไปตามบ้าน บ้านเป็นมันหนาว ต้องใจน้ำอุ่น บ่ใจเอาเป็นไฟฟ้า อย่างดีเป็นบอกเฮา” (โรงไฟฟ้าแบบนี้เหมาะสำหรับบ้านเขา ไม่เหมาะกับบ้านเรา เพราะว่า โรงไฟฟ้ากำจัดขยะของเขาใช้ขยะแห้งจริง ๆ ขยะบ้านเขาไม่เหมือนกับขยะของบ้านเรา บ้านเขามีการแยกขยะอีกเป็น 2 ประเภท คือขยะเปียกและขยะแห้ง ขยะเปียกเขาจะนำเอาไปทำเป็นปุ๋ย ส่วนขยะแห้งก็ส่งให้กับโรงไฟฟ้าเพื่อนำไปทำเป็นเชื้อเพลิง ความร้อนที่ได้เขาเอาไปต้มน้ำทำน้ำร้อนเป็นน้ำอุ่นแจกจ่ายไปตามบ้าน ไม่ได้นำมาผลิตเป็นกระแสไฟฟ้าเหมือนบ้านเรา)

ในขณะที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาตำบลและข้าราชการส่วนท้องถิ่น พร้อมด้วยสื่อมวลชน ไปศึกษาดูงานโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่ประเทศสวีเดนนั้นกรรมการหมู่บ้าน โดย นายนพรัตน์ นายอินทอง นายคณาพงษ์และนายธงชัย และชาวบ้านน้ำแพร่ มี นายสิงห์ นายอ้าย นายปอง ได้ร่วมปรึกษากัน ถึงแนวทางที่จะคัดค้านไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน นายนพรัตน์ได้บอกถึงความคิดเห็น / ข้อสังเกตของนายอนุชา ที่มีต่อโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ แห่งนี้ทั้งที่เป็นเงื่อนไขของคณะรัฐมนตรี และ ความคิดเห็นของนายอนุชาเองให้กับชาวบ้านที่ร่วมประชุมปรึกษากันด้วย นายสิงห์ ชาวบ้านน้ำแพร่ เสนอให้เดินขบวนคัดค้าน เพราะเห็นที่อื่น ๆ เขาทำกัน เมื่อไม่พอใจหรือไม่ต้องการอะไรจากทางภาครัฐก็เห็นเขาทำกันอย่างนี้ เป็นชาวทางโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ก็มาก นายสิงห์จึงได้เสนอวิธีการนี้ นายอ้ายได้เสนอเสริมความคิดของนายสิงห์ว่า เดินขบวนแล้วก็ต้องปิดถนนไม่ได้อีกวิ่งไป – มา เพื่อที่ผู้อื่นจะเดือดร้อนร่วมด้วย ทางภาครัฐจะได้ให้ความสนใจและหาทางแก้ไขให้ได้ ไม่ใช่ปล่อยเรื่องไปเฉย ๆ ให้เรื่องราว เหตุการณ์มันเงียบไปเอง นายสิงห์บอกว่า เห็นหลายครั้งแล้วที่ภาครัฐทำแบบนี้ ครั้งนี้จะมาทำกับบ้าน

น้ำแพร่ไม่ได้อย่างแน่นอน ที่ประชุมนี้ได้ขอให้นายณพรัตน์เป็นผู้นำในการรวมตัวกันคัดค้านครั้งนี้ ซึ่งนายณพรัตน์ก็ได้รับปาก พอดีกับที่นายชัยพันธ์ก็ได้เข้าร่วมประชุมด้วย นายชัยพันธ์ได้เสนอให้ทำหนังสือคัดค้านก่อนไปตามลำดับขั้นตอน พร้อมกับแนบมติของสภาตำบลที่มีมติไม่ยอมรับโครงการนี้ไปด้วย นายชัยพันธ์ บอกว่า อยู่ ๆ ไม่พอใจอะไรจะไปคัดค้านด้วยการปิดถนนนี่ไม่ดี คนอื่น ๆ ที่ได้รับความเดือดร้อนจะว่าให้ได้ ต้องทำไปตามลำดับขั้นตอนก่อน ถ้าไม่ได้รับความสนใจและการแก้ไข ก็ให้ดำเนินการไปอีกขั้นหนึ่งก็แล้วกัน ในที่ประชุมก็มีการตกลงกันตามแนวความคิดของนายชัยพันธ์

นายณพรัตน์ เป็นผู้นำในการรวมตัวกันกันประท้วงคัดค้านพร้อมกับยื่นหนังสือไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้านที่อำเภอหางดง โดยที่ชาวบ้านทุกคนได้ลงชื่อกันคัดค้านไม่ให้โรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน เวลาล่วงมาประมาณ 10 วัน ก็ไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้น นายอนุชาได้ถามนายอำเภอถึงความก้าวหน้าของการยื่นหนังสือคัดค้านไปแล้วนั้น นายอำเภอก็ให้คำตอบไม่ได้ และไม่ได้ออกด้วยว่า ดำเนินการขั้นตอนต่อไปทำอะไร ยื่นต่อไปจังหวัดหรือไม่ก็ไม่รู้ นายอนุชาได้บอกกับนายณพรัตน์ว่า “คงไม่เป็นเรื่องแล้ว” เราต้องการวิธีการขั้นตอนไปอีก เอาอย่างอำเภอสิงห์แก้ว” จะมีการชุมนุมกันโดยคนในหมู่บ้านจะไปรวมตัวกันที่หน้าอำเภอหางดง การชุมนุมกันครั้งนี้ นายชัยพันธ์ได้เชิญผู้สื่อข่าวมาร่วมทำข่าวด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประกาศให้ทุก ๆ คนได้รับรู้ว่า ชาวหางดงไม่ต้องการโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่การไฟฟ้าเป็นผู้รับผิดชอบในครั้งนี้เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้ถามนายณพรัตน์ว่า “ถ้าการคัดค้านครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ จะทำอย่างไรต่อไป” นายณพรัตน์บอกว่า ก็ต้องรวมตัวกันชุมนุมคัดค้านต่อไป ต้องมีการแบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่าง ๆ ชาวบ้านได้มอบหมายให้นายอนุชา นายณพรัตน์ และนายบุญทอง เป็นผู้ประสานงานทั่วไป โดยเฉพาะนายณพรัตน์ทำหน้าที่ทำหน้าที่ประสานงานยื่นหนังสือคัดค้านให้กับส่วนราชการและรอคอยคำตอบด้วย นายบุญทองและนายอนุชา จะประสานงานอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านที่มาวมกลุ่มชุมนุมกัน นายณพรัตน์ได้บอกกับผู้วิจัยว่า ตอนที่ยื่นหนังสือคำร้องคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะให้กับนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้วนั้น ก็ยังไม่ได้รับคำตอบจากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด ชาวบ้านจึงได้แต่งตั้งตัวแทน 5 คน ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้าน 3 คน นายอนุชา นายณพรัตน์ และนายอินทอง และตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหางดง ตัวแทนกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน เดินทางเข้ากรุงเทพฯ นำหนังสือคัดค้านที่ชาวบ้านได้ลงชื่อไว้แล้ว ยื่นต่อนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) สมัยนั้น ซึ่งนายกฯได้บอกว่า “ได้กระจายอำนาจให้สภาตำบลไปแล้ว หากชาวบ้านไม่ต้องการโครงการอะไร ๆ ก็ทำไม่ได้”

ในขณะที่เดียวกันจะมีการแข่งกันกีฬาซีเกมส์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าภาพ จัดการแข่งขันในนามของประเทศไทย จึงทำให้นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ในสมัยนั้น ได้เดินทางมาดูความเรียบร้อยของการเตรียมงานการแข่งขันกีฬาครั้งนี้ มีชาวบ้านน้ำแพร่ไปรอพบประมาณ 1,000 คน นายนพรัตน์ นายชัยพันธ์ และนายอินทอง ก็ได้เป็นตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมประชาสัมพันธ์กับคณะของนายกรัฐมนตรีที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ได้เสนอให้นายกรัฐมนตรีรับรอง กฎหมายสิทธิชุมชนให้ชัดเจน สิทธิของชุมชนก็คือสิทธิในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ ประชาชนในท้องถิ่นต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง สิทธิของชุมชนจะเป็นสิทธิที่ส่งรองจากเสรีภาพส่วนบุคคล เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสิทธิและหน้าที่ทำอะไร อย่างไร ได้แค่ไหน ก็จะไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งกันอีก คณะกรรมการหมู่บ้านอีกฝ่ายก็คือฝ่ายการสาธารณสุข

ฝ่ายการสาธารณสุข มีนายตา คำเปิงใจ เป็นประธาน ทำหน้าที่ดูแลทางด้านสุขภาพ ด้านการประสานงานกับฝ่ายสาธารณสุขประจำตำบล ตรวจสุขภาพ ผู้เจ็บป่วย รวมทั้งความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ และความสะอาดของหมู่บ้านด้วย มีการมาร่วมด้วยอีก 3 คน แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบแต่ละป๊อกบ้าน ดังนี้

นายบัน ผลคำมา ดูแลสุขภาพรวมทั้งความสะอาดน้ำดื่ม น้ำใช้ และความสะอาดของหมู่บ้าน ป๊อกบ้านทุ่งป่าตอง

นายทองสุข ธิปัน ดูแลสุขภาพรวมทั้งความสะอาดน้ำดื่ม น้ำใช้และความสะอาดของหมู่บ้าน ป๊อกบ้านป่าห้า

นายจันทร์ คนเที่ยง ดูแลสุขภาพรวมทั้งความสะอาดน้ำดื่ม น้ำใช้และความสะอาดของหมู่บ้าน ป๊อกบ้านน้ำแพร่

นายตา คำเปิงใจ ดูแลสุขภาพรวมทั้งความสะอาดน้ำดื่ม น้ำใช้ และความสะอาดของหมู่บ้าน ป๊อกบ้านทุ่งรังแรง

เมื่อได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการให้ทำหน้าที่หาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของชาวบ้าน ถ้าโรงไฟฟ้ากำลังจะขึ้นเข้ามาตั้งในหมู่บ้านน้ำแพร่ เขาได้หาจากหนังสือพิมพ์ ดังที่เคยปรากฏเป็นข่าวใหญ่ดังไปทั่วประเทศ ชาวเหนือแกล้งพิชแม่เมาะ กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ออกมา จนทำให้ชาวบ้านที่อยู่อาศัยรอบบริเวณโรงงานไฟฟ้าต้องล้มป่วยได้โรคทางเดินหายใจ บางคนถึงกับต้องนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล และบทเรียนราคาแพงจากแม่เมาะ เหตุการณ์เกิดที่บ้าน

สบปาด บ้านแม่จาง อ.แม่เมะ จ. ลำปาง ประชาชนที่ได้รับสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่ปนเปื้อนในอากาศออกมาจากโรงไฟฟ้าแม่เมะเข้าไปในร่างกาย จนทำให้เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ มีอาการแสบหน้าอก หายใจไม่สะดวก บางคนอาการหนักเป็นลมหน้ามืดหมดสติไปเลย ที่ชาวบ้านกลัวก็เพราะว่า เงื่อนไขข้อที่ 2 ที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้ก็คือ มีข้อผูกพันกับเทศบาลและสุขภาพของเมืองเชียงใหม่ – ลำพูน ในการหาขยะมาป้อนให้กับโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ ถ้าจำนวนขยะมีไม่พอที่จะทำเป็นเชื้อเพลิง จะใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงแทน ซึ่งจากข้อมูลเดิม เมื่อใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงแล้วจะเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ ภูมิแพ้ และอากาศเป็นพิษ ซึ่งโรคภัยต่าง ๆ เหล่านี้ นายบั้นบอกว่า ต้องไปดูของจริง ลำปางอยู่ไม่ไกลจากเชียงใหม่ ถ้าอยากรู้อยากเห็นจริง ๆ แล้ว หมูเหาะไปฝากกัน ไข่จะไปโดยพ่วง มีสมาชิกฝ่ายการสาธารณสุข ทั้ง 4 คน คือ นายบั้น นายทองสุข นายจันทร์ และนายตา และนายอินทอง ชาวบ้านอีก 4 คนร่วมเดินทางไปดูสภาพของบ้านสบปาด บ้านแม่จาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับโรงไฟฟ้าแม่เมะ อ.แม่เมะ จ. ลำปาง เมื่อกลับมา นายจันทร์ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ชาวบ้านสบปาด บ้านแม่จางมีสุขภาพที่ไม่ดีนัก เป็นภูมิแพ้กันเกือบทั้งหมู่บ้านบางคนที่มีอาการหนัก หายใจไม่สะดวก กันจนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ซึ่งผมได้ไปดูมาแล้ว ได้ถามหมอด้วย หมอว่าเป็นภูมิแพ้จากอากาศที่เกิดจากสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ระเหยออกมาจากโรงไฟฟ้าแม่เมะ ที่นำถ่านหินลิกไนต์มาเป็นเชื้อเพลิง ผมถามชาวบ้านว่าไม่ได้มีการป้องกันอะไรเลยหรือ ชาวบ้านบอกว่า ป้องกันไม่ได้ รักษาก็ไม่หาย ได้ร้องเรียนไปยังรัฐบาลแล้ว ทางรัฐบาลบอกว่ากำลังหาทางป้องกัน แก๊สอยู่ ขอให้ชาวบ้านรอไปก่อน การเจ็บป่วยมันรอใครไม่ได้ จะไปเอาความผิดจากใครก็ได้เหมือนกัน โรงไฟฟ้านี้ก็ได้ตั้งขึ้นมาแล้ว แล้วก็ผลิตการไฟฟ้าจำหน่ายไปเกือบทั่วประเทศ ฉะนั้นชาวบ้านสบปาด และบ้านแม่จางจึงต้องรับชะตากรรมแบบนี้ไปเรื่อย ๆ นายจันทร์บอกว่าบ้านน้ำแพร่ก็เหมือนกันกำลังจะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นโดยใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิง ถ้าจำนวนขยะมีไม่มากพอ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็จะใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงแทน สภาพของบ้านน้ำแพร่และหมู่บ้านใกล้เคียงก็จะเป็นเหมือนบ้านสบปาดและบ้านแม่จางเหมือนกัน ดังภาพลักษณะที่เห็นอยู่เดี๋ยวนี้ ก็หาคนที่รับผิดชอบไม่ได้ถ้าเกิดเหตุการณ์ลักษณะนี้ขึ้นมา นายจันทร์และคณะที่ไปดูสภาพของบ้านสบปาดและบ้านแม่จาง ก็คิดว่ายังงี้ ๆ ก็ต้องขอปฏิเสธโครงการนี้ก่อนอย่างแน่นอน ชาวบ้านจะไม่ได้อะไรเลย นอกจากจะได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น

หลังจากที่กลับจากการไปดูสภาพของบ้านสบปาดและบ้านแม่จาง แล้ว นายจันทร์เป็นตัวแทนฝ่ายการสาธารณสุข ได้ชี้แจงข้อมูล รายละเอียดที่ได้รับ ได้เห็นมาให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านได้รับฟัง พร้อมทั้งเล่าเหตุการณ์ที่ได้พบ ได้เห็นมา ประกอบกับคำบอก

เล่าของชาวบ้านสบป่าดและบ้านแม่จางด้วยว่า ชาวบ้านน้ำแพร่อย่ารับเลยโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่มีถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง จะมีแต่ความเดือดร้อนที่เกิดกับชาวบ้านดังที่เห็นอยู่นี้ ผู้วิจัยได้ถามนายจันทร์ว่า รู้ได้อย่างไรจะเอาถ่านหินลิกไนต์มาเป็นเชื้อเพลิงแทนถ่านจำนวนขยะมีไม่มากพอ นายจันทร์ ตอบว่า ก่อนที่จะมีการอนุมัติโครงการนี้ ทางภาครัฐได้มีเงื่อนไขกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 4 ข้อด้วยกัน ในข้อที่ 2 ที่ว่ามีข้อผูกพันกับเทศบาลและสุขาภิบาลของเมืองเชียงใหม่ – ลำพูน ในการหาขยะมาป้อนให้กับโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ ถ้าจำนวนขยะมีไม่พอที่จะทำเป็นเชื้อเพลิง จะใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงแทน ก็เห็นอยู่ชัดเจนแล้วยิ่งนายอนุชาได้ไปเห็นโรงงานที่เป็นต้นแบบของโรงไฟฟ้าชนิดนี้แล้ว ก็รู้แล้วว่า ขยะของเขาไม่เหมือนของเรา ขยะบ้านเราจะใช้เป็นเชื้อเพลิงได้น้อยมาก ก็คงจะไม่หนีถ่านหินลิกไนต์แน่ ๆ ที่เป็นใช้เป็นเชื้อเพลิงแทน

เมื่อนายนพรัตน์ นายอินทอง นายคณาพงษ์และนายธงชัย ได้ร่วมปรึกษากันถึงแนวทางที่จะคัดค้านไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน นายทองสุข เป็นตัวแทนของกรรมการหมู่บ้านฝ่ายการสาธารณสุขเข้าร่วมปรึกษาดูด้วย มีหลายคนออกความเห็นกัน นายทองสุขบอกว่า ผมเห็นด้วยกับวิธีการคัดค้านของอ้ายพันธ์ ทำไปตามลำดับขั้นตอนก่อน ถ้าไม่ได้รับความสนใจ เอาใจใส่ก็ใช้วิธีการอีกขั้นหนึ่งก็ได้ นายนพรัตน์เป็นผู้นำในการรวมตัวกันกันประท้วงคัดค้านพร้อมกับยื่นหนังสือไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้านที่อำเภอหางดง โดยที่ชาวบ้านทุกคนและกรรมการฝ่ายสาธารณสุขก็ได้ลงชื่อกันคัดค้านไม่ให้โรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน เวลาผ่านไปประมาณ 10 วัน ก็ไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้น นายอนุชาได้ถามนายอำเภอถึงความก้าวหน้าของการยื่นหนังสือคัดค้านไปแล้วนั้น นายอำเภอก็ให้คำตอบไม่ได้ และไม่ได้อธิบายว่า ดำเนินการขั้นตอนต่อไปอย่างไร ยื่นต่อไปจังหวัดหรือไม่ก็ไม่รู้ นายอนุชาได้บอกกับนายนพรัตน์ว่า “คงไม่เป็นเรื่องแล้ว” เราต้องการวิธีการขั้นตอนไปอีก เอาอย่างอ้ายสิงห์ว่าดีกว่า” จะมีการชุมนุมกันโดยคนในหมู่บ้านจะไปรวมตัวกันที่หน้าอำเภอหางดง การชุมนุมกันครั้งนี้นายชัยพันธ์ได้เชิญผู้สื่อข่าวมาร่วมทำข่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อประกาศให้ทุก ๆ คนได้รับรู้ว่า ชาวหางดงไม่ต้องการโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่โรงไฟฟ้าเป็นผู้รับผิดชอบในครั้งนี้เป็นอย่างมาก การรวมตัวกันชุมนุมคัดค้านครั้งนี้ได้มีการแบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่าง ๆ ชาวบ้านได้มอบหมายให้ นายอนุชา นายนพรัตน์ และนายบุญทอง เป็นผู้ประสานงานทั่วไป โดยเฉพาะนายนพรัตน์ทำหน้าที่ทำหน้าที่ประสานงานยื่นหนังสือคัดค้านให้กับส่วนราชการและรอคอยคำตอบด้วย นายบุญทองและนายอนุชา จะประสานงานอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านที่มาวมกลุ่มชุมนุมกัน นพรัตน์ได้บอกกับผู้วิจัยว่า ตอนที่ยื่นหนังสือคำร้องคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะให้กับนายอำเภอและ

ผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้วนั้น ก็ยังไม่ได้รับคำตอบจากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อตัวแทนของชาวบ้าน 5 คน ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้าน 3 คน นายอนุชา นายนพรัตน์ และนายอินทอง และตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หางดง ตัวแทนกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน เดินทางเข้ากรุงเทพฯ นำหนังสือคัดค้านที่ชาวบ้านได้ลงชื่อไว้แล้ว ยื่นต่อนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) สมัยนั้น ซึ่งนายกฯได้บอกว่า “ได้กระจายอำนาจให้สภาตำบลไปแล้ว หากชาวบ้านไม่ต้องการโครงการอะไร ๆ ก็ทำไม่ได้” ซึ่งก็เป็นคำตอบที่ฝ่ายการสาธารณสุขพอใจแล้ว ที่ทางภาครัฐไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้

3. ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ มีนายคณาพงษ์ ศรีสุพรรณ เป็นประธาน ทำหน้าที่ประสานงานกับพัฒนาการอำเภอ นำอาชีพเสริมเข้ามาให้กับผู้คนในหมู่บ้าน และทำหน้าที่หาตลาดเพื่อส่งผลผลิตในหมู่บ้านออกไปจำหน่ายนอกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้ทำการประสานงานกับส่วนราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมแนะนำให้ชาวบ้านได้บำรุงรักษา และสนับสนุนให้ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น มีกรรมการร่วมด้วยอีก 3 คน แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบแต่ละปึกบ้าน ดังนี้

นายสมบูรณ์	ใจแก้ว	ปึกบ้านทุ่งป่าตอง
นายตาล	มงคล	ปึกบ้านป่าห่า
นายจันทร์	คนเที่ยง	ปึกบ้านน้ำแพร่
นายพันธ์	จันทร์แก้ว	ปึกบ้านทุ่งรังแร้ง

ได้รับมอบหมายให้หาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับพืชผลและผลผลิตทางการเกษตร หลังจากโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะนี้เข้ามาตั้งในหมู่บ้านแล้วพืชผักและผลไม้อื่น ๆ ก็ได้รับพิษภัยจากสารพิษนี้ด้วย เป็นผลให้ไปไหม้เกรียมและเหี่ยวเฉาไปในที่สุด เฉพาะพืชผักสวนครัว ชาวบ้านหมดสิทธิ์ที่จะนำมาปรุงอาหารบริโภคได้เลย แม้กระทั่งน้ำฝนที่รองไว้ ก็ไม่อาจนำมาดื่มได้อีก เพราะถูกเจือปนไปด้วยสารพิษแทบทั้งสิ้น สภาพสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ หมู่บ้าน จะต้องเปลี่ยนสภาพไป เพราะพื้นที่บางส่วนจะถูกแปรสภาพเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ และต้องมีการตัดถนนผ่านป่าเข้าไปยังโรงงานนี้ สภาพแวดล้อมที่เป็นป่า เป็นพื้นที่ดินทำกินก็จะเสียหาย ชาวบ้านที่เคยใช้พื้นที่ดินนี้เป็นที่ทำกิน หาของป่า เก็บเห็ด หาหน่อไม้ ก็จะไม่สามารถทำได้อาจจะมีการปนเปื้อนของสารพิษที่มาจากโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะแห่งนี้ ต้นไม้ที่อยู่บริเวณรอบ ๆ โรงไฟฟ้าก็จะเหี่ยวเฉาตาย ระบบนิเวศน์ของพืชและสัตว์ก็就会被แปรเปลี่ยนไป

ทางด้านลักษณะของพื้นที่ของหมู่บ้านก็ไม่เหมาะที่จะสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ เพราะพื้นที่ที่เป็นที่ลาดชันในหุบเขามีหมู่บ้านอยู่รายรอบตลอดแนวป่าทุกด้าน การเดินทางเข้า - ออก จะต้องผ่านพื้นที่ทางลาดชัน ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านที่ไหลลาดลงมาทางฝั่ง

ตะวันออกของคลองชลประทานสายหลักของแม่น้ำปิง (โครงการแม่แตง-สันป่าตอง) ซึ่งใช้น้ำเพื่อการชลประทานและการใช้ดื่ม กิน ระหว่างอำเภอแม่แตง แม่ริม อำเภอเมือง หางดง และสันป่าตอง ผู้คนมากมายใช้ประโยชน์จากคลองชลประทานแห่งนี้ ถ้ามีการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะในบ้านน้ำแพร่ก็ต้องระวังการไหลซึมของสิ่งสกปรกที่จะไหลลงสู่ทางน้ำใต้ดินและไหลลงสู่คลองชลประทานกันที่สุดในที่สุด ถึงแม้ว่าจะได้มีการป้องกันด้วยการลาดคลองชลประทานด้วยซีเมนต์อย่างดีก็ไม่สามารถยับยั้งการไหลซึมของน้ำใต้ดินเหล่านี้ได้ ยังต้องมีน้ำไหลซึมลงสู่คลองชลประทานตลอดทั้งปี

4. ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม มี นายนพรัตน์ บุญเรือง เป็นประธาน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียน และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนดูแลการเรียนรู้ของคนในหมู่บ้าน พร้อมทั้งทำการบำรุงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของหมู่บ้านให้ดำรงอยู่ตลอดไป มีกรรมการร่วมด้วยอีก 3 คน แต่ละคนรับหน้าที่ดูแลป๊อบบ้าน ดังนี้

นายสวัสดิ์	คนเที่ยง	ป๊อบบ้านทุ่งป่าตอง
นายสวิง	อินทชัย	ป๊อบบ้านป่าห่า
นายอำนาจ	รียาย	ป๊อบบ้านน้ำแพร่
นายนพรัตน์	บุญเรือง	ป๊อบบ้านทุ่งรังแร้ง

ได้พิจารณาศึกษาในเงื่อนไขข้อที่ 3 ก็คือ “รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้จะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ก่อนการก่อสร้าง” เงื่อนไขข้อนี้ นายนพรัตน์ ได้สังเกตว่า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ศึกษาเรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่จะก่อสร้าง เมื่อไร ถ้ามีการศึกษาจริง ไม่เห็นมีใครมาสอบถามข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนของการทำรายงานเลย ถ้ามีการศึกษาผลกระทบจริงแล้ว ผลของการศึกษาอยู่ที่ไหน เปิดเผยได้หรือไม่ หาอ่านได้จากไหน ถ้าเป็นข้อมูลทางราชการน่าจะเป็นข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจากรัฐธรรมนูญไทยระบุว่า “ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพชีวิตของตนเองได้ ” หรือว่ามีการดำเนินการเรื่องนี้ไปแล้วแล้ว แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏให้เห็น ให้รู้ แม้แต่กำนันบ้านน้ำแพร่ ก็ไม่รู้เรื่องนี้ ซึ่งก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ ในเมื่อมีการลงชื่อทำสัญญาจ้างก่อสร้างแล้ว ซึ่งก็รู้ว่าจะเสร็จเมื่อใด

และนายนพรัตน์ได้ได้ติดต่อกับนักวิชาการสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอรายละเอียดของการกำจัดขยะที่นอกเหนือไปจากการใช้โรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เช่น การทำปุ๋ยหมัก เเผาในเตาเผา และฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการฝังกลบแบบกลบบนพื้นที่และฝังกลบแบบขุดร่อง นอกจากวิธีการกำจัดขยะ 3 วิธีนี้

แล้ว ยังมีวิธีการต่าง ๆ ในการกำจัดขยะที่ให้มีผลดีและมีประสิทธิภาพ เป็นการร่วมมือกับ ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย และท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อการจัดการ นายพนรัตน์ ซึ่งเป็นกรรมการ หมู่บ้านมีความคิดว่า การกำจัดขยะไม่จำเป็นจะต้องสร้างโรงไฟฟ้าก็ได้ ซึ่งจะก่อผลเสียต่อ มลภาวะอากาศเป็นพิษในภายภาคหน้า มีอีกหลายวิธีการที่รัฐจะมอบให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ

5. ฝ่ายสวัสดิการและสังคม มีนายธงชัย ธิเบศร์ เป็นประธาน ทำหน้าที่ อำนวยความสะดวกให้กับผู้คนที่อยู่ในหมู่บ้านในเรื่องต่าง ๆ ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น เช่น การกำหนดข้อ ตกลงการเก็บเงินฌาปนกิจ (เงินช่วยเหลืองานศพ) และการนำเอาข้าวสารอาหารแห้งมาช่วย งานศพ งานประเพณีของหมู่บ้าน ระหว่างคนในหมู่บ้านด้วยกันมีกรรมการร่วมด้วยอีก 3 คน แต่ละคนรับผิดชอบแต่ละปึกบ้านดังนี้

นายถนอม	เมืองวิสัย	ปึกบ้านทุ่งป่าตอง
นายอ้าย	กันหา	ปึกบ้านป่าห่า
นายจิต	ใจคำ	ปึกบ้านน้ำแพร่
นายธงชัย	ธิเบศร์	ปึกบ้านทุ่งรังแร้ง

ฝ่ายสังคมและวัฒนธรรมได้หารายละเอียด / ข้อมูลที่เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคม เมื่อมี การสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้น ในด้านการใช้ทรัพยากรที่เป็นสมบัติของส่วนรวม ซึ่งทุกคนใน สังคมมีสิทธิใช้ร่วมกัน เพราะธรรมชาติสร้างทรัพยากรมาให้ เป็นสมบัติของทุกคน ผลกระทบ ทางด้านสังคมที่จะเกิดขึ้นก็ได้แก่

6. ความสงบสุขของหมู่บ้านจะได้รับความกระทบกระเทือน โดยเฉพาะ ด้านการคมนาคม จากรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำการศึกษา แล้ว สรุปว่า โครงการนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการคมนาคมน้อย เนื่องจากมีรถบรรทุก เชื้อเพลิงและขยะเข้าพื้นที่ประมาณวันหลาย 10 เที่ยวเท่านั้น รถบรรทุกขยะก็ ทำการขนขยะไป ยังโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ หลายเที่ยวต่อวัน ก็เท่ากับว่าวันหนึ่งจะมีรถขยะวิ่งเข้า – ออก มากมายหลาย เที่ยวต่อวัน เพราะต้องรวมการวิ่งทั้งขาไปและกลับด้วย ไม่ใช่วิ่งเที่ยวเดียว เพราะทุกวันนี้การคมนาคมในหมู่บ้านก็มีรถบรรทุกของบริษัททำไม้แห่งหนึ่งวิ่งผ่านเข้า – ออก อยู่แล้ววันละหลาย ๆ เที่ยว ทำให้เกิดอุบัติเหตุอยู่เสมอ (สถิติจากสถานีตำรวจอำเภอหางดง) แล้วการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็จะสร้างภาระนี้ให้กับหมู่บ้าน ด้วยการนำรถบรรทุกขยะและ ถ่านหินลิกไนต์เข้ามาอีก และสภาพของถนนก็จะแย่ลงกว่าเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ กว่าที่จะทำ การซ่อมแซมถ้าถนนเกิดความเสียหาย ก็ต้องรองบประมาณจากทางราชการ ซึ่งก็เป็นที่รู้กันว่า ระบบราชการมีความล่าช้าเพียงใด

และเมื่อหมู่บ้านมีงานประเพณี เช่น งานบวช งานแต่งงาน ซึ่งเป็นงานที่ต้องมีพิธีการฉลองสมโภชไปตามท้องถนน ใครจะอยากเดินขบวนตามหลังรถชนขะที่มีแต่ความสกปรก กลิ่นเหม็น และรถชนถาสนหินลิกไนต์ที่วิ่งเข้า – ออก ในหมู่บ้านทุกวัน และไม่นานประเพณีเหล่านี้ก็จะหายไป เพราะไม่มีใครจะทำ และไม่มีใครที่อยากจะเดินตามรถชนขะ รถชนถาสนหินลิกไนต์

7. สภาพสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ หมู่บ้าน จะต้องเปลี่ยนสภาพไปเพราะซึ่งพื้นที่บางส่วนจะถูกแปรสภาพเป็นที่ตั้งโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ และต้องมีการตัดถนนผ่านป่าเข้าไปยังโรงงานนี้ สภาพแวดล้อมที่เป็นป่า เป็นพื้นที่ดินทำกินก็จะเสียหาย ชาวบ้านที่เคยใช้พื้นที่ดินนี้เป็นที่ทำกิน หาของป่า เก็บเห็ด หาหน่อไม้ และเก็บใบตองตึงมามัดขายด้วย ก็จะไม่สามารถทำได้ด้วย อาจจะมีการปนเปื้อนของสารพิษจากโรงไฟฟ้า ต้นไม้ที่อยู่บริเวณรอบ ๆ โรงไฟฟ้าก็จะเหี่ยวเฉาตาย ระบบนิเวศของพืชและสัตว์ก็จะถูกแปรเปลี่ยนไป

8. ทศนิยมภาพและอากาศเป็นพิษ สภาพธรรมชาติเส้นทางเข้าออกหมู่บ้านนี้เป็นหุบเขาเล็ก ๆ ขั้วซ้อนกันอยู่ งดงามเป็นอย่างมาก ทำให้ราคาที่ดินจึงสูงขึ้นตามสภาพธรรมชาติ และถนนสายทางดง สะเมิงนั้นก็เป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญของเชียงใหม่ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักกันมากมาย เช่น ภูเขาดาดอย อุทยานล้านนา ยอดดอยศรีสอรัท หมู่บ้านจัดสรรกลางดอย และโรงแรมสวนบัว โดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรรกลางดอย เป็นหมู่บ้านจัดสรรที่มีราคาแพงมาก แล้วก็มีโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้าไปตั้งในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติที่งดงาม ก็จะไม่เหมาะกับสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ เป็นสภาพแห่งความขัดแย้งทั้งสิ้น คนที่มีบ้านอยู่อาศัย และนักธุรกิจจะต้องขับรถตามรถชนขะและรถบรรทุกถาสนหินลิกไนต์ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวภูเขาดาดอย อุทยานล้านนา ก็ไม่อยากจะเข้ามาแล้ว เพราะสภาพแวดล้อมมีสิ่งแปลกปลอมและมลภาวะอากาศเป็นพิษมีอยู่มาก เป็นการทำลายบรรยากาศของการท่องเที่ยวมากกว่าที่จะส่งเสริม

9. ฝ่ายการคลัง มีนายจันทร์ คนเที่ยง เป็นประธาน ทำหน้าที่หา รายได้ของกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน จากข้อตกลงของกลุ่มฯ ถ้าสมาชิกคนในชาติการประชุมจะต้องเสียค่าปรับให้กับกลุ่มฯ ครั้งละ 20 บาท ฝ่ายการคลังจะเป็นผู้เก็บเงินและทำการลงบัญชีไว้ การเก็บเงินชาติการประชุมจะแบ่งเป็นปึก (กลุ่มบ้านเล็ก ๆ) มีกรรมการร่วมด้วยอีก 3 คนแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบแต่ละปึกบ้าน ดังนี้

นายฝน	จักรปัญญา	ดูแลเงินรายได้ ปีกบ้านทุ่งป่าตอง
นายธงชัย	ริบเร่ง	ดูแลเงินรายได้ ปีกบ้านป่าห้า
นายตา	ผลคำมา	ดูแลเงินรายได้ ปีกบ้านน้ำแพร่
นายจันทร์	คนเที่ยง	ดูแลเงินรายได้ บ้านทุ่งรังแร้ง

สำหรับงบประมาณที่จะใช้จ่ายในการนี้นั้น ก็ให้ฝ่ายการเงินเป็นผู้รับผิดชอบนายตา ได้เล่าให้ ผู้วิจัยฟังว่า การรวมตัวกันครั้งนี้เป็นครั้งแรกของชาวบ้านน้ำแพร่ ไม่ได้มีการวางแผนอะไรเลย ใครจะช่วยเหลืออะไรก็เอามา โดยเฉพาะน้ำดื่มและอาหาร นายตาได้บอกกับผู้วิจัยว่า น้ำดื่มเป็นปัญหามาก เพราะไม่ได้วางแผนการหามาไว้บริการ แต่ก็ได้ทางกลุ่มแม่บ้าน นายธงชัย ริบเร่ง ประธานฝ่ายสวัสดิการและสังคมของกรรมการหมู่บ้าน และนายสมเพชร ยานะ ฝ่ายสวัสดิการกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน ร่วมกันหาผู้ช่วยเหลือ สำหรับน้ำดื่มที่ให้ผู้เข้าร่วมรวมตัวกันได้ดื่มกัน ได้รับการช่วยเหลือจากแม่ค้าในตลาดสดอำเภอหางดง และร้านขายน้ำในอำเภอหางดงร่วมกันให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ช่วยได้ไม่มาก สำหรับอาหารก็ได้บรรดาเหล่าสมาชิกที่มาเข้าร่วมรวมตัวกันออกทุนทรัพย์กันเอง จะมาก / น้อย ตามแต่ความพอใจ แล้วก็ได้นักธุรกิจที่ทำการค้าที่ดิน บ้านจัดสรร และโรงแรมสวนบัว เป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านเสบียงอาหาร และอำนวยความสะดวกด้วยการบริจาคเป็นข้าวห่อ สำหรับยาและอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลไม่ได้เตรียมไว้เลย การชุมนุมครั้งนี้ใช้เวลา 2 วัน

ชาวบ้านได้รวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งหน้าที่ว่าการอำเภอหางดง มีคนมาร่วมด้วยประมาณ 5000 คน เพื่อขอให้ยกเลิกการสร้างโรงไฟฟ้านี้จากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ ชาวบ้านนำโดยคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมายให้นายทองอินทร์ เป็นผู้นำการชุมนุมครั้งนี้ นายทองอินทร์ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า นายตา ได้ให้บทเรียนในการรวมกลุ่มกันชุมนุมในครั้งต่อไป จะต้องมีการประชุม พูดคุย แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพราะการรวมกลุ่มกันชุมนุมครั้งแรกนั้นมีปัญหาทางด้านสวัสดิการของผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับน้ำดื่มและอาหาร พอดีกับที่เป็นฤดูหนาว (ประมาณเดือนธันวาคม) อากาศไม่ค่อยร้อนเท่าไร น้ำดื่มก็เลยไม่เปลืองเท่าใดนัก ในการรวมกลุ่มกันชุมนุมครั้งนี้จะต้องมีคนมาร่วมกันมากกว่าครั้งแรก ฉะนั้นจะต้องมีการเตรียมการไว้ให้ดี นายตาบอกว่า การที่มีคนมารวมกลุ่มกันช่วยเหลือหมู่บ้านเราคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เราต้องดูแลเขาให้ได้รับความสะดวกโดยเฉพาะอาหาร น้ำดื่ม จะต้องไม่ให้ขาดตกบกพร่อง และสิ่งที่จะต้องดูแลอีกก็คือสุขภาพของผู้เข้าร่วมรวมกลุ่มกันชุมนุม โดยได้มอบหมายให้ ฝ่ายการสาธารณสุข นายตา คำเพียงใจและคณะอีก 3 คนเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ ด้วยการไปขอผู้ให้การสนับสนุนจากการรวมตัวกันครั้งแรก ก็ คือได้นักธุรกิจที่ทำการค้าที่ดิน บ้านจัดสรร และ

โรงแรมสวนบัว เป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านเสบียงอาหาร และอำนวยความสะดวกด้วยการบริจาคเป็นข้าวห่อ ยาและอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่จำเป็นสำหรับผู้มารวมกลุ่มชุมนุม เมื่อยามป่วยไข้

2.1.2 กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอลำดอง เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่จัดตั้งขึ้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ประชาชนบ้านน้ำแพร่คัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ตอนแรกกลุ่มนี้ใช้ชื่อว่า คณะกรรมการประสานงานประชาชนเพื่อท้องถิ่น (ค.ป.ถ.) โดยมีเครือข่าย 5 หมู่บ้านด้วยกัน คือ บ้านน้ำแพร่ บ้านปาง บ้านหนองควาย บ้านสันผักหวาน และบ้านแหวน แต่ละหมู่บ้านจะมีประธานกลุ่มของตนเอง แล้วประธานของแต่ละหมู่บ้านต่างก็ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย กลุ่มนี้ได้มีบทบาทด้านการหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริง เชื่อถือได้ จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน และได้ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นทางด้านกายภาพ ด้านภูมิอากาศ ตลอดจนการประกอบอาชีพ การดำรงชีพของชาวบ้านน้ำแพร่ เมื่อโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านน้ำแพร่ ข้อมูลที่ได้เหล่านี้ นำมาเป็นหลักฐานให้ชาวบ้านยอมรับหรือไม่ยอมรับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่บ้านน้ำแพร่

องค์ประกอบของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอลำดอง ประกอบด้วย เครือข่าย 5 หมู่บ้านด้วยกัน คือ บ้านน้ำแพร่ บ้านปาง บ้านหนองควาย บ้านสันผักหวาน และบ้านแหวน สมาชิกของกลุ่มนี้มีประมาณ 2000 คน มีถิ่นที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอลำดอง โดยเฉพาะ 5 หมู่บ้าน ดังกล่าว แต่ละตำบลจะมีตัวแทนของชาวบ้าน ดังนี้

บ้านแหวน นายเฉลิม อ้นวิเศษ เป็นตัวแทนฝ่ายอนุรักษ์และพัฒนา ทำหน้าที่ปกป้องดูแล รักษาทรัพยากรสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมิให้ถูกแย่งชิง ทำลาย โดยที่สมาชิกไม่ยินยอม

บ้านน้ำแพร่ นายสมบุญ จันทร์เวียง เป็นตัวแทนฝ่ายการปกครอง ทำหน้าที่ดูแลรักษาความเป็นระเบียบ ความพร้อมเพรียงของกลุ่ม พร้อมกับวางกฎระเบียบของกลุ่มฯ เพื่อความเรียบร้อย ตลอดจนดูแลความปลอดภัยของกลุ่มในการชุมนุมกันแต่ละครั้ง

บ้านปาง นายสมเพชร ยานะ เป็นตัวแทน ฝ่ายสวัสดิการ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สมาชิกทุก ๆ ด้าน

บ้านหนองควาย นายสง ไชยมงคล เป็นตัวแทนฝ่ายการเงิน ประธานทำหน้าที่ วางแผนการหาทุนทรัพย์ร่วมกับประธานฝ่ายต่าง ๆ ทำหลักฐานการรับ - จ่ายเงิน ให้เป็นระเบียบ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

บ้านสันผักหวาน นายเอนก บัวเขียว เป็นตัวแทนฝ่ายประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เรื่องต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านให้รับรู้อย่างทั่วถึง

และฝ่ายข้อมูล / ข่าวสารและประสานสัมพันธ์ นายชัยพันธ์ ประภาสะวัต เป็นประธาน ทำหน้าที่หาข้อมูล ข่าวสารที่เป็นความจริงจากทางราชการ เอกชน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปให้รับรู้ พร้อมทั้งประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มฯ กับทางราชการ เอกชน และองค์กรอื่น ๆ ที่สนใจ (ข้อมูลจากระเบียบการจัดตั้งกลุ่มและสัมภาษณ์คณะกรรมการ)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง

1. เพื่อการอนุรักษ์ ป่ากัน ดูแล รักษา ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง
2. เพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม โบราณสถาน ของ อำเภอหางดง
3. เพื่อการถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องระหว่างฝ่ายบริหารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค แก่ท้องถิ่น ให้มีการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องและรวดเร็ว

(ข้อมูลระเบียบการก่อตั้งกลุ่มฯ)

จากการสัมภาษณ์ นายชัยพันธ์ ประธานกลุ่มฯ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า หลังจากที่ได้พบและพูดคุยกับนายอนุชา นายณพรัตน์และนายอินทอง ผู้นำกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน และได้เข้าร่วมประชุมปรึกษาถึงปัญหาของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่จะเกิดขึ้นในบ้านน้ำแพร่แล้ว การประชุมปรึกษากันที่ผ่าน ๆ มา นายอนุชา บอกว่า “ ที่จริงโครงการนี้เป็นมาจะได้อีกบ่อย ๆ แล้วก็จะมาตั้งที่บ้านน้ำแพร่ ” จาวบ้านก็ต้องคืนที่ดินฮื่อหลงไป มันก็เดือดร้อนกันไปทั่ว” (ที่จริงแล้วโครงการนี้มีความเป็นมาอย่างไรก็ไม่รู้แล้วอยู่ ๆ ก็จะเข้ามาตั้งที่บ้านน้ำแพร่ ชาวบ้านบางคนก็ต้องเสียพื้นที่ดินทำกินให้แก่ทางราชการไป ซึ่งทำให้เกิดความเดือดร้อนในการทำมาหากิน) ได้ไปติดต่อขอข้อมูลความเป็นมาของโครงการนี้จากทางอำเภอ ก็ไม่ได้ข้อมูลอะไร ได้แต่เพียงคำสั่งให้ทำตามทีทางราชการสั่งลงมาเท่านั้น นายชัยพันธ์ บอกว่า “ถ้าเป็นอย่างนี้ ก็ต้องเอาคนดีเดือดร้อนจากโครงการนี้มารวมกลุ่มกัน “ (ให้ผู้เดือดร้อนรวมตัวกัน เริ่มแรกของการรวมตัวกัน) เป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีคนเพียงไม่กี่คน “และผมขอเวลาไปเซาะหาเรื่อง รายละเอียดของโครงการนี้ก่อนว่า เยี่ยะยังต้องมาสร้างในบ้านเฮาโดย” (นายชัยพันธ์ขอเวลาศึกษาข้อมูลรายละเอียดของโครงการให้ชัดเจนก่อนว่ามีความเป็นมา

อย่างไรถึงต้องมาลงในพื้นที่บ้านน้ำแพร่) ซึ่งเขาบอกว่าครั้งแรกเขาไปติดต่อขอคำแนะนำที่จะได้มาถึงข้อมูลเหล่านี้จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นายคำนึ่ง ทัดศรี มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในสมัยนั้น ได้ช่วยเหลือให้ข้อมูลของโรงไฟฟ้ากำจัดขะ นายคำนึ่ง บอกว่า การที่จะได้รับอนุมัติให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขะได้นั้น เริ่มแรกต้องมีการเสนอโครงการให้กับคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก่อน เมื่อคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำการตรวจสอบแล้วก็จะเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ แต่คณะรัฐมนตรีมีเงื่อนไขสำหรับโครงการนี้อยู่ 4 ประการ ดังนี้ 1) มีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการที่แน่นอน 2) มีข้อผูกพันกับเทศบาลและสุขาภิบาลของเมือง เชียงใหม่-ลำพูน ในการหาขยะมาป้อนให้กับโรงไฟฟ้า 3) ต้องรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการและต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และ 4) ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นในภาครัฐได้ร่วมลงทุนด้วย จากเงื่อนไขข้อที่ 2 นายชัยพันธ์เห็นว่าถ้าใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงให้กับโรงไฟฟ้าแห่งนี้แล้ว ถ้าจำนวนขยะของเมืองเชียงใหม่ - ลำพูน มีไม่พอ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะทำอย่างไร นายคำนึ่งบอกว่า ก็ใช้ถ่านหินลิกไนต์แทน นายชัยพันธ์ก็บอกว่า "เหมือนกับโรงไฟฟ้าบ้านแม่มาะ จังหวัดลำปาง ที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์ เป็นเชื้อเพลิง เมื่อนานเข้าก็เกิดปัญหาชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงก็เดือดร้อน" นายคำนึ่งบอกว่า "โครงการนี้ได้กำหนดวิธีการป้องกันไว้แล้ว ถ้ามีภาวะมลพิษใด ๆ เกิดขึ้นก็ตาม ก็พร้อมจะให้ยกเลิกและปิดโครงการนี้ได้ คณะรัฐมนตรีถึงได้อนุมัติโครงการนี้แล้ว"

โครงการนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้วในหลักการ โดยให้ดำเนินโครงการนี้เป็นโครงการทดลองในการแก้ปัญหาการกำจัดขะ เมื่อนายชัยพันธ์ได้ข้อมูลจากนายคำนึ่งมาแล้วได้มาเล่าให้นายอนุชาถึงรายละเอียดของข้อมูลที่ได้ นายอนุชาได้เชิญสมาชิกคณะกรรมการหมู่บ้านมารับฟังข้อมูลที่นายชัยพันธ์ได้มา นายเจริญสมาชิกคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้เสนอว่า "เงื่อนไขของคณะรัฐมนตรีข้อแรกที่ว่า มีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการโครงการแน่นอน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ไม่สามารถที่จะทำได้แล้ว" เพราะเพียงแค่ชาวบ้านรู้ข่าวเท่านั้น ความไม่พอใจก็เกิดขึ้น โดยเฉพาะชาวบ้านที่เป็นเจ้าของพื้นที่ดิน และนายพรรัตน์ นายอินทอง ผู้นำกรรมการหมู่บ้าน ก็ได้ข้อมูลจาก หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ วันที่ 20 ธันวาคม 2538) ได้ลงข่าวเกี่ยวกับโครงการนี้ตอนแรกไม่ได้จะมาสร้างในบ้านน้ำแพร่ แต่จะสร้างที่ห้วยตึงเต่า ได้รับการคัดค้านสร้างไม่ได้ จะไปสร้างที่บ้านศรีบัวบาน ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะจังหวัดลำพูน ก็สร้างไม่ได้เหมือนกัน เพราะอะไรก็ไมรู้ โครงการนี้ได้ย้อนกลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่อีก โดยที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ประสานกับจังหวัดเชียงใหม่หาพื้นที่ที่จะ

สร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะนี้ให้ได้ โครงการนี้จึงตกลงที่จะสร้างที่บ้านน้ำแพร่ สมาชิกที่เข้าร่วมฟังในวันนั้น ต่างก็คิดเหมือนกันว่า โครงการนี้ถ้าดีจริงคงไม่มีใครคัดค้าน ทุกวันนี้ขยะที่มีอยู่ในหมู่บ้านน้ำแพร่ชาวบ้านก็จัดการกันเองได้อยู่แล้ว ความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็อยู่กันอย่างสงบและก็ได้อาศัยพึ่งพากัน ช่วยเหลือกัน ประกอบกับชาวทางวิทยุ โทรทัศน์ ได้เสนอข่าวความเดือดร้อนของชาวบ้านแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้รับความเดือดร้อนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เกิดภาวะมลพิษขึ้นจากโรงไฟฟ้าแห่งนี้ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน รวมทั้งสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านก็ล้มตายลง ทุกคนได้รับความเดือดร้อนกันไปหมด ชาวบ้านไม่ได้ผลประโยชน์อะไรเลยจากโครงการนี้

นายคำ ชาวบ้านน้ำแพร่ได้เห็นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาปักป้ายประกาศจะใช้ที่ดินเพื่อสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะภายในหมู่บ้านแล้ว นายคำได้แจ้งให้นายอนุชา “อ้ายชา เป็นมาปักป้ายแล้วเนอ มันอย่างใดกันแน” จึงได้พากันไปดูป้ายประกาศนี้ที่ทางเข้าหมู่บ้าน นายอนุชา บอกให้ นายอินทอง นายนพรัตน์ ผู้นำกรรมการหมู่บ้านและนายชัยพันธ์ ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ. หางดง “หมู่เฮาไปผอลอ อ้ายคำมาบอกว่าไฟฟ้ามาปักป้ายประกาศสร้างโรงไฟฟ้าแล้ว” ไปดูป้ายประกาศนี้ตรงทางเข้าหมู่บ้าน กลุ่มคนเหล่านี้มีความเห็นเหมือนกันว่า จะปฏิเสธคัดค้านไม่รับโครงการนี้ภายในหมู่บ้านไม่สำเร็จแน่นอน ทั้งที่สภาพบ้านน้ำแพร่ก็มีมติไม่รับโครงการนี้แล้วได้มีการประชุมชาวบ้านน้ำแพร่ทุกหลังคาเรือนเพื่อชี้แจงข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้รับมาให้ชาวบ้านได้รับรู้ การประชุมครั้งนี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะชาวบ้านน้ำแพร่เท่านั้น ยังมีชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาร่วมฟังด้วย เช่น ชาวบ้านปง บ้านสันผักหวาน บ้านหนองควาย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่านายชัยพันธ์ได้ขอให้ตัวแทนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมฟังชี้แจง ซึ่งนายชัยพันธ์ได้ชี้แจงให้ชาวบ้านได้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย ของโครงการนี้ว่า ข้อดี ก็คือ สามารถใช้เป็นที่ก่อกำจัดขยะให้กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ – ลำพูน และอำเภอใกล้เคียง ผู้คนเหล่านี้ไม่ได้รับความเดือดร้อน ข้อเสียก็คือ เกิดภาวะมลพิษขึ้นในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง จะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกับชาวบ้านแม่เมาะ จังหวัดลำปางดังที่ปรากฏเป็นข่าวดังไปทั่วประเทศ

เมื่อชาวบ้านน้ำแพร่ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงได้รับรู้ข้อมูลโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะจากนายชัยพันธ์แล้ว ก็เกิดการไม่ยอมรับโครงการนี้มากขึ้น ก็ด้วยเกิดความกลัวว่าหมู่บ้านของตนและหมู่บ้านใกล้เคียงจะเป็นแบบบ้านแม่เมาะ บ้านสบปาด จังหวัดลำปาง หมู่บ้านใกล้เคียงบ้านปง บ้านหนองควาย บ้านสันผักหวาน และบ้านแหวน ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการรวมตัวกันคัดค้านโครงการนี้ด้วย นายชัยพันธ์ได้บอกว่า “เราต้องมีกรรมการหมู่บ้านของเฮาเอง ก่อนที่จะมาฮ่วมกัน แล้วกลุ่มหมู่บ้านก็ต้องเป็นกรรมการกลุ่ม

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดย")เสนอแนวทางให้แต่ละหมู่บ้านที่มีความสนใจจะเข้าร่วมการคัดค้าน ด้วยวิธีการที่ให้แต่ละหมู่บ้านตั้งกรรมการของหมู่บ้านขึ้นมา แล้วกรรมการหมู่บ้านเลือก ประธานกลุ่มของตนเอง แล้วประธานของแต่ละหมู่บ้านต่างก็ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย) เพื่อสะดวกในการทำงานฝ่าย ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้น คณะกรรมการ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหาดงนี้ ได้มีการประชุมกันครั้งแรก ที่ศาลาอเนกประสงค์บ้าน น้ำแพร่ ในที่ประชุมได้มีการคัดเลือกผู้นำที่จะทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มฯ ก็ได้ผู้แทนจากบ้าน น้ำแพร่ คือ นายชัยพันธ์ ประภาสวดี (จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มฯ และตัวแทนจากบ้าน ปงและบ้านแหวน) ที่เลือกนายชัยพันธ์ เป็นประธานกลุ่มก็เพราะว่า เป็นคน ที่อาศัยอยู่ใน หมู่บ้านน้ำแพร่มานานแล้ว ชาวบ้านได้ให้ความเชื่อถือ หน้าที่การทำงานก็ทำงานในหน่วยงานที่เป็นองค์กรเอกชนแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ เป็นบุคคลที่รู้จักคนมากมาย ทั้งในหมู่บ้านและ นอกหมู่บ้าน เมื่อเลือกประธานกลุ่มฯได้แล้ว นายเอนกและนายบัวเขียวผู้ที่เป็สมาชิกเข้า ประชุมเห็นว่าข้อมูลโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่่าจัดขยะที่นายชัยพันธ์ได้จากนายคำนึ่งน้อยไป รายละเอียดการใช้วัตถุดิบไม่มี จึงตกลงกันว่าจะต้องหาข้อมูลในส่วนนี้เพิ่มเติม นายเฉลิม บอกว่า "ผมอาสาไปเอารายละเอียดผู้แทนราษฎรของเฮา ผมู้จักเป็นอยู่" (ได้เสนอจะหา ข้อมูลจากนักการเมืองระดับประเทศเพราะเขาู้จักนักการเมืองผู้นี้) นายเอนกผู้นำกลุ่มอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม อ. หาดง "ผมจะไปหาหมู่บ้านจันตี มข. เป็น ตีเป็นผู้เรื่องนี้ แล้วเฮาเอามาเปรียบ เทียบกับตีการไฟฟ้าฮือเฮามา"(จะหาข้อมูลจากนักวิชาการ / ผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าก่่าจัด ขยะเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับโครงการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) และนายชัยพันธ์ "ผมก็จะ ไปหานักข่าวเหมือนกัน ฮี้เป็นจ่วยลงข่าว เรื่องราวของหมู่เฮา ฮือได้รับรู้กันไปทั่ว" (ู้จักนักข่าว หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นและนักข่าวหนังสือพิมพ์นอกท้องถิ่น)

นายเอนก ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หาดง ได้ทำการประสานงานกับ นักวิชาการทางสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อได้รู้ข้อมูลการ ก่่าจัดขยะเพื่อนำไปบอกกับชาวบ้านน้ำแพร่ได้รู้ว่า นอกจากจะใช้วิธีการจากโรงไฟฟ้าก่่าจัด ขยะแล้วยังมีวิธีการอีกหลากหลายวิธี ก็คือ การทำปุ๋ยหมัก เเผาในเตาเผา และฝังกลบอย่าง ถูกหลักสุขภาพีบาล เป็นการฝังกลบแบบกลบบนพื้นที่และฝังกลบแบบขุดร่อง นอกจากวิธีการ ก่่าจัดขยะ 3 วิธีนี้แล้ว ยังมีวิธีการต่าง ๆ ในการก่่าจัดขยะให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ประชาชนทั่วไป บริษัทผู้ประกอบการ และท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อการจัดการ นายนพรัตน์มีความคิดว่าการก่่าจัดขยะไม่จำเป็นจะต้องสร้าง โรงไฟฟ้าก็ได้ ซึ่งจะก่อผลเสียต่อมลภาวะอากาศเป็นพิษในกายภาคหน้า มีอีกหลายวิธีการที่ รัฐจะมอบให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ

ในขณะที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมอำเภอหางดงได้ติดตามหารายละเอียด ข้อมูลการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ทางกรไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็เห็นว่าสภาพตำบลบ้านน้ำแพร่มี ภูมิไม่อนุมัติให้ใช้พื้นที่ในหมู่บ้านก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแน่นอนแล้ว ก็เห็นว่าจะต้องพา ผู้นำหมู่บ้านไปศึกษาดูงาน โรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่เป็นต้นแบบ ประเทศสวีเดน ผู้นำบ้านน้ำแพร่ คือ นายดา และหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านปาง คือ นายเสวก บ้านแหวน คือ นายอินทรบ้าน สันผักหวาน คือ นายประสิทธิ์ และบ้านหนองควาย คือ นายปั่น และสมาชิกกลุ่มกรรมการ หมู่บ้าน สมาชิกสภาตำบลน้ำแพร่ด้วย การคัดเลือกครั้งนี้ นายชัยพันธ์ ก็ได้รับการคัดเลือก ด้วย แต่นายชัยพันธ์ไม่ไป เพราะว่า "ผมต้องหารายละเอียดของโครงการนี้ เอาผมไปทำไม ไม่มีประโยชน์ อย่งใด ๆ ผมก็บ่ยอมอยู่แล้ว"(เขาจะต้องติดต่อหาข้อมูลรายละเอียดให้แก่ ชาวบ้านน้ำแพร่) และมีข้าราชการทางอำเภอหางดงและนักข่าวสื่อมวลชน รวมแล้วประมาณ 30 คน ไปดูงานโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ที่ ประเทศสวีเดน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้เห็นของจริง การทำงานที่แท้จริงของโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย

หลังจากกลับมาจากประเทศสวีเดนแล้ว นายดา ได้เล่าให้ชาวบ้านและกลุ่ม คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเพื่อนเกษตรกรทำสวน ว่า ประเทศสวีเดนหนาวมาก โรงไฟฟ้า กำจัดขยะของเขาใช้ขยะแห้งจริง ๆ ขยะบ้านเขาไม่เหมือนกับขยะของบ้านเรา บ้านเขามีการ แยกขยะอีกเป็น 2 ประเภท คือขยะเปียกและขยะแห้ง ขยะเปียกเขาจะนำเอาไปทำเป็นปุ๋ย ส่วนขยะแห้งก็ส่งให้กับโรงไฟฟ้าเพื่อนำไปทำเป็นเชื้อเพลิง ความร้อนที่ได้เขาเอาไปต้มน้ำทำ น้ำร้อนเป็นน้ำอุ่นแจกจ่ายไปตามบ้าน ไม่ได้นำมาผลิตเป็นกระแสไฟฟ้าเหมือนบ้านเรา

ในขณะที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภา ตำบลและข้าราชการสวนท้องถิ่น พร้อมด้วยสื่อมวลชน ไปศึกษาดูงานโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่ ประเทศสวีเดนนั้น ชาวบ้านน้ำแพร่ โดยมีนายดา เป็นผู้นำได้รวมตัวกันประท้วงคัดค้านพร้อม กับยื่นหนังสือไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้านที่เห็นว่ากรมการอำเภอหางดง ก่อนที่จะทำการนี้ได้นั้น นายดาพร้อมกันปรึกษากับนายชัยพันธ์ นายนพรัตน์ นายอินทอง นาย คณาพงษ์ และนายประเสริฐ หาวิธีการที่จะทำให้รัฐได้รู้ว่าชาวบ้านน้ำแพร่ไม่ต้องการโครงการ นี้ ในกลุ่มได้เสนอให้รวมกลุ่มกันประท้วงปิดถนน ไป -มา ชาวบ้านเดือดร้อนมาก ๆ รัฐก็จะ ให้ความสนใจและสั่งการระงับได้ นายชัยพันธ์ เสนอให้ทำหนังสือคัดค้านโดยบอกเหตุผลการ ไม่ต้องการโครงการนี้แล้วให้ชาวบ้านลงชื่อกันให้มากที่สุด ชาวบ้านที่อื่น ๆ ก็จะไม่เดือดร้อน ด้วย แล้วนำหนังสือนั้นยื่นต่อไปตามลำดับชั้น โดยยื่นต่อทางอำเภอหางดงก่อน แล้วทาง อำเภอก็จะส่งต่อไปจังหวัด จังหวัดส่งต่อไปตามลำดับชั้น จนถึงสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ซึ่ง อนุมัติโครงการนี้ ในกลุ่มได้ข้อสรุป รวมกลุ่มกันชุมนุมประท้วงก่อน เพื่อที่จะให้นอกภายนอก

หมู่บ้านได้รู้ว่าชาวบ้านน้ำแพร่ไม่ยอมรับ ไม่ต้องการโครงการนี้ ในการรวมตัวกันครั้งนี้มีชาวบ้านน้ำแพร่มาร่วมด้วยประมาณ 2000 คน ผู้คนล้นออกมาที่ถนนหน้าว่าการอำเภอหางดง ทำให้การจราจรติดขัด รถโดยสารวิ่งเข้า – ออกไม่ได้ ทำให้การสัญจรไป – มา ระหว่างเมืองเชียงใหม่ อำเภอฮอด จอมทอง สันป่าตอง ไปมาไม่สะดวก ประชาชนถิ่นอื่น ๆ ในอำเภอที่กล่าวมานี้ได้รับความเดือดร้อน นายดา ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า การรวมตัวกันครั้งนี้เป็นครั้งแรกของชาวบ้านน้ำแพร่ ไม่ได้มีการวางแผนอะไรเลย ใครจะช่วยเหลืออะไรก็เอามา โดยเฉพาะ น้ำดื่มและอาหาร นายดาได้บอกกับผู้วิจัยว่า น้ำดื่มเป็นปัญหามาก เพราะไม่ได้วางแผนการหามาไว้บริการ แต่ก็ได้ทางกลุ่มแม่บ้าน นายธงชัย ธิบเร่ง ประธานฝ่ายสวัสดิการและสังคมของกรรมการหมู่บ้าน และนายสมเพชร ยานะ ฝ่ายสวัสดิการกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน ร่วมกันหาผู้ช่วยเหลือ สำหรับน้ำดื่มที่ให้ผู้เข้าร่วมรวมตัวกันได้ดื่มกัน ได้รับการช่วยเหลือจากแม่ค้าในตลาดสดอำเภอหางดง และร้านขายน้ำในอำเภอหางดงร่วมกันให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ช่วยได้ไม่มาก สำหรับอาหารก็ได้บรรดาเหล่าสมาชิกที่มาเข้าร่วมรวมตัวกันออกทุนทรัพย์กันเอง จะมาก/น้อย ตามแต่ความพอใจ แล้วก็ได้นักธุรกิจที่ทำการค้าที่ดิน บ้านจัดสรร และโรงแรมสวนบัว เป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านเสบียงอาหาร และอำนวยความสะดวกด้วยการบริจาคเป็นข้าวห่อ สำหรับยาและอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลไม่ได้เตรียมไว้เลย การชุมนุมครั้งนี้ใช้เวลา 2 วัน มีนักข่าวหนังสือพิมพ์ไม่รู้ว่าหนังสือพิมพ์อะไรได้มาสัมภาษณ์นายชัยพันธ์ด้วย ผู้วิจัยได้ถามนายชัยพันธ์ถึงการให้ข่าวกับหนังสือพิมพ์ ว่าทำไมนักข่าวถึงเข้ามาสัมภาษณ์ได้ นายชัยพันธ์บอกว่า พื้นที่ไหนมีเรื่องเดือดร้อนอะไรที่เป็นของคนหมู่บ้าน นักข่าวต้องเข้าไปหาข่าว มันเป็นเรื่องของเขา แล้วก็สอบถามชาวบ้าน หรือผู้มาร่วมชุมนุมว่าใครเป็นผู้นำ ใครเป็นหัวหน้า ซึ่งชาวบ้านก็รู้จักกันดีอยู่แล้ว ก็บอกกับนักข่าวไปให้ไปหาคนนั้นคนนี้

เมื่อสภาพการณ์เป็นแบบที่ไม่ได้อะไรเลย สร้างความเดือดร้อนให้ผู้คนที่ใช้เส้นทางไป มา เดือดร้อนด้วย ทำให้นายชัยพันธ์ไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้ นายชัยพันธ์ได้เสนอให้ทำหนังสือเป็นหลักฐานยื่นต่อหน่วยงานราชการตามลำดับขั้นตอน วิธีการนี้ นายดา ซึ่งเป็นผู้นำในการรวมตัวกันชุมนุมคัดค้านก็เห็นด้วย นายอนุชา นายบุญทองและนายพนรัตน์ ก็เห็นด้วย นายอนุชาได้เสนอว่าการทำหนังสือนี้ขอให้นายทองอินทร์ ประธานกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน เข้ามาร่วมช่วยในการร่างหนังสือ ทำหนังสือ เพราะกลุ่มผู้นำเหล่านี้ เชื่อว่านายทองอินทร์มีประสบการณ์ในด้านการทำหนังสือราชการ

2.1.3 กลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2530 มีเครือข่าย 6 หมู่บ้านด้วยกัน คือ บ้านน้ำแพร่ บ้านป่าจี้ บ้านแสนตอ บ้านน้ำปุ่น บ้านแพะขวาง และบ้านท่า

ไม้ลุง มีสมาชิกทั้งหมด 885 คน โดยมีนายทองอินทร์ มุลลังกา เป็นประธาน มีคณะกรรมการทำงานร่วมอีก 6 คน คณะกรรมการที่ทำงานร่วมกันคัดเลือกจากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านที่เป็นเครือข่ายกันดังนี้

บ้านน้ำแพร่ นายทองอินทร์ มุลลังกา ประธานกลุ่ม
บ้านป่าจี้ นายสิงห์ทอง บุญทา รองประธานกลุ่ม
บ้านแสนตอ นายฝน จักรปัญญา การเงิน
บ้านน้ำปุ่น นายบุญรัตน์ ไชยยา จัดหา/จัดจำหน่ายผลผลิตผล
บ้านแพะขวาง นางแดง วงศ์มูล พัฒนา/ส่งเสริมอาชีพ
บ้านท่าไม้ลุง นางสาวยุพิน คำชาย นายทะเบียน

รวมกลุ่มโดยให้สมาชิกแต่ละคนลงหุ้นทำสวนมากน้อยตามจำนวนพื้นที่ดินการเกษตร (ข้อมูลจากระเบียบการก่อตั้งกลุ่มและสัมภาษณ์คณะกรรมการ)

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มนี้ ก็เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำอาชีพการเกษตร ทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ ทางด้านการผลิตผลประเภทปุยและยาฆ่าแมลง

กิจกรรมของกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน (จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มนายปิ่น เตจา) ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาการอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และหากกลุ่มก็ได้ใช้เป็นจุดรวมในการขายผลผลิตภายในหมู่บ้านด้วย โดยเฉพาะ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว มะม่วง ลำไย และลิ้นจี่ สถานที่ดำเนินการของกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนใช้เป็นจุดรวมของการประสานงาน การขอความร่วมมือ และสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรและภาคเอกชนที่มีความเกี่ยวข้อง ทางกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนจะมีประชุมใหญ่ของสมาชิกปีละ 1 ครั้ง และประชุมย่อยเฉพาะคณะกรรมการและสมาชิกที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 1 เดือนต่อ 2 ครั้ง ถ้ามีเหตุการณ์ฉุกเฉินที่จำเป็นต้องปรึกษาและขอความคิดเห็น การตัดสินใจ ก็จะมีการประชุมเป็นครั้งคราวไป ปัจจุบันกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนมีเงินทุนหมุนเวียนโดยประมาณ 500,000 บาท โดยได้จากเงินปันผลกำไรสุทธิ เงินส่วนนี้ทุกปีกรรมการกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนจะแบ่งไว้สำหรับเป็นทุนการศึกษาแก่ลูกหลานเหล่าบรรดาสมาชิกของกลุ่ม

บทบาทของกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนในการเรียกร้องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งผู้เป็นประธาน คือ นายทองอินทร์ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำหนังสือราชการได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า นายดา นายอนุชา นายชัยพันธ์ ได้มาพบที่บ้านสวน เพื่อปรึกษาถึงการทำหนังสือคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ แล้วจะให้ชาวบ้านน้ำแพร่ลงลายมือชื่อด้วย นายทองอินทร์ได้บอกว่า จริง ๆ แล้วผมรู้มาตั้งแต่เริ่มแรกที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาประชาสัมพันธ์ชี้แจงถึงความสำคัญและประโยชน์ของโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่วัดอรันทวาส

(วัดศาล) ผมก็ได้เข้าไปฟังกับเขาด้วย ได้มีชาวบ้านลูกหนี้เดินกลับบ้านไม่ฟังกันมาเลยครั้งนั้น “การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำงานประชาสัมพันธ์ครั้งนั้นไม่สำเร็จ เพราะวิธีการและภาษาที่ใช้กับชาวบ้านนั้น ชาวบ้านฟังไม่รู้เรื่อง เป็นศัพท์ทางวิชาการมากเกินไป ขนาดผมเนี่ยยังฟังไม่ค่อยจะรู้เรื่องเลย” พอดีกับที่ผมได้รับเอกสาร ข้อมูลจากนายชัยพันธ์ ที่นายชัยพันธ์ได้มาจากนายคำนึง ผมเอามาอ่าน เอามาศึกษาดูก็พอจะเข้าใจได้บ้าง และเงื่อนไข 4 ข้อ ที่ทางสภาพัฒน์ได้กำหนดไว้ นั้น เพียงข้อแรก ที่ว่าให้โครงการมีที่ดินที่เป็นที่สร้างโครงการอย่างแน่นอน ก็ไม่ได้ อยู่แล้ว และเงื่อนไขข้อที่ 4 ที่ว่า ต้องมีรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผมไม่เห็นมีใครเข้ามาทำการศึกษาข้อมูลเหล่านี้ในหมู่บ้านเลย

เรื่องการทำหนังสือคัดค้าน ผมได้เขียนถึงความไม่ต้องการโครงการนี้ของชาวบ้านน้ำแพร่ ชาวบ้านจะได้รับความเดือดร้อนอย่างไร และปัจจุบันชาวบ้านมีความเป็นอยู่ ดีแล้วไม่เดือดร้อนเลย แล้วรับจะยังนำโครงการนี้เข้ามาตั้งในหมู่บ้านอีก แล้วก็ให้พรรัตน์เขา ไปพิมพ์ อนุชา อินทอง และชัยพันธ์เขาก็ได้ขอให้ชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ลงชื่อ คัดค้าน มีคนมาลงชื่อมากเหมือนกัน เขาใช้วิธีการออกเสียงตามสายของหมู่บ้านตอนเช้าก่อน เวลา 8.00 น. เชิญชวนให้ชาวบ้านมาร่วมกันลงชื่อ โดยที่เขาเอากระดาษติดไว้หลายแผ่นที่ ศาลาเอนกประสงค์กลางหมู่บ้าน เขาติดอยู่ประมาณ 3 - 4 วัน ก็ได้รายชื่อครบทั้งหมู่บ้าน มอบหมายให้นายดา นำหนังสือพร้อมรายชื่อไปยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อยื่น เรียบร้อยแล้ว เงื่อนไขข้อที่ 4 ที่ว่าจะต้องมีรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผมได้คุย กับ ชัยพันธ์ อินทอง และนพรัตน์ ถึงข้อสงสัยของผม ว่าเงื่อนไขข้อที่ 4 ที่ว่ารายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไปเอามาจากไหน ชัยพันธ์ได้อาสาที่จะไปหาข้อมูลนี้มาให้

นายคำนึงได้แจ้งให้นายชัยพันธ์ทราบว่าขณะนี้ทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ ทำสัญญาว่าจ้างบริษัทที่จะทำการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้แล้ว และได้ทำสัญญา ซื้อถ่านหินลิกไนต์ นายชัยพันธ์ได้แจ้งข่าวนี้กับชาวบ้าน นายบุญรัตน์ได้นำเรื่องนี้ปรึกษากับ นักวิชาการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะว่าจากบทเรียนของชาวอำเภอสันกำแพงก็มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีบทบาทในการจัดให้บุคคลหลายฝ่ายที่มีความเห็นไม่ตรงกันได้เข้ามาพูดคุยกัน ในรูปแบบของการประชุมสัมมนา ก็เพื่อที่จะหาทาง แก้ไขความขัดแย้งโดยสันติว่าจะทำอย่างไร โดยนักวิชาการเหล่านี้ได้เชิญผู้ที่มีความขัดแย้ง กันระหว่างชาวบ้านน้ำแพร่และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและผู้ที่จะทำหน้าที่ประสาน (เป็นตัวกลาง) คลี่คลายความขัดแย้งลง ซึ่งประกอบด้วย นายชัยพันธ์ ประภาส่วติ ประธานชมรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง นายคำนึง ทัดศรี ผู้ช่วยผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นายจาตุรนต์ ฉายแสง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ประสานคณะกรรมการ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และตัวแทนนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอีกหนึ่งท่าน มีผู้เข้าร่วม ฟังการสัมมนาประมาณ 100 คน มีตัวแทนชาวบ้านน้ำแพร่เข้าร่วมฟังด้วยประมาณ 10 คน การประชุมสัมมนาครั้งนี้สรุปได้ว่า ทุกฝ่ายมีความตั้งใจดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน ทุกฝ่ายมีเหตุผลของตนในกรณีการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ นางดง แต่ก็หาข้อสรุปที่ตกลงกันไม่ได้ แต่ก็ดีที่ทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันได้มาพบปะพูดคุยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างพูด

ชาวบ้านได้รวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งหน้าว่าการอำเภอหางดง มีคนมาร่วมด้วยประมาณ 5000 คน เพื่อขอให้ยกเลิกการสร้างโรงไฟฟ้านี้จากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ ชาวบ้านนำโดยคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมายให้นายทองอินทร์ เป็นผู้นำการชุมนุมครั้งนี้ นายทองอินทร์ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า นายดา ได้ให้บทเรียนในการรวมกลุ่มกันชุมนุมในครั้งต่อไป จะต้องมีการประชุม พูดคุย แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพราะการรวมกลุ่มกันชุมนุมครั้งแรกนั้นมีปัญหาทางด้านสวัสดิการของผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับน้ำดื่มและอาหาร พอดีกับที่เป็นฤดูหนาว (ประมาณเดือนธันวาคม) อากาศไม่ค่อยร้อนเท่าไร น้ำดื่มก็เลยไม่เปลืองเท่าใดนัก ในการรวมกลุ่มกันชุมนุมครั้งนี้จะต้องมีคนมาร่วมกันมากกว่าครั้งแรก ฉะนั้นจะต้องมีการเตรียมการไว้ให้ดี นายดาบอกว่า การที่มีคนมารวมกลุ่มกันช่วยเหลือหมู่บ้านเราคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ เราต้องดูแลเขาให้ได้รับความสะดวกโดยเฉพาะอาหาร น้ำดื่ม จะต้องไม่ให้ขาดตกบกพร่อง และสิ่งที่จะต้องดูแลอีกก็คือสุขภาพของผู้เข้าร่วมรวมกลุ่มกันชุมนุม โดยได้มอบหมายให้ฝ่ายการสาธารณสุข นายดา คำเพียงใจและคณะอีก 3 คนเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ ด้วยการไปขอผู้ให้การสนับสนุนจากการรวมตัวกันครั้งแรก ก็ คือได้นักธุรกิจที่ทำการค้าที่ดิน บ้านจัดสรร และโรงแรมสวนบัว เป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านเสบียงอาหาร และอำนวยความสะดวกด้วยการบริจาคเป็นข้าวห่อ ยาและอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่จำเป็นสำหรับผู้มารวมกลุ่มชุมนุม เมื่อยามป่วยไข้

เมื่อมีการแบ่งหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ให้มีผู้รับผิดชอบแล้ว ก็ยังมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานทั่วไป โดยชาวบ้านได้มอบหมายให้ นายนพรัตน์ นายบุญทอง นายชัยพันธ์ และนายอนุชา เป็นผู้ประสานงานทั่วไป เฉพาะนายชัยพันธ์ และนายนพรัตน์ทำหน้าที่ประสานงานยื่นหนังสือคัดค้านให้กับส่วนราชการและรอคอยคำตอบด้วย นายบุญทองและนายอนุชา จะเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านที่มารวมกลุ่มชุมนุมกัน นายนพรัตน์ได้บอกกับผู้วิจัยว่า ตอนที่ยื่นหนังสือคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะให้กับนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้วนั้น ก็ยังไม่ได้รับคำตอบจากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด จึงได้แต่งตั้งตัวแทน 5 คน ประกอบด้วย นายชัยพันธ์ นายเอนก นายอินทอง

นายณพรัตน์ และนายอนุชา เดินทางเข้ากรุงเทพฯ นำหนังสือคัดค้านที่ชาวบ้านได้ลงลายมือชื่อไว้แล้วต่อนายกรัฐมนตรีด้วย ขอให้ยกเลิกการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ นายชัยพันธ์ได้เล่าว่า นายกบออก “ได้กระจายอำนาจให้สภาตำบลไปแล้ว หากชาวบ้านไม่ต้องการก็ทำไม่ได้”

ในขณะเดียวกันทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้จัดพบปะสื่อมวลชนที่โรงแรมเชียงใหม่พลาซ่า เพื่อชี้แจงเรื่องโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ มีสื่อมวลชนทุกชนิด ทั้งผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ไปร่วม ฟัง การแถลงข่าวนี้ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สื่อมวลชนที่ไปฟังการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคชี้แจงนี้ก็ได้มี นายสุจินต์ เป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับหนึ่งเป็นผู้ร่วมงานกับนางแสงดา ชาวบ้านน้ำแพร่ และเป็นผู้ที่เขียนข่าวบ้านน้ำแพร่กับความไม่ต้องการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะอยู่ ได้บอกว่า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ชี้แจงเรื่องที่ดินที่จะสร้างโครงการนี้ให้กับผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ผู้สื่อข่าววิทยุ และโทรทัศน์ ว่า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้หาพื้นที่ที่จะตั้งโครงการนี้ไว้แล้ว 5 แห่งด้วยกันที่จะทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะนำเสนอคณะรัฐมนตรี และให้โอกาสการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคว่า ถ้าทำความเข้าใจกับประชาชนเจ้าของพื้นที่เดิม (บ้านน้ำแพร่) ก็ให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาพร้อมกับที่อื่น ๆ การสำรวจรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมอีก 5 แห่งนี้ คือ ที่กองพันสัตว์ต่าง อ.แมริม แห่งที่สอง อำเภอสันทราย แห่งที่สาม คือ อำเภอสันป่าตอง บ้านห้วยส้ม ต.สันกลาง แห่งที่สี่ ใช้พื้นที่ ตำบลศรีบัวบาน เมืองลำพูน และสุดท้ายคือแม่เหียะ ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะเดิมของเมืองเชียงใหม่ โครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้เป็นโครงการที่มีประโยชน์ เป็นโครงการของรัฐบาล ทุกฝ่ายควรได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้สร้างขึ้นในสถานที่ที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เลือกสรรแล้ว และทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ขอร้องให้ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ได้เขียนข่าวที่เป็นประโยชน์ของโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ด้วย ขอให้ทางหนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางในการทำความเข้าใจกับเจ้าของพื้นที่ดิน ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ที่โรงไฟฟ้ากำจัดขยะจะเข้าไปสร้าง และประชาชนทั้งประเทศให้มีความเข้าใจอันดีต่อโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ด้วย

2.1.4 กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มนี้มีสมาชิกทั้งหมด 60 คน คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านมีจำนวน 6 คน โดยแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

ฝ่ายพัฒนางานอาชีพมี นางมาลี ธิบเร่ง เป็นประธาน ทำหน้าที่ประสานงานกับทางราชการ หาอาชีพเสริมให้กับแม่บ้านเมื่อว่างจากการทำงานประจำแล้ว เป็นการหารายได้เสริมให้กับครอบครัว เช่น การถนอมอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้ และการเย็บผ้า เป็นต้น

ฝ่ายพัฒนาการสังคม มี นางบุญศรี คนเที่ยง เป็นประธาน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกและหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่กลุ่มแม่บ้านจัดทำขึ้นเป็นรายได้เสริม

ฝ่ายการคลัง มี นางนงนุช ธิบเร่ง เป็นประธาน ทำหน้าที่ดูแลรักษาประโยชน์ของกลุ่มทางด้านการเงิน ด้วยการเก็บเงินจากการขายผลผลิตเข้าเป็นกองทุนของหมู่บ้านทุกครั้งที่มีการจำหน่ายผลผลิตนั้น และทำหน้าที่จ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนแก่สมาชิกที่ไปทำหน้าที่ขายผลผลิตแต่ละครั้ง และเมื่อมีงานบุญประเพณีของหมู่บ้าน เช่น งานทอดกฐิน กลุ่มแม่บ้านได้ทำอาหารเลี้ยงผู้คนที่มาร่วมงาน บางครั้งก็ได้รับค่าตอบแทนจากเจ้าภาพ ก็จะนำเงินค่าตอบแทนเป็นกองทุนของกลุ่มแม่บ้าน

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มี นางสมศรี คำเพียงใจ เป็นประธาน ทำหน้าที่รับงานดำเนินการช่วยเหลืองานสังคมในหมู่บ้าน ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มเห็นว่าเหมาะสม (ข้อมูลจากระเบียบการก่อตั้งกลุ่มและสัมภาษณ์กรรมการฯ)

กลุ่มแม่บ้านจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลืองานสังคมและกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านทางด้านอาหารและโภชนาการ การถนอมอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้ การเย็บผ้าเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ได้ครอบครัวละประมาณ 2000 – 3000 บาท ต่อเดือน นอกเหนือไปจากการประกอบอาชีพหลัก คือการทำเกษตร ทำสวน ทำไร่ ประธานฝ่ายต่าง ๆ ของกลุ่มแม่บ้านเป็นต่างก็เป็นแม่บ้านของผู้นำคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย (สัมภาษณ์คณะกรรมการฯ)

นางอัมพร สมาชิกกลุ่มแม่บ้านได้เล่าถึงกิจกรรมของกลุ่มฯ ให้ผู้วิจัยฟังว่า กิจกรรมของกลุ่มเป็นการรวมตัวกันทำอาหารเพื่อการจัดเลี้ยงในงานบุญของหมู่บ้านแต่ละครั้ง โดยไม่มีค่าตอบแทน หรือการทำอาหารในงานเลี้ยงเพื่อนสมาชิกในหมู่บ้าน เป็นการร่วมงานเอาแรงกัน เช่น งานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน หรืองานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมสืบชะตาของผู้คนในหมู่บ้าน งานบวชนาค งานศพ เจ้าของงานก็จะไปปรึกษาประธานกลุ่มแม่บ้าน เพื่อให้มาช่วย นางมาลี(ประธานกลุ่มแม่บ้าน) จะไปประสานกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านอีกครั้งหนึ่ง จากปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลและได้พบเห็นการทำงานของกลุ่มฯ มีส่วนร่วมอยู่ด้วยก็คือ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2543 หมู่บ้านน้ำแพร่จะมีการทอดกฐินจากคณะที่มาจากกรุงเทพฯ มาทอดที่วัดทุ่งรังแร้ง ประชาชนทั้งหมู่บ้านต้องมาช่วยกัน มาร่วมประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่กันเป็นฝ่ายต่าง ๆ วันที่ 4 ตุลาคม 2543 ก่อนจะถึงวัดทอดกฐินก็ได้มีชาวบ้านมาช่วยกันจัดสถานที่ในวัด ตกแต่งวัด ทำความสะอาดวัดให้สวยงาม ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่มากที่สุด

สุดในงานนี้ คือกลุ่มแม่บ้าน นางมาลี(ประธานกลุ่มแม่บ้าน) คอยดูแล ประสานงาน อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับผู้ที่มาช่วยงาน โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดเตรียมอาหารในแต่ละมื้อ จัดตกแต่งดอกไม้ ฐานเทียน ในเวลาที่ประกอบพิธีการทอดกฐิน (จากการสัมภาษณ์นางมาลีประธานกลุ่มแม่บ้าน) ได้เล่าว่า งานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายมา จะทำคนเดียวไม่ได้ ต้องขอความช่วยเหลือจากกลุ่มแม่บ้านด้วยกัน แล้วแต่ว่าแม่บ้านคนใดจะถนัดงานทางด้านไหน เช่น งานจัดดอกไม้ ร้อยมาลัยในงานมงคล ก็แนะนำให้เจ้าของงานไปเชิญผู้ที่มีความถนัดโดยตรงมาทำให้ เพราะกิจกรรมในลักษณะนี้ถึงไม่บอกทุกคนก็ต้องมาร่วมกันอยู่แล้ว ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกันไปขายผลผลิต ด้วยการรับซื้อจากเกษตรกรในหมู่บ้าน สำหรับผู้ที่นำผลผลิตไปขายจะได้ค่าตอบแทนวันละ 200 บาท ผู้ที่เริ่มความคิดนี้คือนายอนุชา ธิบเร่ง ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งได้ไปเห็นตัวอย่างจากการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านอื่น ๆ ในการทำกิจกรรมหารายได้เสริมให้กับครอบครัว (สัมภาษณ์นางอัมพร และนางสายทอง สมาชิกกลุ่มฯ) การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมนี้เป็นการสร้างความสามัคคีประการหนึ่ง

บทบาทของกลุ่มแม่บ้าน ในการเรียกร้องการจัดการทรัพยากรชุมชน (สัมภาษณ์นางมาลี และนางสายทอง) เมื่อมีการชุมนุมคัดค้านการใช้พื้นที่ดินของหมู่บ้านกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ที่เห็นว่า การอำเภอดงกดี หรือที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ที่ใช้เวลาหลายวัน เพื่อรอคอยคำตอบจากรัฐบาล กลุ่มแม่บ้านเหล่านี้ได้มีบทบาทให้การสนับสนุนสมาชิกในครอบครัวให้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการลงรายชื่อรับรองการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการคัดค้านมากที่สุด ขณะเดียวกันกลุ่มแม่บ้านเองก็มีบทบาทในการประกอบอาหาร หาวัดอุทิศในการประกอบอาหารมาเลี้ยงดูผู้ร่วมกลุ่มชุมนุมทุกคนอย่างทั่วถึงและเพียงพอ ทั้งน้ำดื่มและอาหาร นางมาลี (ประธานกลุ่มแม่บ้าน) ได้บอกที่มาของแหล่งอาหารนี้ว่า ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่ทำธุรกิจบ้านจัดสรรในหมู่บ้าน และผู้ที่ทำธุรกิจตามเส้นทางที่ผ่านเข้า – ออก หมู่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือ โดยเฉพาะน้ำดื่มและอาหารก็เหมือนกันไม่เคยขาดแคลน มีเป็นบางส่วนเท่านั้นที่ชาวบ้านจะนำเอาข้าวสาร อาหารแห้งมารวมกัน ถ้าเกิดภาวะการณ์ขาดเหลืออะไรก็จะมีอาสาสมัครไปหามาให้เพิ่มเติม จะได้ทุกอย่าง ทั้งที่เป็นอาหารแห้ง อาหารกล่องสำเร็จรูป แล้วแต่ว่าผู้ที่ให้การสนับสนุน ซึ่งทางกลุ่มก็ไม่ปฏิเสธที่จะรับเอาไว้ พวกกลุ่มแม่บ้านมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านครั้งนี้ ด้วยการช่วยเหลือผู้เข้าร่วมกลุ่มชุมนุมทุกคน ถึงแม้ว่าบางครั้งก็ไม่แน่ใจว่าจะเป็นที่พอใจของผู้เข้าร่วมกลุ่มชุมนุมทุกคนหรือไม่ มีความหวาดหวั่นใจเหมือนกันว่าอาหารที่ทำให้นั้นจะไม่ถูกปาก ถูกใจของผู้เข้าร่วมกลุ่มชุมนุม แต่ทางกลุ่ม

แม่บ้านก็คิดว่า คนมากจะให้ถูกใจทุกคนเป็นไปได้ เมื่อเสร็จสิ้นภาระการประกอบอาหาร เลี้ยงผู้เข้าร่วมกลุ่มชุมชนแล้ว แม่บ้านก็ไปรวมกลุ่มกับผู้เข้าร่วมชุมชนร้องเพลง รำวง เป็นที่ สนุกสนาน ทำให้เวลาที่ใช้ในการรอคอยคำตอบจากรัฐบาลและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่นาน เลย ถึงแม้ว่าจะมีความลำบากในการกิน การอยู่ ซึ่งไม่เหมือนกับการอยู่ที่บ้านของตน เองก็ตาม แต่ทุกคนก็ได้ร่วมกันด้วยความเต็มใจ เพื่อที่จะให้การชุมนุมคัดค้านนี้ประสบความสำเร็จ

2.1.5 เครือญาติ เป็นกลุ่มความสัมพันธ์ทางสังคม ตามสายพันธุ์ของญาติ พี่น้อง ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ เริ่มจากบรรพบุรุษของคนในหมู่บ้านที่เป็นสายตระกูลเดียวกัน และมีการเชื่อมโยงในลักษณะของการแต่งงาน ในอดีต คนในครอบครัวหนึ่ง ๆ จะมีสมาชิก เป็นจำนวนมาก และเมื่อมีการเกยวอดงด้วยการแต่งงานภายในหมู่บ้าน จึงทำให้ความเป็น เครือญาติยิ่งเพิ่มมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส (พ่อตา ไปตา) คนในหมู่บ้านที่เป็นเจ้าผี เดียวกันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น ด้านการปกครอง ทำให้ สมาชิกในหมู่บ้านสามารถควบคุมพฤติกรรมของเหล่าสมาชิกได้ มีการตกลงร่วมกัน ช่วยเหลือ กันในด้านการประกอบอาชีพ และกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน นอกจากความเป็น เครือญาติกันภายในหมู่บ้านแล้ว ระหว่างหมู่บ้านด้วยกันเองก็ได้มีการเชื่อมโยงการเป็น เครือญาติด้วยการแต่งงานเหมือนกัน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีที่คล้ายกัน ก็เป็น ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสายเลือดและการนับถือกันเสมือนญาติ ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ทางกลุ่มเครือญาติ ก็มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิด ความสัมพันธ์ทางสายเลือดและการนับถือกันเสมือนญาติ

ปัจจุบันความสัมพันธ์ทางกลุ่มเครือญาติในหมู่บ้านเดียวกันลดลง ก็ด้วยเหตุ ผลคือ ขาดการไปมาหากัน ขาดการติดต่อกัน เพราะคนในหมู่บ้านได้มีการประกอบอาชีพที่ หลากหลาย โดยเฉพาะการออกไปประกอบอาชีพนอกหมู่บ้าน ในเมือง ต้องรับออกไปทำงาน ทันตามเวลาที่กำหนด ประกอบกับการคมนาคมในปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้นในการ ใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นพาหนะที่สะดวกที่สุดและหาใช้ได้ง่าย จึงทำให้การพบปะ กันลดน้อยลง แต่จากการศึกษาข้อมูลในตำบลน้ำแพร่ พบว่า ยังมีความเป็นเครือญาติกัน ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งสังเกตได้จากการเข้าร่วมงานบุญประเพณีต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบวชนาค และงานบุญทางศาสนา ก็ยังมีการ ติดต่อกันไปมาหากัน และจากการสังเกตก็พบว่า ถ้าพูดถึงนามสกุลแล้วจะรู้จักกันมากกว่าถามถึง ชื่อของบุคคลนั้น ๆ การไปมาหากันระหว่างหมู่บ้านใกล้เคียงก็ยังมีอยู่อย่างสม่ำเสมอ ก็ด้วย

เหตุผลที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด นามสกุลเดียวกัน และการประกอบอาชีพที่คล้าย ๆ กัน ทำให้ต้องการมีพึ่งพากันบ้าง

บทบาทของกลุ่มเครือญาติกับการชุมนุมคัดค้านการใช้ที่ดินของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อสร้างเป็นโรงไฟฟ้ากำลังขณะนั้น กลุ่มที่เป็นต้นตระกูลของนามสกุลต่าง ๆ ก็เข้ามาร่วมกัน โดยเฉพาะพวกสกุลที่ต้องเสียที่ดินส่วนหนึ่งให้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในครั้งนี้ และเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ได้รับการสอบถามถึงความต้องการจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ต่างก็มาร่วมช่วยกันรวมกลุ่มต่อต้านคัดค้าน ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม ถึงแม้ว่าบางคนจะมีหน้าที่การงานที่ต้องทำประจำตามเวลาที่กำหนดไว้ แต่พอหลังจากเลิกงานประจำแล้วต่างก็รีบกลับบ้าน เพื่อที่จะไปช่วยเหลืญาติพี่น้องรวมกลุ่มกัน จากการสอบถามเครือญาติของผู้นำในคณะกรรมการหมู่บ้านถึงการตัดสินใจในการให้ความร่วมมือในการรวมกลุ่มกันครั้งนี้ ก็เพื่อความเป็นธรรมและความถูกต้อง และญาติพี่น้องของตนก็จะไม่ได้รับความเดือดร้อนในการสูญเสียที่ดิน พร้อมกับพวกเขาเองและชาวบ้านต่างก็จะไม่ได้รับความเดือดร้อนที่หลากหลาย ดังที่ปรากฏกับชาวบ้านแม่สะปาด จังหวัดลำปาง ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เป็นชาวใหญ่ไปทั่วประเทศมาแล้วหลายครั้ง และการไฟฟ้าเองไม่ได้ให้ความสนใจที่จะแก้ปัญหาอย่างชัดเจน จนปัจจุบันชาวบ้านแม่สะปาดก็ยังได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานี้ อยู่ เขาคิดว่าชาวบ้านน้ำแพร่จะต้องไม่ประสบปัญหาเหมือนอย่างชาวบ้านแม่สะปาดอย่างแน่นอน พวกเขาจะทำทุกอย่างเพื่อขัดขวางไม่ให้โครงการนี้เข้ามาในหมู่บ้าน ตอนแรกเขาได้ลงชื่อในเอกสารไม่ยอมรับโครงการนี้ ซึ่งก็มีคนไม่มากนักที่ลงชื่อคัดค้านกับเขา อยู่มาก็มีมากขึ้น ก็ไปหาพี่น้องมาช่วยร่วมลงชื่อเพียงชั่วข้ามคืนก็ได้หลายชื่อแล้ว ไม่มีใครขัดขวางและไม่ให้ความร่วมมือ เพราะว่า แคเขียนชื่อลงไปก็ไม่ได้เสียหายอะไรมากมาย แล้วก็ให้มีตัวแทนพวกเขาที่คัดเลือกขึ้นมาไปยื่นหนังสือร้องเรียนกับผู้ว่าราชการจังหวัด อยู่มาได้ประมาณสิบกว่าวัน ก็ต้องไปรวมกลุ่มกันหน้าว่าการอำเภอหางดง เพราะว่าหนังสือร้องเรียนที่ยื่นไปไม่ได้รับคำตอบ ซึ่งพวกเขาคิดว่าเรื่องจะเงียบหายไปเลย ๆ จึงต้องไปรวมกลุ่มทำการประท้วงที่หน้าว่าการอำเภอหางดงเป็นการปิดกั้นทางจราจรเข้า – ออก ระหว่างอำเภอที่อยู่ทางใต้ของเมืองเชียงใหม่กับตัวอำเภอไปด้วย เพื่อที่ทางจังหวัดจะได้หันมาให้ความสนใจเรื่องที่ชาวบ้านยื่นหนังสือร้องเรียนไปด้วย ถ้ามีพวกไปกันหลาย ๆ คนจะทำให้หมู่บ้านเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคีกัน ถึงแม้ว่าบางครั้งจะต้องลาหยุดงานประจำ เพื่อที่จะไปรวมกลุ่มกันเดินขบวนประท้วงที่โน่นที่นี้ก็ตาม พวกเขาจะลาหยุดพักผ่อน ก็ได้คนละสิบวันบ้าง เจ็ดวันบ้าง ห้าวันบ้าง สามวันบ้าง แล้วแต่ลักษณะประเภทของงานและวันลาของเขาที่เหลืออยู่ในแต่ละปีของการทำงาน บางพวกก็ลา

เฉย ๆ ลาป่วยบ้าง ลาทำธุระบ้าง ลาได้กันคนละวันสองวันก็เอา สับเปลี่ยนกันลาแบบนี้ โดยไม่มีการซักถาม ขอร้อง หรือคัดค้านกันเลย การรวมกลุ่มกันประท้วงคัดค้านครั้งนี้ นอกจากจะได้รับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ยังทำให้ความสัมพันธ์ทางด้านความเป็นเครือญาติมีความสัมพันธ์กันอย่างสนิทแนบแน่น กว้างออกไปมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม บางคนมีนามสกุลเดียวกันไม่รู้จักกันเลย เมื่อได้มาร่วมกิจกรรมกลุ่ม ได้ช่วยเหลือกัน ทำให้รู้จักกันไปถึงญาติทางพ่ออ้วยเดียวกันก็มี ทำให้เกิดสายสัมพันธ์กันขึ้นมา เมื่อนับญาติกันไปลึก ๆ

ในการรวมตัวกันคัดค้านครั้งนี้ พวกเขาไม่คิดว่าจะได้รับชัยชนะหรืออะไร แต่ที่พวกเขาทำแบบนี้ก็เพราะว่า พวกเขาต้องการให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้หันมาสนใจ และรับรู้ถึงความถูกต้องในการกระทำที่เขาเปรียบประชาชนในแต่ละครั้ง พวกเขาต้องการที่จะให้บุคคลทั่วไปได้รู้ว่าชาวบ้านก็มีสิทธิที่จะต้องปกป้อง ดูแล พื้นที่ดิน ถิ่นฐานที่อาศัยของเขาตามศักยภาพที่มีอยู่

2.1.6 กลุ่มผู้อาวุโส เป็นการรวมกลุ่มของคนแก่ภายในหมู่บ้านที่มีอายุประมาณ 50 ปี ขึ้นไป ที่มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน คือ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำแก่คนรุ่นหลัง ๆ ที่มีความขัดแย้งกัน ตัดสินในเมืองคนในหมู่บ้านเกิดปัญหาและไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ในบางเรื่อง กลุ่มผู้อาวุโสจะรวมตัวกันได้มาก ก็เมื่อมีงานบุญที่ยิ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น งานปอยหลวง วันสำคัญทางศาสนา แต่บางครั้งก็มีการรวมตัวกันได้เมื่อถึงวันพระโดยเฉพาะวันพุธขึ้น 15 ค่ำ เรียกว่าเป็งปู้ด ด้วยการไปทำบุญที่วัด เมื่อถึงวันเข้าพรรษาก็มีกิจกรรมการนอนวัด ทำให้กลุ่มผู้อาวุโสรวมตัวกันได้มากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าเมื่องานบุญเสร็จสิ้นลงและเทศกาลเข้าพรรษาหมดลงแล้วก็ตาม กลุ่มผู้อาวุโสก็สามารถที่จะรวมตัวกันได้เมื่อมีกิจจำเป็น ด้วยการนัดหมายกัน ณ ที่ใดที่หนึ่ง ส่วนมากจะเป็นบ้านผู้อาวุโสที่ชาวบ้านและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านให้ความนับถือมากที่สุด

บทบาทของกลุ่มผู้อาวุโสต่อการเรียกร้องการจัดการทรัพยากรชุมชน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต้องการใช้ที่ดินในหมู่บ้านสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน กลุ่มผู้อาวุโสเหล่านี้ได้มีบทบาทด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน (จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ได้รับคำบอกเล่า ดังนี้) ตอนแรกเมื่อเกิดเรื่องที่ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต้องการใช้ที่ดินภายในหมู่บ้านสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะให้กับเมืองเชียงใหม่ ซึ่งโครงการนี้พอผู้จากข้าราชการที่ทำงานเทศบาลมาว่า หาพื้นที่มาหลายแห่งแล้ว ที่ลำพูน ก็ได้รับการคัดค้าน พอไม่รู้เหมือนกันกันว่า ทำไมต้องมาลงที่บ้านน้ำแพร่ด้วย การที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำแบบนี้โดยที่ไม่ให้คนที่อาศัยในหมู่บ้านได้รับรู้เรื่อง

ร่วมตัดสินใจว่าต้องการหรือไม่ต้องการ มันเป็นการบังคับให้รับโครงการนี้เข้ามาตั้งในหมู่บ้านเลย พ่อเคยเห็นข่าวทางโทรทัศน์ และฟังข่าวจากวิทยุว่า ที่จังหวัดลำปางได้รับความเดือดร้อนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เกิดภาวะมลพิษขึ้นจากโรงไฟฟ้าแห่งนี้ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงก็ได้รับความเดือดร้อน รวมทั้งสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านล้มตายลง พืชผักผลไม้เหี่ยวเฉา ตายลงไปในที่สุด ทุกคนได้รับความเดือดร้อน จังหวัดลำปางได้แก้ปัญหาด้วยการร้องเรียนให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้รับผิดชอบถึงความเดือดร้อนครั้งนี้ พร้อมทั้งหาทางป้องกันปัญหานี้ด้วย แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบว่าจะรับผิดชอบอย่างไรและแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นอีกแต่อย่างไร แล้วโครงการนี้จะเอาลงที่บ้านน้ำแพร่บ้านเราอีก ซึ่งหมู่บ้านนี้ได้อาศัยเป็นที่อยู่ที่กินมานานหลายชั่วคนแล้ว พ่อคิดว่าไม่ได้เรื่องแล้ว ได้ปรึกษาพูดคุยกับคนแก่ในหมู่บ้านและชาวบ้านว่าจะทำอย่างไรกันต่อไป เราไม่ต้องการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะมาตั้งในหมู่บ้านของเรา การกระทำของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคครั้งนี้เป็นการบังคับให้หมู่บ้านเรายอมรับโครงการนี้เลย มีคนของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาบอกกับชาวบ้านเหมือนกันว่าโครงการนี้ดี ชาวบ้านในหมู่บ้านจะได้มีงานทำ ไม่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน และชาวบ้านน้ำแพร่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่ ซึ่งพ่อก็ได้เข้าร่วมไปฟังด้วย ซึ่งทุกวันนี้เราก็ได้ประโยชน์อยู่แล้ว ทั้งที่อยู่ ที่กิน เครื่องใช้ต่าง ๆ ไฟฟ้าเราก็มีใช้แล้ว ไม่ได้เดือดร้อน ตัวแทนของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคบอกให้ชาวบ้านน้ำแพร่เป็นผู้เสียสละให้กับพวกชาวเมือง ซึ่งกำลังเดือดร้อนไม่มีที่ทิ้งขยะ จะเอาขยะมาทิ้งที่หมู่บ้านเรา พ่อว่ามันไม่ค่อยจะถูกต้องที่จะให้ชาวบ้านน้ำแพร่เสียสละ เมื่อครั้งที่พ่อได้ฟังตัวแทนของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาชี้แจง พูดให้ชาวบ้านเราฟัง ทำให้รู้ว่าโครงการนี้จะลงมือสร้างหลายพื้นที่แล้ว แต่ไม่ได้รับการยอมรับ ได้รับการคัดค้านมาโดยตลอด แล้วจะมาให้ชาวบ้านน้ำแพร่เรายอมรับ มันไม่ค่อยจะถูกต้อง ที่อยู่ ๆ ก็จะมาเอาที่ดินที่ชาวบ้านเคยอยู่ เคยดูแลหาหญ้าหาไม้มาปลูกอยู่ ๆ กำนันก็มาบอก มาประกาศให้ชาวบ้านรับรู้ไว้เท่านั้นในเรื่องนี้ ผู้นำบางคนและชาวบ้านต่างก็ไม่พอใจ ได้มีการเรียกประชุมกันโดยเฉพาะกรรมการหมู่บ้านประชุมชาวบ้านน้ำแพร่ทั้งหมด ในเรื่องที่มีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะเข้ามาสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ คณะกรรมการหมู่บ้านได้ถามความคิดเห็นของชาวบ้าน ได้มีการซักถามถึงที่มาที่ไปของโครงการนี้ และในการประชุมครั้งนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านได้เชิญข้าราชการฝ่ายปกครองที่รู้เรื่องนี้พร้อมกับนายอำเภอทางดงเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อที่จะได้ตอบข้อซักถามของชาวบ้าน แต่ก็ไม่มีใครตอบได้ และในการประชุมครั้งนี้ มีข้าราชการฝ่ายปกครองได้เสนอแนวทางกฎหมายที่ว่า “ถ้ารัฐทำอะไรก็ต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจด้วย ถ้าประชาชนไม่ยอมรับ รัฐก็ทำอะไรไม่ได้ ถ้าประชาชนไม่พอใจกับการกระทำของรัฐก็ต้องทำการประท้วงจะด้วยวิธีใด

ก็ตาม ที่ต้องการให้รับได้ว่า ประชาชนไม่ยอมรับการกระทำ ไม่ต้องการโครงการของรัฐใด ๆ ก็ต้องรวมกลุ่มกันให้ได้ เพื่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง " พ่อได้ปรึกษาชาวบ้านและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ว่า พวกเราต้องรวมตัวกันให้มากที่สุด เพื่อทำการคัดค้านการกระทำของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคครั้งนี้ แต่ขออย่าให้มีความรุนแรงถึงกับเลือดตกยางออกเหมือนกับกลุ่มอื่น ๆ ที่เป็นข่าวทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ เราคัดค้านด้วยการรวมกลุ่ม ปิดกั้นถนน ยื่นหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยราชการที่รับผิดชอบ สำหรับคนเฒ่าคนแก่จะให้ออกไปรวมกลุ่มกับคนหนุ่ม ก็ไม่มีแรงไป ปล่อยคนหนุ่มลูกหลานออกไปรวมกันกับเขา คนเฒ่าคนแก่อยู่ข้างหลังก็จะสวดมนต์ภาวนาเอา ขอให้พวกที่ไปรวมกลุ่มกันคัดค้านได้รบความปลอดภัยกลับมาเท่านั้น เมื่อถึงวันพระก็ได้รวมตัวกันคิดกันว่าพวกเราต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อที่จะช่วยหมู่คนเหล่านี้ได้ คนที่เขามีวิชาอาคม ก็ได้ทำพิธีสาปแช่งคนที่จะมาเอาที่ดินในหมู่บ้านให้ล้มเลิกความคิดนี้ พิธีนี้ศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ ต้องไปทำที่ทางสามแพร่ง (ทางสมแยก) กลางหมู่บ้าน สิ่งของที่ใช้ในพิธีก็มี สะตอใส่ข้าวสุก กับข้าว ขนมะพร้าว ผลไม้ หน่อกล้วย กล้วย และที่สำคัญต้องมีพริกแห้ง มีเกลือใส่ลงไปด้วย แล้วจุดไฟเผาพริก เผาเกลือ พร้อม ๆ กับว่าคาถาสาปแช่งไปด้วย มีคนเฒ่าคนแก่มาร่วมในพิธีสามสี่คน เวลาที่ใช้ในการทำพิธีนี้ไม่มาก อยู่ต่อมาก็ยังไม่มีความก้าวหน้าในเรื่องนี้ว่าจะเอาอย่างไร จะยกเลิกหรือเดินหน้าต่อไปก็ไม่รู้ แล้วพอดีที่จะใกล้ถึงปีใหม่เมืองประมาณต้นเดือนเมษายน ชาวบ้านและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ได้ไปปรึกษาท่านพระครูวัดทุ่งรังแร้ง จัดพิธีบวชป่ากันขึ้นในพื้นที่ที่ดินที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต้องการ ก็มีชาวบ้านน้ำแพร่และชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงมาร่วมด้วย เช่น บ้านปาง บ้านหนองควาย ได้เงินทำบุญเป็นหลักหมื่น คณะศรัทธาวัดได้ปรึกษากันถึงเงินทำบุญจำนวนนี้ ก็ได้มีมติให้จัดตั้งเป็นกองผ้าป่าขึ้นมา ร่วมเป็นทุนในการรวมกลุ่มกันคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ โดยมอบไว้กับคณะกรรมการหมู่บ้านน้ำแพร่

กรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทหน้าที่มากที่สุดในการชุมนุมเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ก็เพราะว่า เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านได้เลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนช่วยเหลือและประสานงานระหว่างชาวบ้าน / หมู่บ้าน กับองค์กร หน่วยงานราชการต่าง ๆ ภายนอกหมู่บ้าน พร้อมกับดูแลทุกข์สุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนก็ขอให้กรรมการหมู่บ้านช่วยเหลือ ในกรณีที่เกิดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคนำโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้ามาตั้งในหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านที่จะต้องเสียที่ดินได้รับความเดือดร้อน ไม่อยากเสียที่ดิน เพราะการเสียที่ดินครั้งนี้ชาวบ้านไม่ได้รับค่าตอบแทนอะไรเลย กรรมการหมู่บ้านเมื่อรู้เรื่องความเดือดร้อนของชาวบ้านแล้ว ก็ได้ปรึกษากับกรรมการหมู่บ้านทั้งหมด แจ้งเรื่องนี้ให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้ พร้อมกับหาวิธีการที่จะช่วยเหลือชาวบ้านกลุ่มนี้

ด้วย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 3 ว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตราที่ 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้มติสภาตำบลบ้าน น้ำแพร่ ก็ไม่ยอมรับให้โครงการการนี้เข้ามาตั้งในหมู่บ้าน แต่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ยังยืนยัน ที่จะทำโครงการนี้อยู่ ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันคัดค้าน โดยที่จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนน้อยที่สุด เริ่มการจากยื่นหนังสือคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน เมื่อการยื่นหนังสือ คัดค้านไม่ได้ผล ไม่ได้รับความสนใจจากทางอำเภอ จึงได้นำหนังสือคัดค้านนี้ไปยื่นต่อจังหวัด ก็ยังไม่ได้รับความสนใจอีก กลุ่มกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หางดง หาข้อมูล รายละเอียด ความเป็นมาของโครงการโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐาน ประกอบการตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับอีกครั้งหนึ่ง ตามมาตราที่ 59 บุคคลย่อมมี สิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผล กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่ เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนหรือในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.หางดงหาข้อมูล รายละเอียดของโครงการนี้โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายนอก ชุมชน ผู้สื่อข่าว นักวิชาการในมหาวิทยาลัยและนักธุรกิจได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ จน สามารถสรุปได้ว่าโครงการนี้เหมาะสมกับบ้านน้ำแพร่หรือไม่ ถ้าโครงการนี้เข้ามาตั้งในหมู่บ้าน แล้วชาวบ้านได้รับประโยชน์อะไรบ้าง ในส่วนของข้อดีก็คือเป็นที่ทิ้งขยะ ส่วนข้อเสียก็คือ ชาวบ้านจะได้รับความเดือดร้อนทางด้านผลผลิตของพืช ผลไม้ และสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่ จากข่าว และภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นบ้านแม่เกาะ จ.ลำปาง ที่เป็นข่าวใหญ่ดังไปทั่วประเทศ จึงทำให้กลุ่ม เพื่อนเกษตรกรทำสวน อ.หางดง มีบทบาททำการคัดค้านไม่ให้โครงการนี้เข้าไปตั้งในหมู่บ้าน เพราะวัตถุประสงค์กลุ่มฯ ก็เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านที่ทำอาชีพการเกษตร ทำสวน ทำไร่ ทาง ด้านผลผลิตรวมทั้งการจำหน่ายด้วย กลุ่มเพื่อนเกษตรกรทำสวนได้ทำหนังสือคัดค้านโดยให้ ชาวบ้านทุกคนได้ลงชื่อไม่ยอมรับโครงการนี้พร้อมกับแนบมติสภาตำบลไปด้วย ครั้งแรกยื่นต่อ นายอำเภอหางดง เพื่อที่ทางอำเภอจะได้ยื่นเรื่องต่อไปยังจังหวัด การยื่นหนังสือคัดค้าน ครั้งนี้ไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยราชการ ทำให้ต้องทำหนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรี

(นายชวน หลีกภัย) ในสมัยนั้น ซึ่งนายกรัฐมนตรีบอกว่า ตามรัฐธรรมนูญ หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 290 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติมีสาระสำคัญ ดังนี้ 1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ 2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน 3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

ถ้ามติสภาตำบลไม่อนุมัติโครงการนี้ โครงการอะไร ๆ ก็ไม่สามารถทำได้ แต่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเจ้าของโครงการนี้ก็จะดำเนินการต่อไปที่จะสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ให้ได้ กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้และชาวบ้านก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร จึงได้ปรึกษานหาวิธีการที่จะคัดค้านโครงการนี้ให้ได้ ก็ได้สรุปถึงวิธีการแรกก็รวมตัวชุมนุมคัดค้านที่หน้าว่าการอำเภอทางดง พร้อมกับยื่นหนังสือคัดค้าน แต่ก็ยังไม่ได้รับความสนใจจากทางการ จึงได้ไปรวมตัวกันชุมนุมหน้าศาลากลางจังหวัด พร้อมกับยื่นหนังสือคัดค้านด้วย มีผู้คนมาร่วมชุมนุมช่วยเหลือการคัดค้านนี้อย่างมากมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเครือญาติกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ญาติก็เป็นบุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือกันและกันมาก่อน แม้กระทั่งกลุ่มผู้อาดูโส ก็ได้มีส่วนร่วมในการชุมนุมคัดค้านนี้ด้วย ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถที่จะออกมาทำการด้วย ก็ได้อาศัยพิธีกรรมต่าง ๆ ทางไสยศาสตร์เข้าช่วย ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีผลต่อทางจิตใจของผู้เข้าร่วมชุมนุมคัดค้านเป็นอย่างมาก

กลไกภายนอกชุมชน

กลไกภายนอกชุมชนที่มีส่วนสนับสนุน ช่วยเหลือ การชุมนุมคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะของหมู่บ้าน ได้แก่

1. สื่อมวลชน สื่อมวลชนประกอบด้วย นักข่าว ผู้สื่อข่าว ได้มีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ที่ปรากฏทางหนังสือพิมพ์ สุจินต์ เป็นนักข่าวคนหนึ่ง เข้าไปทำข่าวเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากำจัดขยะในหมู่บ้านน้ำแพร่ สุจินต์ได้เล่าถึงบทบาทของตนในเรื่องนี้ว่าการหาข่าวเป็นอาชีพอยู่แล้ว เป็นหน้าที่ของตนคือการหาข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้ทราบข่าวโครงการนี้เมื่อไป ทำข่าวเทศบาลเมืองเชียงใหม่ไม่มีที่ทิ้งขยะเพราะบ่อกำจัดขยะของเดิมนั้นหมดสัญญาเช่าแล้ว เทศบาลหาที่ทิ้งขยะไม่ได้ เมื่อนานวันเข้าขยะก็มากขึ้น ส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วเมือง ชาวเมืองได้รับความเดือดร้อน เทศบาลเมืองเชียงใหม่ได้แจ้งให้ผู้สื่อข่าว ทุกฉบับให้

ไปพึ่งเทศบาลจะให้ข่าวว่า ตอนนี้เทศบาลเมืองเชียงใหม่ได้แก้ปัญหาที่ทิ้งขยะด้วยการช่วยเหลือจากรัฐ โดยมอบหมายให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาครับผิดชอบดูแลเรื่องนี้ด้วยการนำเอาโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้ามาแก้ปัญหา โดยโรงไฟฟ้านี้จะใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิง ถ้าขยะมีไม่มากพอที่จะเป็นเชื้อเพลิงได้ก็ให้ใช้ถ่านหินแทน ความร้อนที่ได้นำมาผลิตเป็นกระแสไฟฟ้าจำหน่ายให้กับหมู่บ้านที่ยังไม่มีกระแสไฟฟ้าใช้ โครงการนี้เป็นโครงการทดลองทำก่อนด้วยเงินลงทุนที่สูงมาก ซึ่งรายละเอียดนักข่าวได้รับแจกแล้ว เพื่อนำมาเขียนลงในหนังสือพิมพ์ให้ประชาชนได้รับรู้ แรก ๆ ก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไรเกิดขึ้น ชาวบ้านเหมือนกับจะยอมรับโครงการนี้ เพราะเมืองเชียงใหม่ อากาศใกล้ ๆ และลำพูนก็จะมีที่ทิ้งขยะด้วย อย่างไรก็ตาม ชาวการกำจัดขยะด้วยวิธีการดังกล่าวได้รับการคัดค้านต่อต้านจากคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านหลายหมู่บ้านประท้วงไม่ยอมรับโครงการนี้ เมื่อมีการรวมกลุ่มกันประท้วงไม่ยอมรับโครงการนี้ สุจินต์จึงได้เข้าไปทำข่าวการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ได้รวมตัวกันประท้วงที่หน้าว่าการอำเภอหางดง นายชัยพันธ์เป็นตัวแทนของชาวบ้านยื่นหนังสือของให้รัฐได้ทบทวนการอนุมัติโครงการนี้ก่อนที่จะอนุมัติได้มีการก่อสร้าง กลุ่มผู้ประท้วงได้ทำการปิดถนนหน้าว่าการอำเภอหางดง สุจินต์ได้สัมภาษณ์ชาวบ้านที่มารวมกลุ่มชุมนุมว่า เพราะอะไรถึงออกมารวมกลุ่มชุมนุมกับเขาด้วย คำตอบที่ได้ก็คือ เขาเป็นชาวบ้านหนองควาย มาช่วยญาติที่อยู่บ้านน้ำแพร่ บ้านหนองควายก็ไม่ไกลจากบ้านน้ำแพร่อยู่ใกล้ ๆ กันถ้าเกิดอะไรขึ้นที่บ้านน้ำแพร่ บ้านหนองควายก็ต้องได้รับผลกระทบด้วย ที่มารวมกลุ่มชุมนุมเพื่อช่วยให้ชาวบ้านประสบความสำเร็จและเป็นกำลังใจ บางคนก็บริจาคทรัพย์เป็นเงินให้กลุ่มผู้ชุมนุมด้วย

สุจินต์ได้เล่าถึงผู้นำการรวมกลุ่มชุมนุมครั้งแรก คือ นายดา และที่ทำการประท้วง ได้คำตอบว่า ที่ต้องประท้วง ก็เพราะว่าชาวบ้านน้ำแพร่ต้องการให้รัฐบาล และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้รับรู้ว่าชาวบ้านถึงความไม่ต้องการให้โครงการนี้เข้าไปตั้งในหมู่บ้าน โดยที่ชาวบ้านไม่ยินยอมแม้ว่า สภาตำบลได้ลงมติไม่ยอมรับโครงการนี้แล้วก็ตาม

สุจินต์และเพื่อน ๆ นักข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ได้เกาะติดข่าวนี้อย่างต่อเนื่อง ไปทำข่าวทุกครั้งที่บ้านได้รวมตัวกันคัดค้านไม่ว่าจะเป็นหน้าว่าการอำเภอหางดงหรือที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ สุจินต์ทำข่าวพร้อมช่างภาพหนังสือพิมพ์ได้ถ่ายรูปเพื่อประกอบในการเขียนด้วย สุจินต์ได้เล่าถึงเหตุผลที่ชาวบ้านทำแบบนี้ ด้วยการเสนอข่าวและภาพการชุมนุมคัดค้านเสียงร้องของชาวบ้านว่า เป็นเพราะชาวบ้านไม่มีอะไรที่จะไปต่อสู้กับคนของรัฐเลย ชาวบ้านก็มีความเป็นอยู่ของเขาอย่างปกติแล้ว อยู่ ๆ ก็มีโครงการอะไรไม่รู้ของรัฐเข้าไปตั้งในหมู่บ้าน โดยที่ชาวบ้านไม่รู้เรื่อง และโครงการที่รัฐนำเข้าไปในหมู่บ้านก็ไม่เกี่ยวกับชาวบ้านเลย ชาวบ้านเห็นว่าเป็นแบบนี้มาหลายทีแล้ว ทำให้ต้องมีการตรวจสอบและหาราย

ละเอียดที่นำไปของโครงการนี้ เป็นโชคดีของชาวบ้านน้ำแพร่ที่มีผู้นำที่กล้าหาญขอเท็จจริงมาให้กับชาวบ้านได้รับรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ของโครงการนี้ ความเป็นไปได้และชาวบ้านก็ได้ตัดสินใจแล้วว่าไม่ยอมรับโครงการนี้

การชุมนุมเรียกร้องและต่อต้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะจากหนังสือพิมพ์ทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นได้เป็นกลไกภายนอกที่ช่วยให้ชาวบ้านและคนทั่วไปได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ วันที่ 20 ธันวาคม 2538) ได้ลงข่าวเกี่ยวกับโครงการนี้ตอนแรกไม่ได้จะมาสร้างในบ้านน้ำแพร่ แต่จะสร้างที่ห้วยตึงเฒ่า ได้รับการคัดค้านสร้างไม่ได้ จะไปสร้างที่บ้านศรีบัวบาน ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะจังหวัดลำพูน ก็สร้างไม่ได้เหมือนกัน เพราะอะไรก็ไม่รู้ โครงการนี้ได้ย้อนกลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่อีก โดยที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ประสานกับจังหวัดเชียงใหม่หาพื้นที่ที่จะสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะนี้ให้ได้ โครงการนี้จึงตกลงที่จะสร้างที่บ้านน้ำแพร่ และ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน วันที่ 18 ธันวาคม 2538 พาดหัวข่าว “เหยื่อแก๊สพิษแม่เมาะ” รายละเอียดจะพูดถึง กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปางปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ออกมา จนทำให้ชาวบ้านที่อยู่อาศัยรอบบริเวณโรงไฟฟ้าต้องล้มป่วยลงด้วยโรคทางเดินหายใจ มีอาการแน่นหน้าอก แสบจมูก แสบในลำคอ บางรายถึงกับต้องนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลเพราะมีอาการเป็นลมหน้ามืด และหมดสติไปเลย นอกจากนี้บรรดาพืชผักและผลไม้ ไม้ยืนต้นอื่น ๆ ก็ได้รับพิษภัยจากสารพิษนี้ด้วย เป็นผลให้ใบไหม้เกรียมและเหี่ยวเฉาไปในที่สุด เฉพาะพืชผักสวนครัว ชาวบ้านหมดสิทธิ์ที่จะนำมาปรุงอาหาร แม้กระทั่งน้ำฝนที่ชาวบ้านรองไว้ก็ไม่สามารถนำมากินมาใช้ได้ เพราะถูกสารพิษนี้เข้าไปปนเปื้อนหมด

ชาวบ้านน้ำแพร่และหมู่บ้านใกล้เคียงเห็นข่าวอย่างนี้ทางหน้าหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์ก็เกิดความไม่แน่ใจในโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะที่จะเข้ามาตั้งในหมู่บ้าน เพราะภาพลักษณ์เหตุการณ์ในบ้านแม่เมาะก็เป็นตัวอย่างที่ดีที่มีให้เห็นอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าจะได้มีการแก้ปัญหาทางภาครัฐแล้วก็ตาม แต่ปัญหายังไม่คลี่คลายที่จะทำให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจได้ว่าจะปลอดภัยจากมลภาวะอากาศเป็นพิษ

2. องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิชุมชน องค์กรนี้นำโดย นายชัยพันธ์ ประภาสะวัตติ ได้เข้ามาสนับสนุนอย่างแข็งขัน ชัยพันธ์ ได้เสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมตัวกัน เริ่มแรกของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีคนเพียงไม่กี่คน โดยที่นายชัยพันธ์ขอเวลาศึกษาข้อมูลรายละเอียดของโครงการให้ชัดเจนก่อนว่ามีความเป็นมาอย่างไรถึงต้องมาลงในพื้นที่บ้านน้ำแพร่ ซึ่งเขาบอกว่าครั้งแรกเขาไปติดต่อขอคำแนะนำที่จะได้มาถึงข้อมูลเหล่านี้จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ช่วยผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ใน

สมัยนั้น ได้ให้ข้อมูลของโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ โดยเล่าว่า การที่จะได้รับอนุมัติให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะได้นั้น เริ่มแรกต้องมีการเสนอโครงการให้กับคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก่อน เมื่อคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำการตรวจสอบแล้วก็จะเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ แต่คณะรัฐมนตรีมีเงื่อนไขสำหรับโครงการนี้อยู่ 4 ประการ ดังนี้ 1) มีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการที่แน่นอน 2) มีข้อผูกพันกับเทศบาลและสุขาภิบาลของเมืองเชียงใหม่ - ลำพูน ในการหาขยะมาป้อนให้กับโรงไฟฟ้า 3) ต้องรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการ และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และ 4) ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นในภาครัฐได้ร่วมลงทุนด้วย จากเงื่อนไขข้อที่ 2 นายชัยพันธ์เห็นว่าถ้าใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงให้กับโรงไฟฟ้าแห่งนี้แล้ว ถ้าจำนวนขยะของเมืองเชียงใหม่-ลำพูน มีไม่พอ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะอย่างไร นายคำนิงบอกว่า ก็ใช้ถ่านหินลิกไนต์แทน นายชัยพันธ์ก็บอกว่า เหมือนกับโรงไฟฟ้าบ้านแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์ เป็นเชื้อเพลิง เมื่อนานเข้าก็เกิดปัญหาชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงก็เดือดร้อน นายคำนิงบอกว่าโครงการนี้ได้กำหนดวิธีการป้องกันไว้แล้ว ถ้ามีภาวะมลพิษใด ๆ เกิดขึ้นก็ตาม ก็พร้อมจะให้ยกเลิกและปิดโครงการนี้ได้ คณะรัฐมนตรีถึงได้อนุมัติโครงการนี้แล้ว

โครงการนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้วในหลักการ โดยให้ดำเนินโครงการนี้เป็นโครงการทดลองในการแก้ปัญหาการกำจัดขยะ เมื่อนายชัยพันธ์ได้ข้อมูลมาแล้วจึงได้นำมาบอกให้ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านว่า เงื่อนไขของคณะรัฐมนตรีข้อแรกที่ว่า มีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการโครงการแน่นอน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ไม่สามารถที่จะทำได้แล้ว ข้อมูลนี้สร้างความไม่พอใจเกิดขึ้นในกลุ่มชาวบ้านที่เป็นเจ้าของพื้นที่ดิน ประกอบกับ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ วันที่ 20 ธันวาคม 2538) ได้ลงข่าวเกี่ยวกับโครงการนี้ ตอนแรกไม่ได้จะมาสร้างในบ้านน้ำแพร่ แต่จะสร้างที่ห้วยตึงเตา ได้รับการคัดค้านสร้างไม่ได้จะไปสร้างที่บ้านศรีบัวบาน ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะจังหวัดลำพูน ก็สร้างไม่ได้เหมือนกัน เพราะอะไรก็ไม่รู้ โครงการนี้ได้ย้อนกลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่อีก โดยที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ประสานกับจังหวัดเชียงใหม่หาพื้นที่ที่จะสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ให้ได้ โครงการนี้จึงตกลงที่จะสร้างที่บ้านน้ำแพร่ สมาชิกที่เข้าร่วมฟังในวันนั้น ต่างก็คิดเหมือนกันว่า โครงการนี้ถ้าดีจริงคงไม่มีใครคัดค้าน ทุกวันนี้ขยะที่มีอยู่ในหมู่บ้านน้ำแพร่ชาวบ้านก็จัดการกันเองได้อยู่แล้ว ความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็อยู่กันอย่างสงบและก็ได้อาศัยพึ่งพากัน ช่วยเหลือกัน ประกอบกับข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ ได้เสนอข่าวความเดือดร้อนของชาวบ้านแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้รับความเดือดร้อนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เกิดภาวะมลพิษขึ้นจากโรงไฟฟ้าแห่งนี้ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่

บริเวณใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน รวมทั้งสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านก็ล้มตายลง ทุกคนได้รับความเดือดร้อนกันไปหมด ชาวบ้านไม่ได้ผลประโยชน์อะไรเลยจากโครงการนี้

นายคำ ชาวบ้านน้ำแพร่ได้เห็นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาปักป้ายประกาศจะใช้ที่ดินเพื่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะภายในหมู่บ้านแล้ว นายคำได้แจ้งให้นายอนุชาได้รู้ จึงได้พากันไปดูป้ายประกาศนี้ที่ทางเข้าหมู่บ้าน รวมทั้งผู้นำคนอื่น ๆ และ ชัยพันธ์ กลุ่มคนเหล่านี้มีความเห็นเหมือนกันว่า จะปฏิเสธคัดค้านไม่รับโครงการนี้ภายในหมู่บ้านไม่สำเร็จแน่นอน เพราะสภาพตำบลบ้านน้ำแพร่ก็มีมติไม่รับโครงการนี้แล้ว จึงได้มีการประชุมชาวบ้านน้ำแพร่ทุกหลังคาเรือน เพื่อชี้แจงข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้รับมาให้ชาวบ้านได้รับรู้ การประชุมครั้งนี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะชาวบ้านน้ำแพร่เท่านั้น ยังมีชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาร่วมฟังด้วย เช่น ชาวบ้านปง บ้านสันผักหวาน บ้านหนองควาย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่านายชัยพันธ์ได้ขอให้ตัวแทนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมฟังชี้แจง ซึ่งนายชัยพันธ์ได้ชี้แจงให้ชาวบ้านได้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย ของโครงการนี้ว่า ข้อดี ก็คือ สามารถใช้เป็นที่กำจัดขยะให้กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ – ลำพูน และอำเภอใกล้เคียง ผู้คนเหล่านี้ไม่ได้รับความเดือดร้อน ข้อเสียก็คือ เกิดภาวะมลพิษขึ้นในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง จะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกับชาวบ้านแม่เกาะ จังหวัดลำปาง ดังที่ปรากฏเป็นข่าวดังไปทั่วประเทศ

เมื่อชาวบ้านน้ำแพร่ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงได้รับรู้ข้อมูลโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจากนายชัยพันธ์แล้ว ก็ไม่ยอมรับโครงการนี้มากขึ้น ก็ด้วยความกลัวว่าหมู่บ้านของตนและหมู่บ้านใกล้เคียงจะเป็นแบบบ้านแม่เกาะ บ้านสบปาด จังหวัดลำปาง หมู่บ้านใกล้เคียงบ้านปง บ้านหนองควาย บ้านสันผักหวาน และบ้านแหวน ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการรวมตัวกันคัดค้านโครงการนี้ด้วย นายชัยพันธ์ได้เสนอแนวทางให้แต่ละหมู่บ้านที่มีความสนใจจะเข้าร่วมการคัดค้านด้วยวิธีการที่ให้แต่ละหมู่บ้านตั้งกรรมการของหมู่บ้านขึ้นมาแล้ว กรรมการหมู่บ้านเลือกประธานกลุ่มของตนเอง แล้วประธานของแต่ละหมู่บ้านต่างก็ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย เพื่อสะดวกในการทำงานฝ่าย ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้น คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดงนี้ ได้มีการประชุมกันครั้งแรกที่ศาลาอเนกประสงค์บ้านน้ำแพร่ ในที่ประชุมได้มีการคัดเลือกผู้นำที่จะทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มฯ ก็ได้ผู้แทนจากบ้านน้ำแพร่ คือ นายชัยพันธ์ (จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มฯ และตัวแทนจากบ้านปงและบ้านแหวน) ที่เลือกนายชัยพันธ์ เป็นประธานกลุ่มก็เพราะว่า เป็นคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำแพร่มานานแล้ว ชาวบ้านได้ให้ความเชื่อถือ หน้าที่การทำงานก็ทำงานในหน่วยงานที่เป็นองค์กรเอกชนแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ เป็นบุคคลที่รู้จักคนมากมาย ทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เมื่อเลือกประธานกลุ่มฯได้แล้ว นายเอนกและนายบัวเขียวผู้ที่เป็น

สมาชิกเข้าประชุมเห็นว่าข้อมูลโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะที่นายชัยพันธ์ได้จากนายคำนึ่งน้อยไป รายละเอียดการใช้วัตถุดิบไม่มี จึงตกลงกันว่าต้องหาข้อมูลในส่วนนี้เพิ่มเติม ซึ่งนายเฉลิมได้เสนอจะหาข้อมูลจากนักการเมืองระดับประเทศเพราะเขารู้จักนักการเมืองผู้นี้ นายเอนก ตัวแทนบ้านสันผักหวาน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อองหางดง จะหาข้อมูลจากนักวิชาการ / ผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับโครงการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและนายชัยพันธ์รู้จักนักข่าวหนังสือพิมพ์ในและนอกท้องถิ่น

นายเอนก ได้ทำการประสานงานกับนักวิชาการทางสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อได้รู้ข้อมูลการก่อกำจัดขยะเพื่อนำไปบอกกับชาวบ้านน้ำแพร่ได้รับรู้ว่ามีนอกจากจะใช้วิธีการจากโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะแล้วยังมีวิธีการอีกหลากหลายวิธี ก็คือ การทำปุ๋ยหมักเผาในเตาเผา และฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการฝังกลบแบบกลบบนพื้นที่และฝังกลบแบบขุดร่อง นอกจากวิธีการก่อกำจัดขยะ 3 วิธีนี้แล้ว ยังมีวิธีการต่าง ๆ ในการก่อกำจัดขยะให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ประชาชนทั่วไป บริษัทผู้ประกอบการ และท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อการจัดการ นายณพรัตน์มีความคิดว่าการก่อกำจัดขยะไม่จำเป็นจะต้องสร้างโรงไฟฟ้าก็ได้ ซึ่งจะก่อผลเสียต่อมลภาวะอากาศเป็นพิษในภาคเหนือ มีอีกหลายวิธีการที่รัฐจะมอบให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ

ในขณะที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมอำเภอหางดงได้ติดตามหารายละเอียดข้อมูลการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ ทางโรงไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็เห็นว่าสภาพตำบลบ้านน้ำแพร่มีมติไม่อนุมัติให้ใช้พื้นที่ในหมู่บ้านก่อสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะแน่นอนแล้ว ก็เห็นว่าจะต้องพาผู้นำหมู่บ้านบ้านน้ำแพร่ ไปศึกษาดูงานโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะที่เป็นต้นแบบของประเทศสวีเดน กลุ่มผู้นำที่ไปครั้งนี้ประกอบด้วย นายดา และหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านปง คือ นายแสวง บ้านแหวน คือ นายอินทรบ้านสันผักหวาน คือ นายประสิทธิ์ และบ้านหนองควาย คือ นายปั้น และสมาชิกกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาตำบลน้ำแพร่ด้วย การคัดเลือกครั้งนี้นายชัยพันธ์ก็ได้รับการคัดเลือกด้วย แต่นายชัยพันธ์ไม่ไป เพราะเขาจะต้องติดต่อหาข้อมูลรายละเอียดให้แก่ชาวบ้านน้ำแพร่ และมีข้าราชการทางอำเภอหางดงและนักข่าวสื่อมวลชน รวมแล้วประมาณ 30 คน ไปดูงานโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ ที่ ประเทศสวีเดน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้เห็นของจริง การทำงานที่แท้จริงของโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย

หลังจากกลับมาจากประเทศสวีเดนแล้ว นายดา ผู้นำบ้านน้ำแพร่ ได้เล่าให้ชาวบ้านและกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน ว่า ประเทศสวีเดนหนาวมาก โรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะของเขาใช้ขยะแห้งจริง ๆ ขยะบ้านเขาไม่เหมือนกับขยะของบ้านเรา บ้าน

เรามีการแยกขยะอีกเป็น 2 ประเภท คือขยะเปียกและขยะแห้ง ขยะเปียกเขาจะนำเอาไปทำเป็นปุ๋ย ส่วนขยะแห้งก็ส่งให้กับโรงไฟฟ้าเพื่อนำไปทำเป็นเชื้อเพลิง ความร้อนที่ได้เขาเอาไปต้มน้ำทำน้ำร้อนเป็นน้ำอุ่นแจกจ่ายไปตามบ้าน ไม่ได้นำมาผลิตเป็นกระแสไฟฟ้าเหมือนบ้านเรา

ในขณะที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาตำบลและข้าราชการส่วนท้องถิ่น พร้อมด้วยสื่อมวลชน ไปศึกษาดูงานโรงไฟฟ้ากำจัดขยะที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ชาวบ้านน้ำแพร่ โดยมีนายดา เป็นผู้นำได้รวมตัวกันประท้วงคัดค้านพร้อมกับยื่นหนังสือไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้านที่เห็นว่าถาวรอำเภอดงก่อนที่จะทำการนี้ได้ นั้น นายดาพร้อมกันปรึกษากับนายชัยพันธ์ นายนพรัตน์ นายอินทอง นายคณาพงษ์ และนายประเสริฐ หาวิธีการที่จะทำให้อำเภอได้รู้ว่าชาวบ้านน้ำแพร่ไม่ต้องการโครงการนี้ ในกลุ่มได้เสนอให้รวมกลุ่มกันประท้วงปิดถนน ไป - มา ชาวบ้านเดือดร้อนมาก ๆ รัฐก็จะให้ความสนใจและสั่งการระงับได้ นายชัยพันธ์ เสนอให้ทำหนังสือคัดค้านโดยบอกเหตุผลว่าไม่ต้องการโครงการนี้แล้วให้ชาวบ้านลงชื่อกันให้มากที่สุด ชาวบ้านที่อื่น ๆ ก็จะไม่เดือดร้อนด้วย แล้วนำหนังสือนั้นยื่นต่อไปตามลำดับชั้น โดยยื่นต่อทางอำเภอดงก่อน แล้วทางอำเภอก็จะส่งต่อไปจังหวัด จังหวัดส่งต่อไปตามลำดับชั้น จนถึงสำนักงานรัฐมนตรี ผู้ซึ่งอนุมัติโครงการนี้ ในกลุ่มได้ข้อสรุป รวมกลุ่มกันชุมนุมประท้วงก่อน เพื่อที่จะให้นอกภายนอกหมู่บ้านได้รู้ว่าชาวบ้านน้ำแพร่ไม่ยอมรับ ไม่ต้องการโครงการนี้ ในการรวมตัวกันครั้งนี้มีชาวบ้านน้ำแพร่มาร่วมด้วยประมาณ 2000 คน ผู้คนล้นออกมาที่ถนนหน้าว่าการอำเภอดง ทำให้การจราจรติดขัด รถโดยสารวิ่งเข้า - ออกไม่ได้ ทำให้การสัญจรไป - มา ระหว่างเมืองเชียงใหม่ อำเภอสอด จอมทอง สันป่าตอง ไปมาไม่สะดวก ประชาชนถิ่นอื่น ๆ ในอำเภอที่กล่าวมานี้ได้รับความเดือดร้อน นายดา ได้เล่าว่า การรวมตัวกันครั้งนี้เป็นครั้งแรกของชาวบ้านน้ำแพร่ ไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ใครจะช่วยเหลืออะไรก็เอามา โดยเฉพาะน้ำดื่มและอาหาร นายดาบอกว่า น้ำดื่มเป็นปัญหามาก เพราะไม่ได้วางแผนการหาภาชนะบรรจุไว้บริการ แต่ก็ได้กลุ่มแม่บ้าน ประธานฝ่ายสวัสดิการและสังคมของกรรมการหมู่บ้าน และฝ่ายสวัสดิการกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน ร่วมกันหาน้ำดื่มที่ให้ผู้เข้าร่วมรวมตัวกันได้ดื่มกัน ได้รับการช่วยเหลือจากแม่ค้าในตลาดสดอำเภอดง และร้านขายน้ำในอำเภอดงร่วมกันให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ช่วยได้ไม่มาก สำหรับอาหารก็ได้บรรดาเหล่าสมาชิกที่มาเข้าร่วมรวมตัวกันออกทุนทรัพย์กันเอง จะมาก / น้อย ตามแต่ความพอใจ แล้วก็ได้เหล่าบรรดาพ่อค้า แม่ค้า ในอำเภอดงช่วยเหลือด้วยการบริจาคเป็นข้าวห่อ สำหรับยาและอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลไม่ได้เตรียมไว้เลย การชุมนุมครั้งนี้ใช้เวลา 2 วัน มีนักข่าวหนังสือพิมพ์ไม่รู้ว่าหนังสือพิมพ์อะไรได้มาสัมภาษณ์นายชัยพันธ์ด้วย

การปิดถนน สร้างความเดือดร้อนให้ผู้คนที่ใช้เส้นทางไป มา เดือดร้อน ซึ่งนายชัยพันธ์ ไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้ และได้เสนอให้ทำหนังสือเป็นหลักฐานยื่นต่อหน่วยงานราชการตามลำดับขั้นตอน วิธีการนี้นายดา ซึ่งเป็นผู้นำในการรวมตัวกันชุมนุมคัดค้านก็เห็นด้วย นายชัยพันธ์และนายณพรัตน์ทำหน้าที่ประสานงานยื่นหนังสือคัดค้านให้กับผู้ว่าราชการจังหวัด เชียงใหม่ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลให้ระงับการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ พร้อมกับได้แนบมติสภา ตำบลและรายชื่อของชาวบ้านในพื้นที่บ้านน้ำแพร่ด้วย ซึ่งทางจังหวัดได้รับเรื่องและจะนำไป เสนอรัฐบาลต่อไป นายณพรัตน์ กรรมการหมู่บ้านน้ำแพร่ รับผิดชอบดูแลปักบ้านป่าห้า เล่าว่าตอนที่ยื่นหนังสือคำร้องคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะให้กับนายอำเภอและ ผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้วนั้น ก็ยังไม่ได้รับคำตอบจากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด จึง ได้แต่งตั้งตัวแทน 5 คน ประกอบด้วย นายชัยพันธ์ นายเอนก นายอินทอง นายณพรัตน์ และ นายอนุชา เดินทางเข้ากรุงเทพฯ นำหนังสือคัดค้านที่ชาวบ้านได้ลงลายมือชื่อไว้แล้วต่อ นายกรัฐมนตรีด้วย ขอให้ยกเลิกการก่อสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ นายชัยพันธ์ได้เล่าว่า นายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ในสมัยนั้นบอก “ได้กระจายอำนาจให้สภาตำบลไปแล้ว หาก ชาวบ้านไม่ต้องการก็ทำไม่ได้”

เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2538 นายกรัฐมนตรีได้เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ นายชัยพันธ์ และนายณพรัตน์เป็นตัวแทนชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุมกับคณะนายกรัฐมนตรีที่ ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ และมีตัวแทนชาวบ้านอีก 6 คน ประกอบด้วย นายจตุญญ นายอินทอง นายประเสริฐ นายคณาพงษ์ นายเอนก และนายทองอินทร์ พบกับผู้ว่าราชการ จังหวัดเชียงใหม่ นายจุลพงศ์ จุลละเกศ ผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นายอารีย์ วงศ์อารยะ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ ได้เสนอขอให้นายกรัฐมนตรีรับรอง กฎหมายสิทธิ ชุมชนให้ชัดเจน สิทธของชุมชนก็คือสิทธิในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด ไม่ว่าจะเป็นการขั้ประโยชน์จากดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ ประชาชนในท้องถิ่นต้องเป็นผู้มี ส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง สิทธของชุมชนจะเป็นสิทธิที่ส่งรองจากสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้ใครมีสิทธิและหน้าที่ทำอะไร อย่างไร ได้แค่ไหน ก็จะไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งอย่างเช่นกรณีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกับชาวบ้านน้ำแพร่ ซึ่ง นายกรัฐมนตรีก็รับว่าจะนำเข้าไปประชุมคณะรัฐมนตรีให้ และจะต้องมีการทบทวนโครงการนี้ กันอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

3. นักวิชาการ นักวิชาการสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ได้ให้ข้อมูลวิธีการก่อกำจัดขยะ เช่น การทำปุ๋ยหมัก เผาในเตาเผา และฝังกลบอย่าง ถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการฝังกลบแบบกลบบนพื้นที่และฝังกลบแบบขุดร่อง นอกจากวิธีการ

กำจัดขยะ 3 วิธีนี้แล้ว ยังมีวิธีการต่าง ๆ ในการกำจัดขยะให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ประชาชนทั่วไป บริษัทผู้ประกอบการ และท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อการจัดการ นายนพรัตน์มีความคิดว่าการกำจัดขยะไม่จำเป็นจะต้องสร้างโรงไฟฟ้าก็ได้ ซึ่งจะก่อผลเสียต่อมลภาวะอากาศเป็นพิษในภายภาคหน้า มีอีกหลายวิธีการที่รัฐจะมอบให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ

นายนพรัตน์ได้นำข้อมูลนี้ไปปรึกษากับนักวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะทราบว่า นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีบทบาทในการจัดให้บุคคลหลายฝ่ายที่มีความเห็นไม่ตรงกันได้เข้ามาพูดคุยกัน นักวิชาการเหล่านี้ได้เชิญผู้ที่มีความขัดแย้งกันระหว่างชาวบ้านน้ำแพร่และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและผู้ที่ทำหน้าที่ประสาน(เป็นตัวกลาง)คลี่คลายความขัดแย้งลง ซึ่งประกอบด้วย นายชัยพันธ์ ประภาสวดี ประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอำเภอหางดง นายคำนึ่ง ทัดศรี ผู้ช่วยผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นายจาตุรนต์ ฉายแสง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ประสานคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และตัวแทนนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอีกหนึ่งท่าน มีผู้เข้าร่วมฟังการสัมมนาประมาณ 100 คน มีตัวแทนชาวบ้านน้ำแพร่เข้าร่วมฟังด้วยประมาณ 10 คน การประชุมสัมมนาครั้งนี้สรุปได้ว่าทุกฝ่ายมีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน ทุกฝ่ายมีเหตุผลของตนในกรณีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ หางดง แต่ก็หาข้อสรุปที่ตกลงกันไม่ได้ แต่ก็ดีที่ทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันได้มาพบปะพูดคุยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างพูด

นายเฉลิมได้ประสานงานกับสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดอภิปรายเรื่อง "โรงไฟฟ้าขยะ ดิกไนต์ มลพิษ กองกำลังเถื่อนที่หางดง ความรุนแรง สังคมไทยจะทำอย่างไรดี" มีนายชัยพันธ์ เป็นตัวแทนชาวบ้านอภิปรายร่วมกับ อาจารย์ประเทือง ดร.ธเนศวร และทพ.อุทัยวรรณ ในช่วงเช้า ช่วงบ่ายก็มีนายเฉลิมเป็นตัวแทนชาวบ้านอภิปรายร่วมกับ ดร.นิธิ อ.สมเกียรติ มีผู้เข้าร่วมฟังประมาณ 2,000 คน ได้มีตัวแทนชาวบ้านน้ำแพร่และบ้านปางบ้านหนองควายเข้าร่วมฟังด้วยประมาณ 100 คน

4. นักการเมือง นักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่มีส่วนช่วยเหลือ นายชัยพันธ์ด้านข้อมูลเกี่ยวกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำรายงานประกอบในโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ซึ่งรายงานฉบับนี้ นายชัยพันธ์ได้เคยขอศึกษารายละเอียดจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคแล้ว แต่ไม่ได้ จนกระทั่งนักการเมืองระดับประเทศ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.เชียงใหม่ เขต 2) เป็นผู้นำมาให้ปรากฏว่าข้อมูลที่มีอยู่ไม่ใช่เป็นข้อมูลของบ้านน้ำแพร่ จำนวนประชากรทั้งหมด จำนวนหลังคาเรือน สัตว์เลี้ยง ที่มีอยู่ก็ไม่ตรงกับความเป็นจริง นายชัยพันธ์ได้แจ้งให้ชาวบ้านน้ำแพร่ได้รับ

รู้ด้วย ชาวบ้านจะได้เห็นการทำงานของไฟฟ้าฝ่ายผลิตด้วยว่าแท้จริงแค่ไหน ข้อมูลที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเสนอไปนั้นตรวจสอบได้แค่ไหน อย่างไร ถ้าไม่ได้นักการเมืองผู้นี้ช่วยเหลือทางด้านข้อมูลรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้ว เขาและชาวบ้านก็ยังไม่รู้ข้อเท็จจริงการทำงานของไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

นักการเมืองระดับท้องถิ่น (สมาชิกสภาจังหวัดเชียงใหม่) ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ติดต่อการเข้าพบข้าราชการผู้ใหญ่ในระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด (นายวีระชัย แนวนบุญเนียร) ในสมัยนั้น เพื่อยื่นหนังสือคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขะ หลังจากที่ตัวแทนชาวบ้านได้ยื่นหนังสือนี้ต่อทางอำเภอแล้ว แต่เรื่องก็เงียบหายไป นอกจากนี้ยังได้ทำหน้าที่ประสานงานตัวแทนของชาวบ้าน นำนายเอนก นายบุญรัตน์ และนายเฉลิม ไปปรึกษากับนักวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะว่าจากบทเรียนของชาวอำเภอสันกำแพงก็มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีบทบาทในการจัดให้บุคคลหลายฝ่ายที่มีความเห็นไม่ตรงกันได้เข้ามาพูดคุยกัน ในรูปแบบของการประชุมสัมมนา ก็เพื่อที่จะหาทางแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธีจะทำอย่างไร นายเฉลิมได้ประสานงานกับสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดอภิปรายเรื่อง “โรงไฟฟ้าขะ ลิกไนต์ มลพิษ กองกำลังเถื่อนที่ทางดง ความรุนแรง สังคมไทยจะอย่างไรดี”

5. พ่อค้า/นักธุรกิจ นักธุรกิจก็ได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เช่น สร้างรีสอร์ต โรงแรม บ้านจัดสรร ร้านค้าขายอาหาร ตามเส้นทางทางดง - สะเมิง นักธุรกิจเหล่านี้เกรงว่าโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขะนี้จะส่งผลกระทบถึงธุรกิจของตนเอง จึงได้ให้การสนับสนุนการประชุมชุม ทางด้านปัจจัยเงิน เสนออาหาร ตลอดจน ยาและอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่จำเป็นสำหรับผู้มารวมกลุ่มชุมนุม เมื่อยามป่วยไข้ ซึ่งก็ได้รับการอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดี ทำให้การประชุมแต่ละครั้งของกลุ่มชาวบ้านสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ชาวบ้านน้ำแพร่ได้รับรู้ถึงสิทธิ จากชัยพันธ์ ที่ทำงานในองค์การเอกชนเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์นี้ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนกำลังอยู่ในภาวะดำเนินการ เป็นฉบับร่างรัฐธรรมนูญอยู่ ยังไม่ได้ประกาศใช้ ในขณะที่ความขัดแย้งระหว่างหมู่บ้านกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นตัวแทนของภาครัฐที่ได้นำโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขะเข้ามาตั้งในหมู่บ้าน ในขณะที่เหตุการณ์กำลังดำเนินไปอย่างยากที่จะหาข้อยุติได้ถ้าหากว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่ยุติโครงการนี้ ซึ่งเรื่องนี้ผู้วิจัยได้สอบถาม นายอำนวยการชาวบ้านน้ำแพร่ที่เคยเข้าร่วมชุมนุมคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขะ ว่ารู้เรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญบ้างไหม นายอำนวยการ บอกว่า ไม่รู้เรื่อง อยู่ของลุงแบบนี้ทำไรใส่สวนกินไปวัน ๆ

เท่านั้น แล้วลุงมารู้ก็เมื่ออ้ายพันธ์ (นายชัยพันธ์) มาบอกว่า ได้นำเอากฎหมายร่างรัฐธรรมนูญ ที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยมาติดให้ไปอ่านที่ศาลาเอนกประสงค์ ผู้วิจัยถามว่า แล้วทำไมลุงถึงเข้าไปรวมกลุ่มชุมนุมคัดค้านกับเขาด้วย นายอ้ายตอบว่า ลุงก็ไปร่วมกับเขาในฐานะคนบ้านเดียวกัน ช่วยเหลือกัน ถ้ามีอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้านตามที่พูด ๆ กันมา ชาวบ้านแย่งลุงก็แย่ง ฉะนั้นจึงต้องรวมแรงร่วมใจกันต่อต้านให้ถึงที่สุด

การที่กลไกภายในชุมชน ซึ่งได้แก่กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านน้ำแพร่และกลไกภายนอกชุมชนที่มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านทำการชุมนุมคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ ด้วยวิธีการดำเนินการที่สัมพันธ์กัน ดังนี้

กลุ่มกรรมการหมู่บ้านได้แจ้งข่าวสารการยื่นหนังสือร้องเรียนคัดค้านและเริ่มที่ชุมนุมคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะกลุ่มกรรมการหมู่บ้านแต่ละฝ่าย ฝ่ายปกครอง ได้ดำเนินการขอให้ผู้สื่อข่าว / นักข่าว เข้ามาทำข่าวความไม่พอใจของชาวบ้านที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาดำเนินการตั้งโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน และเพื่อให้คนทั้งประเทศได้รับรู้ถึงการกระทำของรัฐที่นำโครงการนี้เข้ามาโดยที่ชาวบ้านไม่รู้เรื่องมาก่อนเลย และไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และที่สำคัญที่สุดก็คือการใช้อำนาจรัฐกับประชาชน ดังเช่นที่รัฐเคยกระทำมาก่อน ๆ แล้ว และชาวบ้านก็ต้องอยู่ในภาวะจำยอมมาโดยตลอด ซึ่งการกระทำเช่นนี้ชาวบ้านน้ำแพร่ยอมรับไม่ได้ ส่วนกรรมการหมู่บ้าน ฝ่ายการศึกษาวัฒนธรรม ได้ติดต่อกับนักวิชาการสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอรายละเอียดของการกำจัดขยะที่นอกเหนือไปจากการใช้วิธีการโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ เช่น การทำปุ๋ยหมัก เผาในเตาเผา และฝังอย่างถูกหลักวิธีการ เพื่อนำมาเปรียบเทียบวิธีการที่เหมาะสมกับขยะของหมู่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านฝ่ายการคลังได้ติดต่อกับนักธุรกิจเอกชนที่มีรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติตามเส้นทางสายหางดง - สะเมิง ให้ช่วยสนับสนุนทางการเงินกับผู้รวมกลุ่มกันชุมนุมต่อต้านและสนับสนุนทางด้านอาหาร น้ำดื่ม ด้วย ทั้งนี้ก็เพราะว่า นักธุรกิจเอกชนเหล่านี้ ได้รับผลประโยชน์จากการทำรีสอร์ท โรงแรม บ้านจัดสรรค์ ร้านค้าขายอาหารตามเส้นทางสายหางดง - สะเมิง ถ้าโครงการโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะเข้ามาตั้งในหมู่บ้านแล้ว ธุรกิจเหล่านี้ต้องได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก

กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการประสานงานกับกลุ่มองค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่ทางด้านสิทธิชุมชน ได้แนะนำให้คนที่ปัญหาารวมกลุ่มกัน และกลุ่มองค์กรเอกชนนี้ได้หาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะให้กับกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง ภายใต้เงื่อนไขรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2540 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลคำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของ

รัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุมัติหรือดำเนินโครงการกิจกรรมใด ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดเกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าวนี้ ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติและยังได้ประสานการทำงานกับนักการเมืองระดับท้องถิ่น/ นักการเมืองระดับประเทศ ให้ช่วยเหลือด้านการหาข้อมูลเกี่ยวกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำเพื่อประกอบการขออนุมัติสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งทางกลุ่มอนุรักษ์ฯ ได้ขอกับการไฟฟ้าแล้ว แต่ไม่ได้ จึงได้ให้นักการเมืองประเทศลำเนาเอกสารออกมา ทำให้ชาวบ้านรู้ว่าข้อมูลที่อยู่ในเอกสารนี้ไม่ตรงกับความเป็นจริง กลุ่มอนุรักษ์ฯรู้ว่า ทำไมถึงขอเอกสารนี้ไม่ได้สำหรับนักการเมืองระดับท้องถิ่น ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้ชาวบ้านได้เข้าพบข้าราชการผู้ใหญ่ระดับจังหวัด เพื่อยื่นหนังสือคำร้องและมติสภาตำบลคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ หลังจากที่ตัวแทนชาวบ้านได้ยื่นหนังสือคำร้องและมติสภาตำบลคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะกับทางอำเภอแล้ว

จะเห็นได้ว่ากลไกภายในและกลไกภายนอกชุมชน ได้ทำงานประสานงานกันอย่างจริงจัง ถ้าแต่ละกลไกต่างทำงานกันเองแล้ว ความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะรายละเอียดของข้อมูลก็ไม่เกิดขึ้น ถ้าแม้ว่าบางกลไกภายนอกบางอย่างจะทำด้วยเป็นงานอาชีพก็ตาม แต่ก็จัดว่ามีส่วนช่วยให้การดำเนินการคัดค้านสำเร็จลงได้ สะท้อนให้ประชาชนให้รู้ได้เห็นการใช้อำนาจของรัฐที่ไม่ถูกต้อง ส่วนนักวิชาการนั้นไม่ใช่มีหน้าที่เฉพาะสอนหนังสือเท่านั้นยังต้องเป็นที่พึ่งของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนทางด้านข้อมูลวิชาการต่าง ๆ ด้วยพร้อมกับข้อเสนอแนะที่สามารถปฏิบัติได้ด้วย สำหรับองค์กรเอกชนโดยเฉพาะองค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่ทางด้านสิทธิมนุษยชนด้วยแล้ว ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะต้องให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับการละเมิดสิทธิมนุษยชนแบบนี้ได้รับความเดือดร้อน ด้วยการตรวจสอบหาข้อมูลทั้งของภาครัฐและของชาวบ้านประกอบกันไปด้วย และกลไกภายนอกที่เป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศด้วยแล้ว บางคนอาจคิดว่าเป็นการทำคะแนนนิยมให้กับตนเองก็ตาม ถ้าต้องช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน แต่ก็เป็นที่ของนักการเมืองเหล่านี้ที่ชาวบ้านได้เลือกมาเป็นตัวแทนของพวกเขาชาวบ้าน ช่วยเหลือ แนะนำชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน ฉะนั้นการทำการคัดค้านการต่อต้านโรงไฟฟ้ากำจัดขยะครั้งนี้ของชาวบ้านน้ำแพร่ก็คงจะไม่สำเร็จ

ตอนที่ 3 วิธีการที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรชุมชน

นับตั้งแต่ชาวบ้านมีการรวมตัวกันคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ กลุ่มผู้รวมตัวกันคัดค้านได้ใช้วิธีการคัดค้านต่อต้านเป็นขั้นเป็นตอนดังนี้

1. หาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะวิธีการนี้เป็นวิธีการที่กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง ใช้ในการหาข้อมูล รายละเอียด ข้อเท็จจริงถึงความเป็นมาของโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เพราะกลุ่มฯต่าง ๆ และชาวบ้านไม่รู้เรื่องอะไรเลยเกี่ยวกับโครงการนี้ แล้วจะเข้ามาตั้งในหมู่บ้าน ถึงแม้ว่ามติของสภาตำบลบ้านน้ำแพร่มีมติไม่ยอมรับโครงการแล้วก็ตาม แต่โครงการนี้ก็จะดำเนินการในหมู่บ้านน้ำแพร่ให้ได้ ทำให้กลุ่มฯต่าง ๆ และชาวบ้านอยากรู้ข้อมูล / รายละเอียดความเป็นมาของโครงการนี้มากยิ่งขึ้น แต่กรรมการหมู่บ้านไม่สามารถที่จะหาข้อมูลรายละเอียดได้มากนัก แม้ว่าจะได้สอบถามไปยังทางอำเภอแล้วก็ตาม รู้แต่เพียงว่าโครงการนี้จะเข้าไปตั้งในบ้านน้ำแพร่เท่านั้น จึงได้ขอให้กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง มี นายชัยพันธ์ เป็นผู้นำ มีสมาชิกที่เป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยในการหาข้อมูล / รายละเอียด โดยขั้นแรกกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง ได้ขอรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการนี้จากโรงไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยมีรองผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นผู้ให้ข้อมูล ว่าการที่จะสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้ได้นั้นทางรัฐก็ได้มีเงื่อนไขกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเหมือนกัน และจะต้องผ่านขั้นตอนหลาย ๆ ขั้นตอนมาก

เมื่อกรรมการหมู่บ้านได้ข้อมูลโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจากกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง แล้วนำมาเสนอให้กับกลุ่มฯอื่น ๆ ได้รับรู้ ข้อมูลที่ตรงกับกรรมการหมู่บ้านฝ่ายใด ฝ่ายนั้นก็หาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น

- ฝ่ายปกครอง ได้ข้อมูลทางด้านที่ดินที่จะใช้ในการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะจากผู้เป็นเจ้าของที่ดินคือ นายคำ นายอำนวย นางเขียว และนายเจริญ ซึ่งเจ้าของที่ดินทั้ง 4 คนนี้ ไม่อยากจะยอมคืนที่ดินเพื่อใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งฝ่ายปกครองได้สอบถามยืนยันหลายครั้งแล้ว

- ฝ่ายสาธารณสุข ได้ข้อมูลการเจ็บป่วยจากกลุ่มฯอนุรักษ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของชาวบ้านสบปาดและบ้านแมจาง ที่เกิดจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จ.ลำปาง ก็นำข้อมูลนี้แจ้งแก่สมาชิก ฝ่ายการสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้านน้ำแพร่ก็ได้นำสมาชิกของฝ่ายนี้และชาวบ้านอีก 3-4 คน ไปดูสภาพความเป็นจริงที่บ้านสบปาด บ้านแมจาง จ.ลำปาง และได้พูดคุย กับชาวบ้านเหล่านั้นด้วย เป็นการไปสัมผัส ไปดูความเป็นจริง เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนี้มีข้อดี / ข้อเสียอย่างไร

- ฝ่ายการศึกษา ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง ติดต่อนักวิชาการสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับการกำจัดขยะ ถ้าไม่ใช้วิธีการนี้จะมีวิธีการอะไรอีก เช่น การทำปุ๋ยหมัก เผาในเตาเผา และฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งท้องถิ่นจะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการ ซึ่งโดยสภาพปัจจุบันชาวบ้านก็ได้จัดการกับขยะกันเองอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้โรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้ามาร่วมด้วย ชาวบ้านตัดสินใจเองได้โดยไม่ได้เดือดร้อนอะไร

นอกจากนี้วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน ที่จะต้องมีการยกขบวนแห่กันไปตามถนนของหมู่บ้าน ถ้าโรงไฟฟ้ากำจัดขยะเข้ามาตั้งแล้วจะต้องมีรถขนขยะ เข้า - ออก วันละหลาย ๆ เที่ยว และยังมีรถขนถ่านหินลิกไนต์อีกก็ไม่มีใครที่จะอยากเดินตามหลังรถขนขยะที่มีกลิ่นเหม็นและสกปรกเหล่านี้และไม่แน่ว่านประเพณีนี้ก็จะหายไปจากหมู่บ้าน

- ฝ่ายสวัสดิการและสังคม ได้ศึกษารายละเอียดผลกระทบทางด้านสังคม เมื่อมีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้น ทางด้านการใช้ทรัพยากร ได้แก่ ความสงบสุขของหมู่บ้าน โดยเฉพาะการคมนาคมจะต้องมีรถขนขยะและรถขนถ่านหินลิกไนต์วิ่ง เข้า - ออก วันละหลาย ๆ เที่ยว รวมทั้งเข้าไป และขากลับ อุบัติเหตุก็จะเกิดขึ้น สภาพของถนนก็จะชำรุดทรุดโทรมมากกว่าที่เป็นอยู่ กว่าที่จะทำการซ่อมแซมได้ก็ใช้เวลานาน สภาพสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ หมู่บ้านจะเปลี่ยนสภาพไป พื้นที่บางส่วนก็จะใช้สร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ มีการทำถนนเข้า - ออกสภาพของการเป็นป่าก็หายไป พื้นที่ดินทำกินก็จะเสียหาย เพราะสารพิษที่มาจากโรงไฟฟ้านี้จะปนเปื้อนลงทั้งในดินและในอากาศ ระบบนิเวศของชาวบ้าน ของพืช และสัตว์ก็จะเปลี่ยนไป

- ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบด้านการเกษตร หลังจากทีโรงไฟฟ้ากำจัดขยะแห่งนี้เข้ามาตั้งแล้วข้อมูลที่ได้ คือ ถ้าการไฟฟ้ามีจำนวนขยะที่จะใช้เป็นเชื้อเพลิงไม่มากพอแล้ว ก็ใช้ถ่านหินลิกไนต์แทน สิ่งที่ปนเปื้อนออกมาทางอากาศจะเหมือนกับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พืชผัก ผลไม้อื่น ๆ ก็ได้รับพิษภัยจากสารพิษเหล่านี้ และล้มตายลงไป สภาพของหมู่บ้านก็ไม่เหมาะที่จะสร้างด้วย เพราะมีคลองชลประทานสายหลักของแม่น้ำปิง สิ่งปนเปื้อนที่เกิดจากโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้จะไหลลงสู่ใต้พื้นดินปะปนไปกับน้ำที่คลองชลประทานน้ำนี้จะใช้กับพืชผลทางการเกษตรไม่ได้

- ฝ่ายการคลัง หาผู้บริจาคร่วมสนับสนุนทางการเงิน สิ่งของอุปโภค / บริโภค ซึ่งในการรวมตัวกันชุมชนมาก ๆ สิ่งที่จะอำนวยความสะดวกไม่มี แต่ที่จะขาดไม่ได้ก็คือ น้ำดื่ม อาหาร และยารักษาโรค เป็นต้น สิ่งของเหล่านี้ฝ่ายการคลังได้ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง กลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน และกลุ่มแม่บ้าน ร่วมกันหาผู้บริจาค ก็ได้กลุ่มพวกพ่อ

ค่านักธุรกิจเอกชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามเส้นทางเข้าในหมู่บ้าน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือ และให้การสนับสนุนด้วยดี

เมื่อหลายฝ่ายของกรรมการหมู่บ้านได้ข้อมูล / รายละเอียดของโครงการนี้มาแล้ว ซึ่งพอที่จะสรุปข้อมูลที่ได้โครงการนี้เป็นโครงการแก้ปัญหาการกำจัดขยะของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีผลกระทบกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และเทศบาลเมืองเชียงใหม่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เอง แต่ทางรัฐบาลได้มีเงื่อนไขให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคด้วย เงื่อนไขข้อแรกที่ว่า ต้องมีที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการแน่นอน ชาวบ้านรู้แล้วว่าโครงการนี้เป็นอย่างไร ไปตั้งที่ไหนก็ได้รับการคัดค้านต่อต้าน เงื่อนไขในข้อที่ว่าต้องมีรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานนี้จะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อนที่จะดำเนินการก่อสร้างได้ แต่รายงานฉบับนี้ไม่ปรากฏให้เห็น ถึงแม้ว่าจะมีการขอดูแลก็ตาม ทำให้กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขอให้มีการเมืองช่วยหารายงานฉบับนี้มาให้ปรากฏว่า ข้อมูลที่ได้จากรายงานนี้ต้องเป็นข้อมูลของบ้านน้ำแพร่ แต่รายละเอียดที่ปรากฏไม่ใช่เป็นข้อมูลบ้านน้ำแพร่เป็นข้อมูลที่มีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเอามาจากไหนไม่รู้ และเงื่อนไขที่ว่า ต้องมีข้อผูกพันกับเทศบาลเมืองเชียงใหม่และสุขาภิบาลรอบเมืองเชียงใหม่ที่จะต้องหาขยะทั้งหมดมาเป็นเชื้อเพลิง ถ้าขยะที่หาได้มีไม่มากพอที่จะเป็นเชื้อเพลิงได้ก็เอาถ่านหินลิกไนต์แทน ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ชาวบ้านน้ำแพร่และชาวบ้านใกล้เคียงหวาดกลัวกันมาก ภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านจะเสียไป แล้วใครจะแก้ไขได้ ถ้าจะทำการแก้ไขแล้วยังต้องใช้เวลานาน ชาวบ้านก็ต้องทนรับชะตากรรมนั้นไป รายละเอียดของข้อมูลที่ได้มานี้เป็นส่วนสำคัญที่จะใช้เป็นหลักฐานประกอบการตัดสินใจว่าจะยอมรับโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะหรือไม่

2. ประชุมคณะกรรมการกลุ่ม ทั้งกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน เมื่อหาข้อมูลรายละเอียดของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะได้แล้ว ก็ได้มีการประชุมกรรมการกลุ่มต่าง ๆ เพื่อจะได้รับทราบข้อมูลรายละเอียดของแต่ละกลุ่มฯ รับหน้าที่ไปหา เมื่อได้รายละเอียดของข้อมูลในแต่ละด้านก็ได้มีการประชุมเพื่อชี้แจง บอกถึงข้อมูล รายละเอียดที่ได้มา เพื่อที่สมาชิกกลุ่มฯ จะได้รับรู้ข้อมูล รายละเอียดอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นการบอกเล่าต่อไปยังประชาชนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงด้วยเมื่อทุกกลุ่มฯ ได้ตกลงกันว่าไม่ยอมรับโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะกันแล้ว ก็ได้มีการหาวิธีการคัดค้านไม่ให้เกิดการก่อสร้าง สมาชิกของแต่ละกลุ่มฯ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย นายสิงห์ ชาวบ้านน้ำแพร่ เสนอให้เดินขบวนคัดค้าน เพราะเห็นที่อื่น ๆ เขาทำกัน เมื่อไม่พอใจหรือไม่ต้องการอะไรจากทางภาครัฐก็เห็นเขาทำกันอย่างนี้ เป็นข่าวทางโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ก็

มาก นายอ้ายได้เสนอเสริมความคิดของนายสิงห์ ว่าเดินขบวนแล้วก็ต้องปิดถนนไม่ให้รถวิ่งไป – มาเพื่อที่ผู้อื่นที่เดือดร้อนร่วมด้วย ทางภาครัฐจะได้ให้ความสนใจและหาทางแก้ไขได้ ไม่ใช่ปล่อยให้เรื่องไปเฉย ๆ ให้เรื่องราว เหตุการณ์มันเงียบไปเอง นายสิงห์ บอกว่า หลายครั้งแล้วที่ภาครัฐทำแบบนี้ ครั้งนี้จะมาทำกับชาวบ้านน้ำแพร่ไม่ได้อย่างแน่นอน จากความคิดนี้จะเห็นว่าชาวบ้านได้มีการรับรู้วิธีการที่จะคัดค้านกับภาครัฐนั้น ทำอย่างไร ทั้งที่ชาวบ้านไม่มีอำนาจอะไรทั้งสิ้น จากการรับรู้และได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังมา ทำให้จดจำเป็นรูปแบบที่ชาวบ้านเห็นว่าทำตามได้โดยง่าย

3 การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอหางดง และผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ นายอนุชาได้เสนอว่าการทำหนังสือนี้ขอให้นายทองอินทร์ ประธานกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวนเข้ามาร่วมร่างหนังสือ เพราะนายทองอินทร์มีประสบการณ์ในด้านการทำหนังสือราชการ โดยให้นายชัยพันธ์ และนายนพรัตน์ทำหน้าที่ประสานงานยื่นหนังสือคัดค้านให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลให้ระงับการสร้างโรงไฟฟ้าก่าจัดขะ พร้อมกับได้แนบมติสภาตำบลและรายชื่อของชาวบ้านในพื้นที่บ้านน้ำแพร่ด้วย ซึ่งทางจังหวัดได้รับเรื่องและจะนำไปเสนอรัฐบาลต่อไป แต่ก็ยังไม่ได้รับคำตอบจากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด ชาวบ้านจึงได้ขอให้ตัวแทน 5 คน ประกอบด้วย นายชัยพันธ์ นายเอนก นายอินทอง นายนพรัตน์ และนายอนุชา เดินทางเข้ากรุงเทพฯ นำหนังสือคัดค้านที่ชาวบ้านได้ลงลายมือชื่อไว้แล้วต่อนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ขอให้ยกเลิกการก่อสร้างโรงไฟฟ้าก่าจัดขะ

นายบุญรัตน์ได้นำเรื่องนี้ปรึกษากับนักวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงความขัดแย้งครั้งนี้ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้การจัดให้บุคคลหลายฝ่ายที่มีความเห็นไม่ตรงกันได้เข้ามาพูดคุยกัน ในรูปแบบของการประชุมสัมมนา ก็เพื่อที่จะหาทางแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติว่าจะทำอย่างไร โดยนักวิชาการเหล่านี้ได้เชิญผู้ที่มีความขัดแย้งกันระหว่างชาวบ้านน้ำแพร่และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและผู้ที่จะทำหน้าที่ประสาน(เป็นตัวกลาง) คลี่คลายความขัดแย้งลง ซึ่งประกอบด้วย นายชัยพันธ์ ประภาสวัตติ ประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง นายคำนึ่ง ทัดศรี ผู้ช่วยผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นายจาตุรนต์ ฉายแสง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และตัวแทนนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอีกหนึ่งท่าน มีผู้เข้าร่วมฟังการสัมมนาประมาณ 100 คน มีตัวแทนชาวบ้านน้ำแพร่เข้าร่วมฟังด้วยประมาณ 10 คน การประชุมสัมมนาครั้งนี้สรุปได้ว่า ทุกฝ่ายมีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน ทุกฝ่ายมีเหตุผลของตนในกรณีการสร้างโรงไฟฟ้าก่าจัดขะ หางดง แต่ก็หาข้อสรุปที่ตกลงกันไม่ได้ แต่ก็ดีที่ทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันได้มาพบปะพูดคุยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างพูด

4. การประสานงานกับนักวิชาการ และหน่วยงานภายนอกชุมชนให้มาสนับสนุน
 นายนพรัตน์ ผู้นำกลุ่มกรรมการหมู่บ้านได้เสนอความคิดว่าชาวบ้านจำเป็นต้องรู้ เรื่องข้อมูล /
 ข่าวสาร ซึ่งให้อ้ายพันธ์ (นาย ชัยพันธ์) ซึ่งทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งสามารถ
 ช่วยได้ เพราะชัยพันธ์ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ชัยพันธ์ได้มีบทบาท
 ในการหาข้อมูลโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัด แก๊สธรรมชาติหมู่บ้านนายชัยพันธ์ได้เสนอให้ผู้
 เดือดร้อนรวมตัวกัน เริ่มแรกของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีคนเพียงไม่กี่คน โดยใช้ชื่อว่า
 “คณะกรรมการประสานงานประชาชนเพื่อท้องถิ่น (ค.ป.ถ.)” กลุ่มองค์กรเอกชนที่มีนายชัย
 พันธ์เป็นผู้ประสานงานนี้ได้ทำหน้าที่หาข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง

นายบุญรัตน์ได้นำเรื่องนี้ปรึกษากับนักวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงความ
 ขัดแย้งครั้งนี้ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้การจัดให้บุคคลหลายฝ่ายที่มีความ
 เห็นไม่ตรงกันได้เข้ามาพูดคุยกัน ในรูปแบบของการประชุมสัมมนา ก็เพื่อที่จะหาทางแก้ไข
 ความขัดแย้งโดยสันติวิธีว่าจะทำอย่างไร โดยนักวิชาการเหล่านี้ได้เชิญผู้ที่มีความขัดแย้งกัน
 ระหว่างชาวบ้านน้ำแพร่และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและผู้ที่จะทำหน้าที่ประสาน(เป็นตัวกลาง)
 คลี่คลายความขัดแย้งลง ซึ่งประกอบด้วย นายชัยพันธ์ ประภาสวดี ประธานชมรมอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง นายคำเนิง ทัดศรี ผู้ช่วยผู้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นายจาตุรนต์
 ฉายแสง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และ
 เทคโนโลยี และตัวแทนนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอีกหนึ่งท่าน มีผู้เข้าร่วมฟังการสัมมนา
 ประมาณ 100 คน มีตัวแทนชาวบ้านน้ำแพร่เข้าร่วมฟังด้วยประมาณ 10 คน การประชุม
 สัมมนาครั้งนี้สรุปได้ว่า ทุกฝ่ายมีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน ทุกฝ่ายมีเหตุผลของตนใน
 กรณีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ หางดง แต่ก็หาข้อสรุปที่ตกลงกันไม่ได้ แต่ก็ดีที่ทุกฝ่ายที่มี
 ความขัดแย้งกันได้มาพบปะพูดคุยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างพูด

นายเอนก ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง ได้ทำการประสานงานกับ
 นักวิชาการทางสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อได้รู้ข้อมูลการ
 กำจัดขยะเพื่อนำไปบอกกับชาวบ้านน้ำแพร่ได้รับรู้ว่า นอกจากจะใช้วิธีการจากโรงไฟฟ้ากำจัด
 ขยะแล้วยังมีวิธีการอีกหลากหลายวิธี ก็คือ การทำปุ๋ยหมัก เเผาในเตาเผา และฝังกลบอย่าง
 ถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการฝังกลบแบบกลบบนพื้นที่และฝังกลบแบบขุดร่อง นอกจากวิธีการ
 กำจัดขยะ 3 วิธีนี้แล้ว ยังมีวิธีการต่าง ๆ ในการกำจัดขยะให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 เป็นการร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ประชาชนทั่วไป บริษัทผู้ประกอบการ และ
 ท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อการจัดการ นายนพรัตน์มีความคิดว่าการจำกัดขยะไม่จำเป็นจะต้อง

สร้างโรงไฟฟ้าก็ได้ ซึ่งจะก่อผลเสียต่อมลภาวะอากาศเป็นพิษในภายภาคหน้า มีอีกหลายวิธีการที่รัฐจะมอบให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ

นายอินทพร ผู้นำกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน ได้ประสานงานกับสื่อมวลชน นักข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการเสนอข่าวการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ อำเภอหางดง ให้กับประชาชนทั่วไปได้รับรู้ ชาวคราวความเคลื่อนไหวของชาวบ้านและโครงการนี้ด้วย

การประสานงานกับพ่อค้าและนักธุรกิจ ให้การสนับสนุนการชุมนุมด้านปัจจัยเงิน เติบียงอาหาร ยาและอุปกรณ์เครื่องมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับผู้เข้ามาร่วมชุมนุมคัดค้าน

5. การประสานงานกับภาครัฐ ด้วยการส่งตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมประชาสังคม มีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายใหม่ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2538 นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ได้เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ มีนายชัยพันธ์ และนายพนรัตน์เป็นตัวแทนชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุมกับคณะนายกรัฐมนตรีที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ และมีตัวแทนชาวบ้านอีก 6 คน ประกอบด้วย นายจรรพ นายอินทอง นายประเสริฐ นายคณาพงษ์ และนายทองอินทร์ พบกับผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ นายจุลพงศ์ จุลละเกศ ผู้ว่าฯ ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นายอารีย์ วงศ์อารยะ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ได้เสนอขอให้นายกรัฐมนตรีรับรอง กฎหมายสิทธิชุมชนให้ชัดเจน สิทธิของชุมชนก็คือสิทธิในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่ว่าจะเป็นการขั้ประโยชน์จากดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ ประชาชนในท้องถิ่นต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง สิทธิของชุมชนจะเป็นสิทธิที่ส่งรองจากสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้ใครมีสิทธิและหน้าที่ทำอะไร อย่างไร ได้แค่ไหน ก็จะไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งอย่างเช่นกรณีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกับชาวบ้านน้ำแพร่ ซึ่งนายกรัฐมนตรีก็รับว่าจะนำเข้าไปประชุมคณะรัฐมนตรีให้ และจะต้องมีการทบทวนโครงการนี้กันอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

6. รวมตัวกันชุมนุมประท้วง ซึ่งทุกกลุ่มได้ร่วมกันชุมนุมกัน โดยครั้งแรกเป็นการรวมตัวกันเฉพาะชาวบ้านน้ำแพร่เท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่า

6.1 หน้าที่ว่าการอำเภอหางดง พร้อมกับยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่คัดค้านไม่ให้มีการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะขึ้นในหมู่บ้าน ได้มีการปิดถนนสายเชียงใหม่ - ฮอด ชาวบ้านอื่นๆ ได้รับความเดือดร้อนมาก การชุมนุมครั้งนี้ไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า

6.2 ชาวบ้านรวมตัวกันอีกครั้งที่หน้าอำเภอหาดงเพื่อรอคำตอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ไม่ได้รับคำตอบ จึงได้เดินทางไปยื่นหนังสือคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะกับนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ขอให้ระงับการก่อสร้าง

7. การรวมตัวกันเคลื่อนไหวต่อต้าน นายอนุชาได้ขอให้คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าของพื้นที่ดินที่จะถูกการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมาประชุมกันอีกครั้งหนึ่งที่ศาลาเอนกประสงค์พร้อมกับขอให้นายชัยพันธ์เข้าร่วมด้วย ในการประชุมครั้งนี้ นายอนุชาบอกว่าได้เห็นแนวทางที่จะปฏิเสธโครงการนี้แล้ว โดยที่นายชัยพันธ์ได้เสนอให้ผู้เดือดร้อนรวมตัวกัน เริ่มแรกของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีคนเพียงไม่กี่คน ในการรวมตัวกันครั้งนี้มีกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมด้วย แต่รวมในนามของประชาชนชาวบ้านน้ำแพร่ โดยใช้ชื่อว่า คณะกรรมการประสานงานประชาชนเพื่อท้องถิ่น (ค.ป.ถ.) ขบวนการรวมตัวกันของชาวบ้านน้ำแพร่เพื่อต่อต้านโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะ ได้แพร่ไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านปง บ้านหนองควาย บ้านสันผักหวาน และบ้านแหวน ซึ่งหมู่บ้านใกล้เคียงเหล่านี้ก็ได้ให้ความสนใจ ดูท่าทีของหมู่บ้านน้ำแพร่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อกำจัดขยะแห่งนี้ เมื่อมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นนอกจากสมาชิกในหมู่บ้านน้ำแพร่แล้ว ยังมีสมาชิกจากหมู่บ้านใกล้เคียงร่วมเป็นสมาชิกด้วย จึงทำให้คณะกรรมการประสานงานเพื่อท้องถิ่นได้เปลี่ยนชื่อเป็น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหาดง

การรวมตัวกันครั้งนี้มีชาวบ้านน้ำแพร่มาร่วมด้วยประมาณ 2000 คน ผู้คนล้นออกมาที่ถนนหน้าที่ว่าการอำเภอหาดง ทำให้การจราจรติดขัด รถโดยสารวิ่งเข้า – ออกไม่ได้ ทำให้การสัญจรไป – มา ระหว่างเมืองเชียงใหม่ อำเภอฮอด จอมทอง สันป่าตอง ไปมาไม่สะดวก ประชาชนถิ่นอื่น ๆ ในอำเภอที่กล่าวมานี้ได้รับความเดือดร้อน นายดา ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าการรวมตัวกันครั้งนี้เป็นครั้งแรกของชาวบ้านน้ำแพร่ ไม่ได้มีการวางแผนอะไรเลย ใครจะช่วยเหลืออะไรก็เอามา โดยเฉพาะน้ำดื่มและอาหาร นายดาได้บอกกับผู้วิจัยว่า น้ำดื่มเป็นปัญหามาก เพราะไม่ได้วางแผนการหามาไว้บริการ แต่ก็ได้ทางกลุ่มแม่บ้าน นายธงชัย ธิเบศร์ ประธานฝ่ายสวัสดิการและสังคมของกรรมการหมู่บ้าน และนายสมเพชร ยานะ ฝ่ายสวัสดิการกลุ่มเพื่อนเกษตรทำสวน ร่วมกันหาผู้ช่วยเหลือ สำหรับน้ำดื่มที่ให้ผู้เข้าร่วมรวมตัวกันได้ดื่มกัน ได้รับการช่วยเหลือจากแม่ค้าในตลาดสดอำเภอหาดง และร้านขายน้ำในอำเภอหาดงร่วมกันให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ช่วยได้ไม่มาก สำหรับอาหารก็ได้บรรดาเหล่าสมาชิกที่มาเข้าร่วมรวมตัวกันออกทุนทรัพย์กันเอง จะมาก / น้อย ตามแต่ความพอใจ แล้วก็ได้เหล่าบรรดาพ่อค้า แม่ค้า ในอำเภอหาดง ช่วยเหลือด้วยการบริจาคเป็นข้าวห่อ สำหรับยาและอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลไม่ได้เตรียมไว้เลย การชุมนุมครั้งนี้ใช้เวลา 2 เมื่อสภาพการณ์

เป็นแบบที่ไม่ได้อะไรเลย สร้างความเดือดร้อนให้ผู้คนที่ใช้เส้นทางไป มา เดือดร้อนด้วย การรวมตัวกันชุมนุมคัดค้านครั้งต่อไป ชาวบ้านได้รวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งที่เห็นว่า การอำเภอทางดง มีคนมาร่วมด้วยประมาณ 5,000 คน เพื่อขอให้ยกเลิกการสร้างโรงไฟฟ้านี้จาก นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ ชาวบ้านนำโดยคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมายให้นายทองอินทร์ เป็นผู้นำการชุมนุมครั้งนี้ นายทองอินทร์ได้เล่าให้ผู้วิจัย ฟังว่า นายดา ได้ให้บทเรียนในการรวมกลุ่มกันชุมนุมในครั้งต่อไป จะต้องมีการประชุม พุดคุย แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพราะการรวมกลุ่มกันชุมนุมครั้งแรกนั้นมีปัญหาทาง ด้านสวัสดิการของผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับน้ำดื่มและอาหาร พอดีกับที่เป็นฤดูหนาว (ประมาณ เดือนธันวาคม) อากาศไม่ค่อยร้อนเท่าไร น้ำดื่มก็เลยไม่เปลืองเท่าใดนัก ในการรวมกลุ่มกันชุมนุมครั้งนี้จะต้องมีคนมาร่วมกันมากกว่าครั้งแรก ฉะนั้นจะต้องมีการเตรียมการไว้ให้ดี นายดาบอกว่า การที่มีคนมารวมกลุ่มกันช่วยเหลือหมู่บ้านเราคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ เราต้องดูแลเขาให้ได้รับความสะดวกโดยเฉพาะอาหาร น้ำดื่ม จะต้องไม่ให้ขาดตกบกพร่อง และสิ่งที่จะต้องดูแลอีกก็คือสุขภาพของผู้เข้าร่วมรวมกลุ่มกันชุมนุม โดยได้มอบหมายให้ ฝ่ายการสาธารณสุข นายดา คำเพียงใจและคณะอีก 3 คนเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ ด้วยการหยา และเครื่องมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่จำเป็นสำหรับผู้มารวมกลุ่มชุมนุม เมื่อ ยามป่วยไข้

เมื่อมีการแบ่งหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ให้มีผู้รับผิดชอบแล้ว ก็ยังมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานทั่วไป โดยชาวบ้านได้มอบหมายให้ นายนพรัตน์ นายบุญทอง นายชัยพันธ์ และนายอนุชา เป็นผู้ประสานงานทั่วไป เฉพาะนายชัยพันธ์ และนายนพรัตน์ทำหน้าที่ประสานงานยื่น หนังสือคัดค้านให้กับส่วนราชการและรอคอยคำตอบด้วย นายบุญทองและนายอนุชา จะเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านที่มาวมกลุ่มชุมนุมกัน นายนพรัตน์ได้บอกกับผู้วิจัยว่า ตอนที่ยื่นหนังสือคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะให้กับนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้วนั้น ก็ยังไม่ได้รับคำตอบจากนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด จึงได้แต่งตั้งตัวแทน 5 คน ประกอบด้วย นายชัยพันธ์ นายเอนก นายอินทอง นายนพรัตน์ และนายอนุชา เดินทางเข้ากรุงเทพฯ นำหนังสือคัดค้านที่ชาวบ้านได้ลงลายมือชื่อไว้แล้วต่อ นายกรัฐมนตรีด้วย ขอให้ยกเลิกการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ นายชัยพันธ์ได้เล่าว่า นายกบอก “ได้กระจายอำนาจให้สภาตำบลไปแล้ว หากชาวบ้านไม่ต้องการก็สร้างไม่ได้”

8. การใช้ประเพณีชุมชน พอตา โบธา ผู้อาวุโสที่สุดในหมู่บ้าน ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ได้ปรึกษาชาวบ้านและผู้ในกลุ่มต่าง ๆ ว่า พวกเราต้องรวมตัวกันให้มากที่สุด เพื่อทำการคัดค้านการกระทำของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคครั้งนี้ แต่ขออย่าให้มีความรุนแรงถึงกับเลือดตกยาง

ออกเหมือนกับกลุ่มอื่น ๆ ที่เป็นชาวทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ เราคัดค้านด้วยการรวมกลุ่ม ปิดกั้นถนน ยื่นหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยราชการที่รับผิดชอบ สำหรับคนเฒ่าคนแก่จะให้ออกไปรวมกลุ่มกับคนหนุ่ม ก็ไม่มีแรงไป ปล่อยคนหนุ่มลูกหลานออกไปรวมกันกับเขา คนเฒ่าคนแก่อยู่ข้างหลังก็จะสวดมนต์ภาวนาเอา ขอให้พวกที่ไปรวมกลุ่มกันคัดค้านได้รับความปลอดภัยกลับมาเท่านั้น เมื่อถึงวันพระก็ได้รวมตัวกันคิดกันว่าพวกเราต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อที่จะช่วยหมู่คนเหล่านี้ได้ คนที่เขามีวิชาอาคม ก็ได้ทำพิธีสาปแช่งคนที่จะมาเอาที่ดินในหมู่บ้านให้ล้มเลิกความคิดนี้ พิธีนี้ศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ ต้องไปทำที่ทางสามแพร่ง (ทางสามแยก) กลางหมู่บ้าน สิ่งของที่ใช้ในพิธีก็มี สะตวงใส่ข้าวสุก กับข้าว ขนม ผลไม้ หมากเมี่ยง บุหรี่ และที่สำคัญต้องมีพริกแห้ง มีเกลือใส่ลงไปด้วย แล้วจุดไฟเผาพริก เผาเกลือพร้อม ๆ กับว่าคาถาสาปแช่งไปด้วย มีคนเฒ่าคนแก่มาร่วมในพิธีสาม สี คน เวลาที่ใช้ในการทำพิธีนี้ไม่มาก อยู่ต่อมาก็ยังไม่มีความก้าวหน้าในเรื่องนี้ว่าจะเอาอย่างไร จะยกเลิกหรือเดินหน้าต่อไปก็ไม่รู้ แล้วพอดีที่จะใกล้ถึงปีใหม่เมืองประมาณต้นเดือนเมษายน ชาวบ้านและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ได้ไปปรึกษาท่านพระครูวัดทุ่งรังแร้ง จัดพิธีบวชปากกันขึ้นในพื้นที่ดินที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต้องการ ก็มีชาวบ้านน้ำแพร่ และชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงมาร่วมด้วย เช่น บ้านปง บ้านหนองควาย ได้เงินทำบุญเป็นหลักหมื่น คณะศรัทธาวัดได้ปรึกษากันถึงเงินทำบุญจำนวนนี้ ก็ได้มีมติให้จัดตั้งเป็นกองผ้าป่าขึ้นมา ร่วมเป็นทุนในการรวมกลุ่มกันคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ โดยมอบไว้กับคณะกรรมการหมู่บ้านน้ำแพร่

และนางมาลี รับเร่งประธานกลุ่มแม่บ้านน้ำแพร่ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า การชุมนุมของชาวบ้านที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนั้นอยู่กันหลายวัน มีคนมาร่วมด้วยมากมายมีอาหารที่เก็บไว้เป็นเสบียงเลี้ยงกลุ่มผู้ชุมนุมได้ทั่วถึงทุกคน บางมือก็ร่วมกันทำอาหารเลี้ยงคนทั้งหมด ถ้าไม่พอก็จะมีข้าวห่อข้าวกล่อง ไว้เสริมสำหรับผู้ที่ไม่ได้รับประทานอาหาร คนที่มาพร้อมกับบางกลุ่มก็จับกลุ่มร้องเพลงกันเป็นที่สนุกสนาน สลับกับการเปิดอภิปราย มีตัวแทนชาวบ้าน นายนพรัตน์ นายอินทอง ขึ้นพูดถึงความไม่โปร่งใสของรัฐที่ทำโครงการนี้เข้าไปตั้งในหมู่บ้านน้ำแพร่ ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านได้มีตัวแทนยื่นหนังสือคัดค้านพร้อมกับแนบบันทึกการประชุมมติสภาตำบลไม่อนุมัติแล้วก็ตาม แต่ทางรัฐไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามเลย ทั้งๆ ที่ได้รับอนุญาตของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วก็ตาม นอกจากจะมีการร้องเพลงสลับกับการอภิปรายแล้วก็มีกรำวงประกอบด้วย เป็นที่สนุกสนาน บางกลุ่มผู้ชายก็จับคู่ชกมวยกันโดยสมมุติให้ฝ่ายหนึ่งเป็นชาวบ้าน อีกฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐ ทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินทั้งคนเล่นและคนดู ผู้มาร่วมชุมนุมเกิดความสนุกและไม่มีความเครียดเลย

วิธีการที่ชาวบ้านน้ำแพร่ได้ใช้คัดค้านต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ จะเห็นว่าเริ่มแรกได้ใช้วิธีการที่เป็นลำดับขั้นตอนที่ไม่น่ารุนแรง ด้วยเริ่มจากการหาข้อมูลรายละเอียดของโครงการนี้ก่อน เพราะว่าชาวบ้านไม่รู้ข้อมูลความเป็นมาของโครงการนี้เลย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคผู้เป็นเจ้าของโครงการก็ไม่ได้ชี้แจงให้ชาวบ้านได้รับรู้ ข้อมูลที่ได้มาชาวบ้านรู้ว่ประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการนี้น้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย มีแต่จะได้รับความเดือดร้อนถึงแม้ว่าจะเป็นการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในหมู่บ้านก็ตาม เมื่อได้รายละเอียดข้อมูลมาแล้วก็มาประชุมรับทราบข้อมูลที่ได้มาพร้อม ๆ กัน เมื่อชาวบ้านรับรู้รายละเอียดของข้อมูลและผลประโยชน์ที่จะได้รับแล้ว จึงมีมติไม่ยอมรับโครงการนี้ เข้าไปตั้งในหมู่บ้านเหมือนกับที่สภาตำบลก็ไม่ยอมรับเหมือนกัน แต่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ยังที่จะดำเนินการต่อไป ที่ประชุมกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นการประชุมของทุกกลุ่มที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน ได้ร่วมประชุมกันหาวิธีการที่จะคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดขยะ ได้มีสมาชิกเสนอแนะอย่างหลากหลาย แต่สรุปว่า การดำเนินการจะต้องทำเป็นลำดับจะต้องให้คนในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อนน้อยที่สุด ก็คือ การทำหนังสือคัดค้านยื่นต่อนายอำเภอหาดง ยื่นต่อการไฟฟ้า แต่ยังไม่ได้รับความสนใจ ชาวบ้านจึงได้ประสานงานความช่วยเหลือจากนักวิชาการ เพื่อที่ขอข้อมูลเพิ่มเติมและขอแนะนำ โดยนักวิชาการเหล่านี้ได้จัดสัมมนาด้วยการที่ให้ตัวแทนชาวบ้านได้พบกับตัวแทนของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เป็นเจ้าของโครงการหาวิธีการตกลงกัน เป็นการพบกันเพื่อทำความเข้าใจกัน แต่เหตุการณ์ไม่ดีขึ้น ชาวบ้านก็ยังไม่ยอมรับโครงการนี้อีก ชาวบ้านได้ยื่นหนังสือคัดค้านอีกกับรัฐบาลซึ่งเป็นผู้อนุมัติให้โครงการนี้มาตั้งที่ตำบลน้ำแพร่ โดยมีนักการเมืองระดับประเทศเป็นผู้ประสานงานให้ตัวแทนชาวบ้านเข้าพบกับตัวแทนของรัฐเพื่อปรึกษาถึงข้อสรุปของโครงการนี้ แต่ทางรัฐก็ยังมึท่าทีที่จะให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคดำเนินการโครงการนี้ต่อไป ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันชุมนุมคัดค้านครั้งแรกที่หน้าว่าการอำเภอหาดง ต่อมาได้เคลื่อนไปยังที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ตัวแทนชาวบ้านส่วนหนึ่งเดินทางไปขอคำตอบจากรัฐขอให้ระงับการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะนี้ ชาวบ้านได้รับคำตอบจากทางรัฐว่า "ทางรัฐได้กระจายอำนาจให้สภาตำบลแล้วสภาตำบลไม่อนุมัติ ชาวบ้านไม่ต้องการโครงการนี้ก็สร้างไม่ได้"

จะเห็นว่าถ้าชาวบ้านไม่รู้รายละเอียดข้อมูลความเป็นมาของโครงการนี้แล้ว โครงการนี้จะต้องสร้างในพื้นที่บ้านน้ำแพร่และชาวบ้านน้ำแพร่จะต้องทนต่อความเดือดร้อนที่ได้รับ โดยที่ไม่สนใจในปฏิกิริยาของชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ว่าจะยอมรับหรือไม่ ซึ่งรัฐเคยได้ใช้อำนาจลักษณะนี้มาหลายครั้งแล้วกับที่อื่น ๆ โดยไม่สนใจความคิดเห็น มติของสภาตำบลเลย ถึงแม้ว่าจะใช้ระยะเวลาานเท่าใดก็ตาม ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันคัดค้านอย่างจริงจัง

ทำทุกวิถีทางที่จะคัดค้านโครงการนี้ให้ได้โดยวิธีการที่สงบ สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ที่มาร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการชุมนุมคัดค้านต่อต้านครั้งนี้ให้น้อยที่สุดด้วย

จากที่กล่าวมา การเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรชุมชน กรณีการต่อต้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าโดยใช้ชยะเป็นเชื้อเพลิงของชุมชน เป็นการดำเนินการที่อาศัยกลไกทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนและวิธีการที่หลากหลายอย่างเป็นขั้นเป็นตอน กลไกต่างๆ ที่เป็นกลุ่ม / องค์กร และบุคคลได้เข้าไปร่วมภายใต้เงื่อนไข ปัจจัย และวิธีการดังต่อไปนี้

กลไกภายในชุมชน	เงื่อนไข	วิธีการ
คณะกรรมการหมู่บ้าน	-ชาวบ้านที่จะเสียสิทธิพื้นที่ดินทำกิน -รัฐธรรมนูญมาตราที่ 46	-ประชุมกลุ่มย่อยแต่ละฝ่าย -ประชุมกลุ่มใหญ่ทุกฝ่ายของกรรมการ แบ่งหน้าที่หาข้อมูล -ศึกษา ดูงาน ในพื้นที่ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรงไฟฟ้า
		-ประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลที่แต่ละฝ่ายได้มา -ที่ประชุมสรุป ลงมติว่าจะรับหรือไม่รับโครงนี้
กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	-รัฐธรรมนูญมาตราที่ 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ ฯลฯ ก่อนการอนุมัติหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต	-หารายละเอียดความเป็นมาของโครงการโรงไฟฟ้ากำจัดชยะให้กับชาวบ้านน้ำแพร่ -ประสานงานกับนักวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ -ประสานงานกับนักการเมืองระดับประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเจาะลึก เพื่อที่ใช้ประกอบการขออนุมัติโครงการ -ประสานงานกับนักการเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อให้ตัวแทนของ

กลไกภายในชุมชน	เงื่อนไข	วิธีการ
	มีสิทธิแสดงความคิดเห็น ตามที่กฎหมายบัญญัติ - ความไม่โปร่งใสในการทำงานตัวแทนของรัฐ	ชาวบ้านเข้ายื่นหนังสือคัดค้าน - ร่วมประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรับรู้รายละเอียดของข้อมูลแต่ละฝ่ายได้มา - ร่วมประชุมลงมติรับหรือไม่รับโครงการนี้
กลุ่มแม่บ้าน	-กลัวว่าจะเกิดผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว	-สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวให้ร่วมลงชื่อในหนังสือคัดค้าน -เข้าร่วมรวมกลุ่มกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิฯ -บริการด้านสวัสดิการแก่ผู้รวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้องสิทธิฯ
กลุ่มแม่บ้าน	-กลัวว่าจะเกิดผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว	-สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวให้ร่วมลงชื่อในหนังสือคัดค้าน -เข้าร่วมรวมกลุ่มกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิฯ -บริการด้านสวัสดิการแก่ผู้รวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้องสิทธิฯ
เครือข่าย	-การเป็นกำลังใจแก่ญาติและ บุคคลที่รู้จัก	-เป็นที่ปรึกษาให้ข้อคิด แนะนำบุคคลที่สามารถพึ่งพาได้ -เป็นที่ปรึกษาเมื่อเกิดภาวะการณ์ที่คับขัน

กลไกภายในชุมชน	เงื่อนไข	วิธีการ
-กลุ่มผู้อาวุโส	-การเป็นที่พึ่งและการส่งเสริมกำลังใจ	-ร่วมลงชื่อในหนังสือคัดค้าน -ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ช่วยในการเรียกร่องสิทธิ์
สื่อมวลชน - นักข่าว - ผู้สื่อข่าว	-เป็นหน้าที่ในการหาข้อมูล ข่าวสาร	-นำเสนอข่าวสาร ข้อมูล ความเคลื่อนไหวของชาวบ้านให้ปรากฏทางหนังสือพิมพ์และนำเสนอข้อมูลความเป็นมาของโครงการให้ประชาชนทั่วไปได้ รับรู้

กลไกภายนอกชุมชน	เงื่อนไข	วิธีการ
-องค์กรพัฒนาเอกชน	-การตรวจสอบการทำงาน ของรัฐ เสนอต่อชุมชน -การสนับสนุน ส่งเสริม ชุมชนให้ตระหนักในสิทธิ ชุมชนและการปกป้อง สิทธิตามรัฐธรรมนูญ	-สนับสนุนด้านการหาข่าวสาร / ข้อมูลที่ไม่ปรากฏทางหนังสือ พิมพ์ -ทำการวิเคราะห์เงื่อนไขทั้ง 4 ข้อ ทำรัฐได้กำหนดให้ตัวแทนปฏิบัติ ก่อน/หลัง การดำเนินการโครงการ -เสนอแนะวิธีการเรียกร้องสิทธิฯ
-นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับ ท้องถิ่น	-การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนรู้จัก สำหรับการเลือกตั้งที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต	-ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครง การนี้ที่คนทั่วไปไม่สามารถรับรู้ ได้ เช่น รายงานผลการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม เพื่อประกอบการ พิจารณาของอนุมัติโครงการ -ประสานงานให้ตัวแทนของชาว บ้านเข้าพบนายกฯ เพื่อยื่น หนังสือคัดค้าน -ประสานงานติดต่อให้ตัวแทนของ ชาวบ้านเข้าพบข้าราชการชั้น ผู้ใหญ่ระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อยื่นหนังสือคัดค้านตามลำดับ
-นักวิชาการ	-เป็นบทบาทในการช่วย เหลือสังคม/กลุ่มคนที่ได้ ได้รับความเดือดร้อน	-ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกำจัดขยะ -จัดสัมมนาให้ทุกฝ่ายที่มีความ ขัดแย้ง มาพบกัน

กลไกภายนอกชุมชน	เงื่อนไข	วิธีการ
พ่อค้า / นักธุรกิจ เช่น เจ้าของรีสอร์ท โรงแรม ร้านอาหารที่บริการนักท่องเที่ยว	-กลัวว่าจะได้รับผลกระทบจากอากาศเป็นพิษ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่มาใช้บริการ	-ให้การสนับสนุนปัจจัยด้านการเงิน อาหาร ตลอดจนยาและเครื่องมือการปฐมพยาบาลเบื้องต้น